

Oppdragsrapport nr. 1-2008

Laura Terragni, Annechen Bahr Bugge & Heidi Mollan Jensen

Ikke drikk vann fra springen!

Reaksjoner og implikasjoner etter drikkevannssaken i Oslo,

oktober 2007

SIFO

© SIFO 2008
Oppdragsrapport nr.1 – 2008

STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING
Sandakerveien 24 C, Bygg B
Postboks 4682 Nydalen
0405 Oslo
www.sifo.no

Det må ikke kopieres fra denne rapporten i strid med åndsverksloven. Rapporten er lagt ut på internett for lesing på skjerm og utskrift til eget bruk. Enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring utover dette må avtales med SIFO. Utnyttelse i strid med lov eller avtale, medfører erstatningsansvar.

<p>Tittel</p> <p>Ikke drikk vann fra springen!</p> <p>Reaksjoner og implikasjoner etter drikkevannssaken i Oslo, oktober 2007</p>	<p>Antall sider</p> <p>69</p>	<p>Dato</p> <p>27.03.2008</p>
<p>Title</p> <p>Don't drink tap water!</p> <p>Reactions and implications in the aftermath of the water case in Oslo, October 2007</p>		
<p>Forfattere</p> <p>Laura Terragni, Annechen Bahr Bugge & Heidi Mollan Jensen</p>	<p>Prosjektnummer</p> <p>11 2006 18</p>	<p>Faglig ansvarlig sign.</p>
<p>Oppdragsgiver</p> <p>SIFO</p>		
<p>Sammendrag</p> <p>I oktober 2007 ble det funnet parasitter i drikkevannet på tre steder i Oslo som får drikkevann fra Oset vannrenseanlegg. Som et føre-var-tiltak ble det anbefalt å ikke drikke vann direkte fra springen, men å koke det i minst tre minutter. Anbefalingen varte i fem dager. I november 2007 gjennomførte SIFO en undersøkelse blant Oslos befolkning for å studere reaksjoner og implikasjoner etter drikkevannssaken. Studien er basert på svarene fra 865 respondenter i en webundersøkelse foretatt av Synovate MMI.</p>		
<p>Summary</p> <p>In October 2007 the parasite <i>Giardiasis</i> was found in the main drinking water source in Oslo (Oset water treatment plant from the lake Maridalsvannet). As a precautionary measure, the residents of Oslo were advised not to drink water straight from the tap unless it was first boiled for 3 minutes. The measure was in force for five days. In November 2007 SIFO conducted a survey amongst the residents of Oslo to study their reactions and the main implications of the "tap water case". The study is based on the answers from 865 respondents to a web-survey administered by Synovate-MMI.</p>		
<p>Stikkord</p> <p>Vann; risiko; tillit; praksis</p>		
<p>Keywords</p> <p>Water; Risk; Trust; Practices</p>		

Ikke drikk vann fra springen!

Reaksjoner og implikasjoner etter drikkevannssaken i Oslo, oktober 2007

av

Laura Terragni, Annechen Bahr Bugge & Heidi Mollan Jensen

2008

STATENS INSTITUTT FOR FORBRUKSFORSKNING
Postboks 4682 Nydalen

Forord

Dette er en studie av hvordan Oslos borgere reagerte på drikkevannsaken som rammet den norske hovedstaden i oktober 2007. På grunn av funn av parasitter ble deler av Oslos befolkning anbefalt å ikke drikke vannet direkte fra springen i en periode på fem dager.

Det er flere som har bidratt til at dette prosjektet kom i stand. I planleggingsfasen hadde vi kontakt med Vann- og avløpsetaten, Helse- og velferdsetaten ved kommuneoverlegen og smittevernoverlegen for å få nærmere informasjon om hva som skjedde i dagene da drikkeanbefalingen gjaldt. Disse diskuterte problemstillingen og ga oss tekniske opplysninger om Oslos vannforsyning og risikohåndtering.

I midten av november 2007 gjennomførte Synovate MMI en Websurvey. Da meningsmålingen allerede var i gang, og vi så at vi lett kunne gå over de 500 respondentene vi hadde planlagt, støttet Vann- og avløpsetaten en økning av antall respondenter. 865 respondenter svarte. Dette har gjort det mulig å kunne gå mer i dybden i analysen vår.

Vi vil takke vår kollega Ingrid Kjørstad for hennes støtte i planleggingen av studien og bidrag til analysen og metodekapittelet. Vi vil også takke kollegene våre fra forskningsgruppene "marked og politikk" og "teknologi og miljø" for kommentarene deres underveis. Vi vil også takke Thea Leivestad for hennes tålmodighet, støtte og rådgivning i forbindelse med ferdigstillingen av rapporten. Laura Terragni har vært prosjektleder. Randi Lavik har kvalitetssikret rapporten.

Med denne studien håper vi å øke kunnskapen om håndtering av problematiske situasjoner og gi offentlige myndigheter nyttig dokumentasjon som de kan bruke i sitt videre arbeid.

Innhold

Forord.....	5
Innhold	7
Sammendrag.....	9
Summary	13
1 Innledning	17
2 Metode	21
3 Spredning og vurdering av informasjon	23
3.1 Kunnskap om drikkevannskilde.....	23
3.2 Når og hvordan fikk Oslos innbyggere vite om drikkevannssaken?	24
3.3 Hvordan befolkningen fulgte opp informasjonen	25
3.4 Reaksjoner på at det var funnet parasitter i drikkevannet	26
3.5 Vurdering av mottatt og innhentet informasjon	28
3.6 Noen oppsummerende kommentarer	29
4 Oslobeboernes vurdering og håndtering av situasjonen med infisert vann.....	31
4.1 Berørte Oslo-borgeres bekymring for sin egen og sine nærmestes helse.....	32
4.2 Berørte Oslo-innbyggers håndtering av situasjonen under selve vannsaken	33
4.2.1 Kald og varm drikke.....	35
4.2.2 Tilberedning av mat.....	37
4.2.3 Personlig hygiene	39
4.3 Småbarnsfamiliers opplevelse og håndtering.....	41
4.4 Noen oppsummerende kommentarer	44
5 Tillit til myndighetene og til vannet.....	47
5.1 Hadde myndighetene situasjonen under kontroll?	47
5.2 Tillit til informasjon	52
5.3 Tillit til vannet: Er vannet i Oslo trygt å drikke?	54
5.4 Endring i vaner	58
5.5 Noen oppsummerende kommentarer	61
6 Oppsummering og avsluttende kommentarer	63
Litteratur.....	67
Vedlegg	69

Sammendrag

I oktober 2007 ble det funnet parasitter i drikkevannet på tre steder i Oslo som får drikkevann fra Oset vannrenseanlegg. Som et føre-var-tiltak ble det anbefalt å ikke drikke vann direkte fra springen, men å koke det i minst tre minutter. Anbefalingen varte i fem dager. I november 2007 gjennomførte SIFO en undersøkelse blant Oslos befolkning for å studere reaksjoner og implikasjoner etter drikkevannssaken. Studien er basert på svarene fra 865 respondenter i en webundersøkelse foretatt av Synovate MMI.

Studien tar spesielt sikte på å besvare følgende spørsmål:

- Hvordan ble informasjonen om funn av parasitter spredt blant innbyggerne i Oslo?
- Hvordan vurderte befolkningen informasjonen de fikk?
- Hvor alvorlig vurderte de at situasjonen var – hvor engstelige var de for sin egen og sine nærmestes helse?
- Fulgte Oslos innbyggere rådene de fikk om ikke å drikke vann rett fra springen og om behandling av vannet før bruk?
- Hvordan påvirket disse anbefalingene de daglige rutinene til Oslos innbyggere?
- Hvordan oppfatter og vurderer Oslos innbyggere offentlige myndigheters håndtering av saken?
- Og i etterkant av drikkevannssaken: I hvilken grad har forbrukerne tillit til at vannet fra springen er trygt å drikke?

Hovedfunn

- Informasjonen som ble gitt av de ansvarlige myndigheter, ble vurdert som tilstrekkelig og stort sett troverdig.
- Media hadde en uvurderlig rolle i formidlingen av informasjon om saken.
- Vannsaken ble betraktet som alvorlig, men ikke som en krise.
- De fleste fulgte rådene de fikk om forholdsregler ved bruk av springvann, kvinner i større grad enn menn.
- Oslos innbyggere hadde generelt inntrykk av at de offentlige myndighetene hadde kontroll over situasjonen.
- Tilliten til at det er trygt å drikke vann fra springen, har et forbedringspotensial.

Informasjon:

Fire vannrenseanlegg forsyner Oslo med drikkevann. Parasittene ble funnet i vannet fra vanninntaket ved Oset (Maridalsvannet), som forsyner 85 % av byens husstander. Før drikkevannssaken var det 40 % av osloboerne som ikke visste, eller som var usikre på, hvilket anlegg de fikk vann fra. De som manglet kunnskap om drikkevannskilden, var mest aktive når det gjaldt å innhente ytterligere informasjon ved å ringe eller søke på hjemmesidene til Oslo kommune eller relaterte etater.

Et stort flertall av respondentene (70 %) fikk vite at drikkevannet var infisert bare få timer etter at nyheten ble offentliggjort. Til sammen fikk 90 % vite om saken i løpet av dagen. Massemedia var den viktigste informasjonskilden. Befolkningen var fornøyd med informasjonen de fikk: 20 % var meget fornøyd og 61 % var ganske fornøyd. De fleste oppfattet det slik at de forskjellige aktørene i denne saken – eksperter, myndigheter, media – ikke holdt tilbake viktig informasjon. Nesten 80 % stolte på at myndighetene også i fremtiden vil gi god informasjon om problemer med drikkevannet.

Vurdering av situasjonen:

Funnet av parasitter i drikkevannet ble vurdert som en alvorlig sak. Kun 4 % av Oslos innbyggere ga uttrykk for at nyheten om helseskadelig springvann var noe de ikke brydde seg om. Det var i det hele tatt mange som ga uttrykk for at de opplevde situasjonen som meget eller ganske alvorlig (64 %). Det var likevel få som var engstelige for sin egen eller sine nærmestes helse (22 %).

Implikasjoner i hverdagen:

Oslos innbyggere fulgte rådene som ble gitt publikum via massemedia og Internett: 91 % oppgir at de fulgte rådene "i stor grad" eller "i ganske stor grad".

Offentlige myndigheter anbefalte innbyggerne å koke vannet fra springen i omtrent tre minutter. Undersøkelsen tyder på at 75 % av Oslos innbyggere kokte vannet i tre minutter eller mer, mens 17 % kokte vannet til det kokte opp. Svært få oppgir at de drakk vann direkte fra springen, de fleste brukte avkjølt, kokt vann eller kjøpevann. Også ved tannpuss valgte de fleste å unngå å bruke vannet i springen.

Undersøkelsen viser at kjønn er et viktig aspekt i opplevelsen av, og reaksjoner på, drikkevannssaken. Kvinner var desidert mer opptatt av denne saken enn menn. De var også mer engstelige og de fulgte rådene nøyere. Det er lite som tyder på at personer i husstander med småbarn oppfattet situasjonen som mer kritisk enn personer uten barn eller med større barn. Familier med barn under fem år var imidlertid mer påpasselige enn andre når det gjaldt å følge rådene om bruk av springvann.

Når drikkevannssaken var over og springvannet igjen var friskmeldt, gikk et flertall (64 %) tilbake til sine tidligere vaner ved bruk av springvann. De som har endret forbruket "i liten grad", utgjør 27 %. Bare 9 % oppga å ha endret vannforbruksvanene sine "i stor grad" eller "til en viss grad". Det ble oppgitt en økning i forbruket av kjøpevann.

Vurdering av myndighetenes håndtering av saken:

De fleste respondentene mente at myndighetene hadde oversikt og kontroll over situasjonen. 23 % var "helt enig" i påstanden om at de hadde situasjonen under kontroll, mens 41 % sa seg "delvis enig".

At myndighetene slo alarm selv om det viste seg at helsefaren ikke var stor denne gangen, ble vurdert som positivt av omtrent alle respondentene (96 %). De fleste, 75 %, mente i tillegg at det var nødvendig å gå ut med kokevarsel. Mange (67 %) ga imidlertid uttrykk for at informasjonen burde ha kommet tidligere.

Tilliten til vannet:

Er vannet i Oslo trygt å drikke? Da vannsaken var over, var 41 % "helt enig" i en slik påstand, 35 % var "delvis enig" og 11 % var "delvis eller helt uenig". 12 % av respondentene hadde ingen klar oppfatning (verken enig eller uenig, eller visste ikke).

Siden det ikke finnes tidligere undersøkelser vi kan sammenligne dataene våre med, er det vanskelig å vurdere om den generelle tilliten til springvannet i Oslo har blitt svekket som en konsekvens av drikkevannsaken. Ifølge våre data er det grunn til å tro at tilliten til vannet har et forbedringspotensial. Studien viser at 67 % var usikker på om eller uenig i at parasittfunn var en enkelthendelse, mens 63 % var usikker på om eller uenig i at kontrollrutinene for å sikre trygt drikkevann er bra nok. Andelen som mente at vann fra springen er tryggere enn vann man kjøper i butikker, var 17 %. En like stor andel (17 %) utelukker ikke at de vil kjøpe et vannfilter for hjemmebruk.

Summary

In October 2007 the parasite Giardiasis was found in the main drinking water source in Oslo (Oset water treatment plant from the lake Maridalsvannet). As a precautionary measure, the residents of Oslo were advised not to drink water straight from the tap unless it was first boiled for 3 minutes. The measure was in force for five days. In November 2007 SIFO conducted a survey amongst the residents of Oslo to study their reactions and the main implications of the "tap water case". The study is based on the answers from 865 respondents to a web-survey administered by Synovate-MMI.

The study aims in particular to answer the following questions:

- How was the information about the parasite disseminated amongst the residents of Oslo?
- How did they evaluate the information they received?
- How serious did they think the situation was, and how anxious were they for their own health and the health of their closest relatives?
- Did the residents of Oslo follow the given recommendations about not drinking the water straight from the tap, and about boiling the water before consuming it?
- How did these recommendations affect the daily routines of the inhabitants of Oslo?
- How does the population of Oslo view the authorities' handling of the case?
- And, after the "tap water case", to which degree do residents trust that the tap water is safe to drink?

Main findings:

- Public authorities gave adequate and trustworthy information
- Media coverage had a decisive role in disseminating information and advise
- The "Oslo tap water case" was regarded as serious matter but was not a crisis
- By far, most people followed the advise about how to handle tap water; women to a larger extend than men
- Oslo's residents evaluated public authorities as in control of the situation
- Trust that water is safe to drink could improve

Information:

Four water treatment plants deliver tap water to Oslo. The parasites were found in the water from Oset water treatment plant that supplies 85 percent of the city's households. According to the survey, at the outbreak of the "tap water case" 40 percent of the Oslo's residents did not know or were unsure about which plant they were supplied from. The ones who lacked this knowledge were the most active in searching for further information by calling, or searching the websites of, Oslo municipality or other authorities.

A large majority of the respondents (70 percent) knew that the water was infected just a few hours after the press release was published. All together, almost 90 percent got the news by the very same day. Mass media was the most important source of information to the public. The information received was positively evaluated: 20 percent were very satisfied and 61 percent were rather satisfied. Information was regarded as trustworthy. According to most respondents; experts, authorities, and mass media did not withhold important information. In addition, almost 80 percent was confident that the government would supply necessary information about problems with the drinking water also in the future.

Evaluation of the situation:

The fact that parasites were found in the tap water was considered a serious matter. Only 4 percent of the Oslo residents said that did not care at all about it. By large, respondents experienced the situation as very or quite serious (64 percent). However, fewer were anxious about their own or their closest relatives health (22 percent).

Aftermath in everyday life routines:

Oslo residents followed thoroughly the advice they received through mass media and the Internet; 91 percent replied that they adopted the given advice to a large or rather large extent. 75 percent of the Oslo's residents boiled the water for three minutes or longer, while 17 percent stated that they warmed the water until it started boiling.

Very few stated that they drank water directly from the tap, most people used cold, boiled, or purchased water. Also, most people chose to avoid using tap water when brushing their teeth. The survey shows that gender is an important dimension in the experience of, and the reaction to the "tap water case". Women were significantly more concerned about this case than men; they were more anxious and also followed the given advice more closely. People in households with small children did not find the situation more critical than people with older, or no, children in the household. Parents however followed the advice on use of water even more carefully when children were involved.

After the "tap water case" was closed, most people went back to their old habits of using tap water. Some changed their habits to a small extent (27 percent). Only 9 percent responded that their water consuming habits had changed to a certain or large extent. Among those reporting changes in routines, an increase in consumption of bottled water was often mentioned.

Evaluation of the public authorities' handling of the "tap water case":

Most respondents answered that they thought the public authorities had the situation under control. 23 percent completely agreed in the statement that the authorities had the situation under control, while 41 percent answered that they "partly agreed".

That the public authorities warned about the potential health risks of tap water, even if it later was found that the danger to the public health was not particularly large, was considered positive by almost all the respondents (96 percent). In addition, most people (75 percent) also stated that it was positive to advise the public to boil the tap water for drinking during this period. However, many respondents expressed that the information should have been given earlier (67 percent).

Confidence in water safety:

Is the tap water in Oslo safe to drink? After the tap water case in Oslo was closed, 41 percent completely agreed to this statement, and 35 percent partly agreed, while 11 percent partly or completely disagreed. 12 percent of the respondents had no clear opinion (neither agreed or disagreed or did not know).

As there are not former studies to which we can compare our data, it is not possible to evaluate if general confidence in the tap water in Oslo was reduced because of the "tap water case". The findings of our study indicate however, that trust in tap water could improve. 67 percent did not think or was unsure that this was a one-time event, while 63 percent felt that the control routines to ensure safe tap water are not good enough. Only 17 percent said that tap water is definitely safer than bottle water. 17 percent did not exclude that they will consider purchasing a water filter for home use.

1 Innledning

"Vann- og avløpsetaten har tirsdag 16. oktober funnet parasitter i drikkevannet på tre steder i Oslo som får drikkevann fra Oset vannrenseanlegg. Etter drøftinger med Mattilsynet og Helse- og velferdsetaten ved kommuneoverlegen og smittevernoverlegen er det tatt beslutning om at innbyggerne umiddelbart anbefales å koke vann i minst tre minutter som skal brukes til drikke, matlaging eller tannpuss" opplyste Vann- og avløpsetaten i en pressemelding ved 6-tiden onsdag morgen.¹

Onsdag 17. oktober fikk altså Oslos innbyggere beskjed om at det fantes parasitter i drikkevannet fra Maridalsvannet (Oset vannrenseanlegg). Maridalsvannet forsyner 85 % av Oslos husholdninger med vann. Kokeanbefalingen var et føre-var-tiltak i en uoversiktlig situasjon. Forvirringen var stor, og med det som hendte i Bergen høsten 2004 friskt i minne, gjorde nyheten inntrykk. Et eksternt utvalg som Byrådet i Bergen nedsatte for å evaluere Giardia-epidemien, konkluderte med at antall syke hadde vært mellom 4000-6000, selv om det bare ble diagnostisert ca.1400 sikre tilfeller. 200-400 pasienter sliter fortsatt med langtidsplager.² Utvalget pekte på at "tilsvarende utbrudd vil kunne oppstå også ved andre vannverk i Norge".³

Det var rimelig å spørre seg om Oslo var kommet i samme situasjon? Og deretter, hvor stor var helserisikoen? Nyheten rullerte nesten kontinuerlig på radio, på TV og i avisene, med oppdateringer om i hvilke områder av byen man måtte koke vannet, og hvilke steder som ikke var berørt⁴, samt med ytterligere anbefalinger om hvordan dette skulle håndteres. Mange ringte direkte til Oslo kommune ved Vann- og avløpsetaten. Offentlige myndigheters anbefalinger om å koke vannet var et forebyggende tiltak, i påvente av resultater fra flere undersøkelser. Prognosene for hvor lenge dette kunne vare, var imidlertid usikre, og det ble ikke utelukket at berørte oslobeboere måtte koke vann i ukevis. Fem dager senere, etter at resultatene av flere prøver forelå, ble vannet friskmeldt: Om kvelden søndag 21. oktober ble kokeanbefalingen opphevet, og Oslos befolkning kunne igjen drikke vann direkte fra springen⁵.

Selv om ingen tilsynelatende ble syke, er det ikke tvil om at situasjonen kunne ha vært kritisk, og at den har fått følger.

I november 2007 gjennomførte SIFO en undersøkelse blant Oslos befolkning for å studere reaksjoner og implikasjoner etter drikkevannssaken. Studien er basert på svarene fra 865 respondenter i en webundersøkelse foretatt av Synovate MMI. I undersøkelsen ønsket vi å kartlegge hvordan denne saken ble oppfattet og håndtert av Oslos innbyggere. Hovedformålet

---

¹ <http://www.aftenposten.no/nyheter/oslo/article2052121.ece?service=print>

² http://www3.bergen.kommune.no/info/_ekstern/nyheter7/180506_Giardia_pressemelding.doc 25.03.08

³ http://www3.bergen.kommune.no/info/_ekstern/nyheter7/Giardiarapport_ekstern.pdf side 152 pkt 13. 25.03.08

⁴ Som vi skal gå nærmere inn på i rapporten, var det flere som ikke visste hvilket renseanlegg de fikk vann fra.

⁵ Denne delen av innledningen er basert på en samling av nyheter fra riksaviser og websøk på relevante hjemmesider.

var å bidra med kunnskap som kunne danne grunnlag for å forstå konsekvensene av situasjonen både i dagliglivet og i tillitsforholdet mellom Oslos borgere og offentlige myndigheter. I tillegg ville vi bruke denne anledningen til å se nærmere på noen aktuelle aspekter knyttet til bruk og forbruk av vann.

Analysen av vannsaken i Oslo kan hovedsakelig deles i to:

- **Oppfatningen og håndteringen av situasjonen i dagene 17.-21. oktober**, da nyhetene om funnet av parasittene ble spredt og kokeanbefalingen gjaldt.
- **Konsekvenser** i etterkant av drikkevannsaken med hensyn til tillit til vannet og eventuelle endringer i rutiner.

I kritiske situasjoner slik som den som oppsto, kan det være viktig å forstå hvor raskt informasjonen spres, og om det finnes spesielle utsatte grupper som ikke blir nådd. Videre kan det være viktig å forstå hvordan informasjonen tas i bruk: Hvor mange fulgte opp anbefalingene om ikke å drikke vannet fra springen? Var det noen spesielle grupper som valgte å ikke følge rådene? Flere undersøkelser viser dessuten at det finnes forskjeller mellom kvinner og menn i hvordan helserelatert problematikk håndteres. Kvinner er for eksempel mer opptatt av å velge et sunnere kosthold og en sunnere livsstil enn menn (Bugge, 2006; Roos, 2004; Lavik og Kjørstad, 2004). Vil det bli avdekket kjønnsforskjeller også i vår undersøkelse?

Et annet relevant aspekt som undersøkelsen kan belyse, er knyttet til når og hvor mye informasjon om mulig helserisiko det bør opplyses om. Noen studier viser at man kan bli forvirret av for mye informasjon knyttet til helsefare (Torjusen, 2004). Andre studier viser hvor viktig det er at informasjonen er tydelig. Erfaring med håndtering av BSE-kjøttskandalen i Storbritannia (Wales, Harvey & Warde, 2006) viser at tilbakeholding av viktig informasjon sammen med uklarheter i informasjonen førte til at britiske forbrukere mistet tillit til myndighetene. Lignende resultater finner vi i forbindelse med håndtering av E. coli-krisen som rammet Norge i januar/februar 2006, som var årsak til at et 4 år gammelt barn døde. En undersøkelse gjort i etterkant av denne hendelsen (Berg, 2006) viser at tilliten til Mattilsynet ble svekket av måten de informerte på: informasjonen kom for sent og var ikke tydelig nok. Burde myndighetene i forbindelse med Oslo-vannsaken ha ventet med å gå ut med kokevarsel til de var sikre på at det virkelig fantes en helserisiko, for å unngå å spre unødig bekymring? Eller ble det vurdert som positivt at de slo alarm selv om det viste seg at parasittfunnene ikke var så alvorlige? Vår studie, som beskriver oslobefolkningens vurdering av myndighetens håndtering av "vannsaken", kan gi relevant kunnskap om hvordan viktig informasjon kan spres, oppfattes og tas i bruk av befolkningen. Dessuten kan en diskutere hvilke strategier som kan vurderes for å opprettholde befolkningens tillit til bl.a. offentlige myndigheter.

De praktiske konsekvensene av parasittfunnene varte bare noen få dager. Men like viktig er oppdagelsen av at vann fra springen kan være farlig. Dette representerer et alvorlig brudd på det som vanligvis blir tatt for gitt i hverdagen. Usikkerhet og mistillit kan være langvarige følger av drikkevannsaken.

Vann fra springen er en grunnleggende del av vårt hverdagsliv. Vann brukes til drikke, daglig hygiene, matlaging, skylling av frukt og grønnsaker, oppvask osv. Tidligere studier viser at når det gjelder drikkevann, er nordmenns vannforbruk i hovedsak vann direkte fra springen (Bye, 1999). Hele 85 % av befolkningen i Norge drikker springvann til daglig (Bugge, 2007). Hvilke konsekvenser kan svekket tillit til springvannet ha? Undersøkelser utført i andre vestlige land viser en økning i forbruket av kjøpevann (Bryggeri- og drikkevannforeningen, 2003; Wilk, 2006). Også i Norge registrerer vi en økning i forbruket av kjøpevann (Bugge, 2007; Bryggeri- og drikkevannforeningen 2003). Veksten kan knyttes til flere forhold, blant annet helserelaterte bekymringer som gjør at mineralvann med høyt sukkerinnhold erstattes av sunnere drikkevarer. Økt forbruk av kjøpevann kan også relateres til frykt for at

springvann kan være forurenset og inneholde farlige bakterier, slik at det er helsefarlig. Sett i lys av Becks begrep om "risk society" (Beck, 1992) kan forbruk av kjøpevann forstås som "*et forsøk å håndtere den ukontrollerbare menneskeskapte risikoen som kjennetegner det postmoderne samfunnet. Kildevann tappet på flasker kan forsikre oss at et "stykke av naturen" har vært vernet fra faren ved kjemikalier og mikroorganismer*" (Wilk, 2006). Profilerte merker, blant annet det norske Voss (som hovedsakelig eksporteres til USA), bruker dette aktivt i profileringen sin. Så vidt vi vet, finnes det ingen omfattende studier i Norge som undersøker tilliten til vannet og oppfatningen av springvann vs. kjøpevann. Selv om denne studien er begrenset til Oslo-området, kan den være en indikator på om vanntrykgheten er satt på prøve.

Presentasjonen av undersøkelsen vil bli konsentrert rundt tre hovedområder: i tillegg til et metodekapittel vil spørsmål om informasjon, hverdagspraksis og tillit bli nærmere diskutert.

I kapittelet om informasjon vil vi se nærmere på følgende problemstillinger:

- Hvordan spredte informasjon om parasittfunnet seg blant Oslos beboere?
- Hvordan vurderte de informasjonen de fikk?
- Hvor alvorlig syntes de at situasjonen var?
- Hvor engstelige var de for sin egne og sine nærmestes helse?

I kapittelet om praksis vil vi belyse følgende:

- Fulgte oslobeboerne rådene de fikk om ikke å bruke vannet rett fra springen?
- Hvordan påvirket disse anbefalinger de daglige rutinene?
- Hvilken type vann ble brukt til drikke, tannpuss, ansiktsvask og matlaging?
- Var familier med små barn spesielt opptatt av drikkevannssaken?

Til slutt i kapittelet om tillit vil vi besvare følgende spørsmål:

- Hvordan oppfattet og vurderte Oslos befolkning offentlige myndigheters håndtering av saken?
- Hvilken tillit har de til at springvann er trygt å drikke i etterkant av vannsaken?
- Har vaner knyttet til bruk av springvannet endret seg?

Resultatene blir oppsummert og drøftet i et avslutningskapittel.

2 Metode

Resultatene som blir presentert i denne rapporten, er basert på en webundersøkelse foretatt av Synovate MMI i november 2007 (lørdag 17. november til onsdag 21. november). Metoden for datainnsamling ligner på postale undersøkelser ved at den er selvadministrert. Deltakerne blir invitert via en e-post som inneholder en lenke til en nettside, fra denne nettsiden svarer de på og sender inn sitt bidrag til undersøkelsen. Synovates eksisterende webpanel på 50 000 respondenter var utgangspunkt for undersøkelsen vår⁶. Et tilfeldig utvalg på 1555 respondenter lokalisert i Oslo ble trukket ut til å delta i undersøkelsen vår. Synovates panel består av respondenter med tilgang til Internett og er derfor ikke representativt for hele befolkningen, men skal være relativt representativt for den delen som har tilgang til Internett. I Norge er andelen som har Internett-tilgang, ganske stor. I 2007 viste tall fra SSB⁷ at 82 % av husholdningene i Norge hadde PC, og at 78 % hadde Internett-tilgang. I Oslo/Akershus hadde 83 % av husholdningene Internett-tilgang i 2006⁸.

Undersøkelsen er rettet mot hele Oslos befolkning, selv om det viste seg å være gjort parasittfunn bare i vann fra Oset renseanlegg tilknyttet Maridalsvannet. De som mottok vann fra de andre renseanleggene⁹, ble inkludert av flere grunner: For det første kan flere enn de som var tilknyttet Maridalsvannet, ha vært berørt av problemet, for eksempel på skolen eller på jobb. Videre var det av interesse å kartlegge holdninger til vannkvaliteten og vannforsyningen både blant Oslos borgere generelt og blant de berørte av vannsaken spesielt. I tillegg var det av interesse å fange opp eventuell usikkerhet knyttet til hvilken vannkilde som var tilknyttet ulike bosteder i Oslo i starten av vannsaken.

I alt deltok 865 respondenter i undersøkelsen. Svarprosenten var på hele 56 %, hvilket er godt over snittet (45 %) for slike webundersøkelser som pågår over såpass få dager. Den høye svarprosenten sett i sammenheng med svært kort responstid vitner om stor interesse for temaet. I tillegg er andelen "vet ikke"-svar generelt svært lav i denne undersøkelsen, hvilket styrker antagelsen om at de fleste osloborgere tok vannsaken på alvor og fulgte godt med i utviklingen.

---

⁶ Mer informasjon om Synovates panel er tilgjengelig på www.synovate.no.

⁷ <http://www.ssb.no/ikt/> data nedlastet 19.12.2007

⁸ Norsk mediebarometer 2006, data nedlastet 07.02.2008:

http://www.ssb.no/emner/07/02/30/medie/sa86/tilgang_til_ulike_medier.pdf

⁹ Skullerud, Langlia og Alunsjøen.

Tabell 2-1 Fordeling av kjønn, alder og utdanning i totalbefolkningen i Oslo, de som har tilgang til Internett, Synovates webpanel og Synovates/SIFOs webundersøkelse om vann (uvektet og vektet)

		OSLOs befolkning 15 år+	OSLOs Internett- befolkning 15 år+	OSLOs Synovate- webpanel	Synovates/SIFOs webundersøkelse om vann	Synovates/SIFOs webundersøkelse om vann
					Uvektet	Vektet
Kjønn	Menn	49 %	50 %	44 %	48 %	49 %
	Kvinner	51 %	50 %	56 %	52 %	51 %
Alder	15-29 år	26 %	29 %	33 %	22 %	24 %
	30-39 år	23 %	26 %	28 %	25 %	25 %
	40-54 år	24 %	25 %	26 %	29 %	23 %
	55 år+	27 %	20 %	13 %	24 %	29 %
	Universitets- utdanning	41 % 1)		56 %	61 %	59 %
N				7248	865	

1) 16 år og over. Hele landet 25 %, tall for Oslos befolkning fra: <http://www.ssb.no/utniv/tab-2007-08-27-01.html>.

Av tabellen fremgår det at kjønnsfordelingen i undersøkelsen vår verken avviker særlig fra fordelingen i Oslos totalbefolkning eller blant dem i Oslo med Internett-tilgang, men noe fra webpanelet generelt. Aldersfordelingen i undersøkelsen vår er også noe skjev i forhold til webpanelet generelt, ettersom vi har fått større andeler i de eldre gruppene. Fordelingen av alder i denne undersøkelsen skiller seg dog ikke vesentlig fra Oslos totalbefolkning, verken generelt eller blant dem som har Internett-tilgang. Andelen som har universitetsutdanning, er derimot overrepresentert i undersøkelsen vår, både i forhold til Oslos totalbefolkning generelt og i forhold til andelen som har tilgang til Internett i Oslo. I denne undersøkelsen er andelen med universitetsutdanning 59 % i det vektete materialet. Andelen med universitetsutdanning i Oslo generelt er 41 % (inkluderer alle på 16 år og over). Siden høyere utdanning er overrepresentert i datamaterialet, vil vi ta hensyn til dette i analysen. Dersom utdanning slår ut, vil dette bli formidlet til leserne.

Materialet er vektet for kjønn og alder. Totalt sett anser vi webundersøkelsen som rimelig representativ for beboerne i Oslo, med et forbehold om at gruppen med høy utdanning er overrepresentert.

3 Spredning og vurdering av informasjon

Når det oppstår en uventet situasjon, er det viktig at informasjon om situasjonen spres raskt. De berørte trenger å vite hva som har skjedd og hvordan de skal forholde seg til situasjonen. Kommunene i Norge har et generelt ansvar for å informere innbyggerne sine om for eksempel trafikkuhell, rasfare og uvær, men også om det oppstår en situasjon som påvirker drikkevannskvaliteten. Det finnes flere utfordringer knyttet til denne oppgaven: hvordan nå folk og gi dem veiledning, men uten å spre unødvendig uro? Når skal informasjon gis, og hvordan?

Denne delen av rapporten handler om informasjonen som ble gitt om drikkevannssaken, og det er flere momenter vi ønsket å belyse: Hvor raskt og hvordan mottok befolkningen nyheten om drikkevannssaken? Kjente de til hvor husstanden fikk drikkevann fra? Hvor fikk de informasjon fra? Hvordan reagerte de på nyheten? Var de fornøyd med informasjonen de fikk?

3.1 Kunnskap om drikkevannskilde

Ifølge Oslo Kommune får nesten hele befolkningen i Oslo (85 %) ¹⁰ drikkevann fra Oset renseanlegg tilknyttet Maridalsvannet. I tillegg har Skullerud vannrenseanlegg tilknyttet Elvåga forsynt 12 % av befolkningen i Oslo med vann siden 1994, mens Langlia og Alunsjøen renseanlegg forsyner en mindre andel med drikkevann.

Vet Oslos befolkning hvor de får drikkevann fra? I denne undersøkelsen spurte vi først om de var kjent med hvilken drikkevannskilde husstanden er tilknyttet, og deretter om dette var kjent før drikkevannssaken oppsto.

I undersøkelsen vår svarte 74 % at de hadde Maridalsvannet som drikkevannskilde, mens 14 % svarte Skullerud vannrenseanlegg, 4 % svarte at de hadde en annen kilde, og 8 % visste det ikke ¹¹. Dette er noe ulikt de faktiske tallene. Kunnskapen om drikkevannskilde varierer også med utdanning: 77 % av dem med universitetsnivå oppgir Maridalen, mot 68 % av dem med videregående/gymnasnivå.

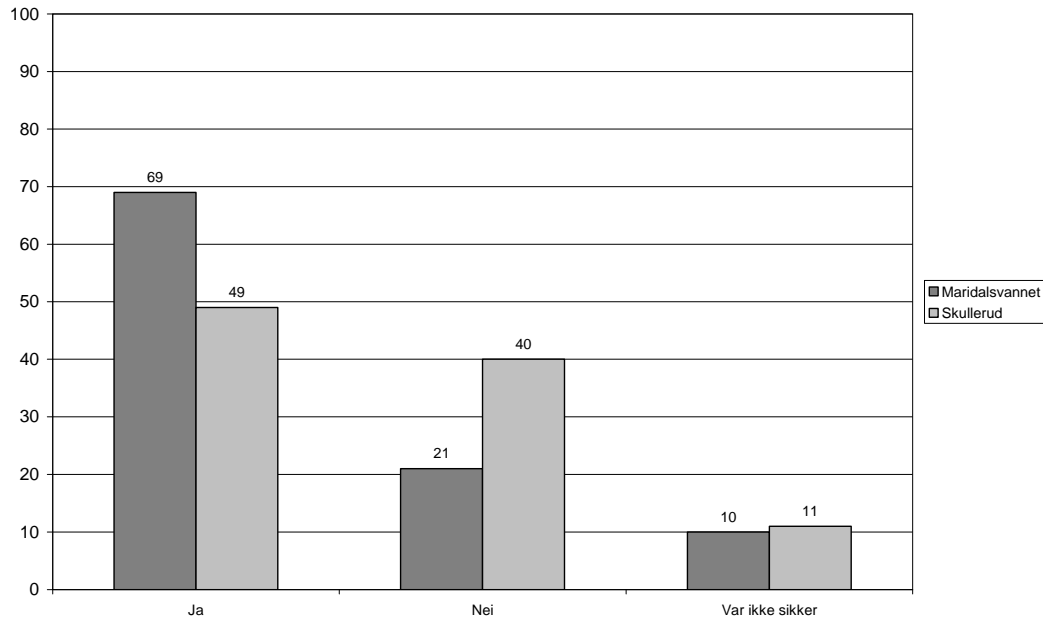
Når det gjelder kjennskap til drikkevannskilde før drikkevannssaken oppsto, viser figur 3.1 at de som selv mener at de forsynes med drikkevann fra Maridalsvannet, hadde best kunnskap om dette (70 %). Under halvparten av dem som mente de var tilknyttet Skullerud, visste det samme (50 %). Dette kan også ses i sammenheng med at Maridalen forsyner størstedelen av Oslos befolkning med vann, og at Skullerud-anlegget er relativt nytt. Det er derfor større sannsynlighet for å svare "riktig" om man angir Maridalsvannet som drikkekilde.

---

¹⁰ Rapport 2/2006 "Drikkevannskvalitet", Oslo Kommune.

¹¹ Senere i analysen, når vi refererer til renseanlegg, skal vi fokusere på dem som har svart at de får vann fra Maridalen og Skullerud.

Det er interessant å studere endringer i kunnskapen om drikkevannskilde før og etter drikkevannssaken. Som vi har sett, svarte 40 % av Oslo-borgerne at de var usikre på eller ikke visste hvilken drikkevannskilde de hadde før drikkevannssaken oppsto. På spørsmålet "Hvilket drikkevann får husstanden din vannet sitt fra?" svarte nå bare 8 % at de ikke vet. Disse spørsmålene kan illustrere forskjellen i kunnskapen om drikkevannskilde før og etter drikkevannssaken.

*** $p < .001$ testet med kji-kvadrattest

Figur 3-1 Visste du hvilken drikkevannskilde du hadde før drikkevannssaken oppsto? Etter Renseanlegg, prosent, N=763 ¹²

3.2 Når og hvordan fikk Oslos innbyggere vite om drikkevannssaken?

Nyheten om at drikkevann fra Maridalsvannet var infisert av giardiaparasitten, rullerte i alle medier morgenen den 17. oktober 2007. Funnet av parasitten var derfor sannsynligvis et samtaletema rundt frokostbordene og på arbeidsplassene i Oslo denne dagen. Men når og hvordan fikk folk flest vite om det?

Tabell 3-1 Når og hvordan fikk du vite om drikkevannssaken? Prosent, N=864.

Når?	Prosent	Hvordan?	Prosent
Samme dag om morgenen	69	Via media	67
Samme dag på jobb/skole	18	Via familiemedlemmer	13
Senere på kvelden	5	På jobb/skole	11
Dagen etter	5	Via venner/bekjente	7
Husker ikke	3	Annet / husker ikke	2
Sum	100	Sum	100
N	864	N	864

¹² De som får vann fra andre anlegg (N=32) og de som fremdeles ikke vet hvor de får vannet fra (N=69), er utelatt fra figuren.

Som tabell 3-1 viser, nådde nyheten nesten hele Oslos befolkning bare timer etter at pressemeldingen ble sendt ut. Ser vi mer detaljert på hvordan informasjonen ble spredd, ser vi at 67 % fikk vite om saken via media, mens 31 % fikk kjennskap til saken gjennom familie, på jobb eller skole eller via venner og bekjente. Ulike aldersgrupper mottok nyheten fra ulike informasjonskilder – det er stor forskjell på informasjonskilden for de eldste og de yngste. De yngste mellom 15-29 år fikk i større grad (55 %) kjennskap til saken gjennom familie, venner eller bekjente, eller på jobb eller skole, sammenlignet med 31 % for hele Oslos befolkning. Blant de på 55 år og over fikk hele 85 % kjennskap til nyheten gjennom media, sammenlignet med 67 % av alle de spurte.

Nesten ni av ti (87 %) mottok informasjonen om drikkevannssaken tidlig om morgenen eller da de kom på jobben eller skolen. En liten andel (5 %) fikk vite om saken samme kveld, noe som betyr at de fleste fikk kjennskap til nyheten om funnet av giardiaparasitten samme dag som nyheten ble sluppet. Som tabellen viser, var det få (5 %) som fikk vite om saken dagen etter. Informasjonen nådde med andre ord ut til flesteparten av Oslos befolkning relativt raskt. Det finnes ingen indikasjoner på at spesielle grupper var mer utsatt for manglende eller spesielt sen informering.

3.3 Hvordan befolkningen fulgte opp informasjonen

I timene etter at nyheten ble sluppet, var informasjonsbehovet stort for Oslos befolkning. Mange ringte til Oslo Kommune og Vann- og avløpsetaten for å innhente informasjon¹³. Undersøkelsen viser at Oslos innbyggere var aktive og oppsøkte informasjon om drikkevannssaken. Men hvor hentet de informasjonen fra?

Tabell 3-2 Hvordan skaffet osloborgerne seg informasjon om drikkevannssaken? (Prosent, N=868, svaralternativ: ja, nei, vet ikke.)

	Prosentandel som svarte JA
Fulgte du aktivt med på nyhetene på radio/TV/nettavisser?	87
Gikk du eller andre i din husstand til Oslo kommunes hjemmesider (eller andre offentlige tjenester) for å få ytterligere opplysninger?	34
Ringte du eller andre i husstanden din til Oslo kommune (eller andre offentlige tjenester) for å få ytterligere opplysninger?	5

87 % hentet informasjon om drikkevannssaken ved å følge aktivt med på nyhetene i media. Én av tre husstater valgte også å oppsøke Oslo kommunes eller andre offentlige tjenesters hjemmesider for å få tilleggsinformasjon. Omtrent 5 % oppga at noen i husstanden hadde ringt Oslo kommune eller andre offentlige tjenester for å få flere opplysninger om vannsaken. Våre tall viser at de som var usikre på eller ikke hadde kjennskap til sin egen

¹³ I samtale med Helse- og velferdsetaten ved Oslo Kommune og Vann- og avløpsetaten.

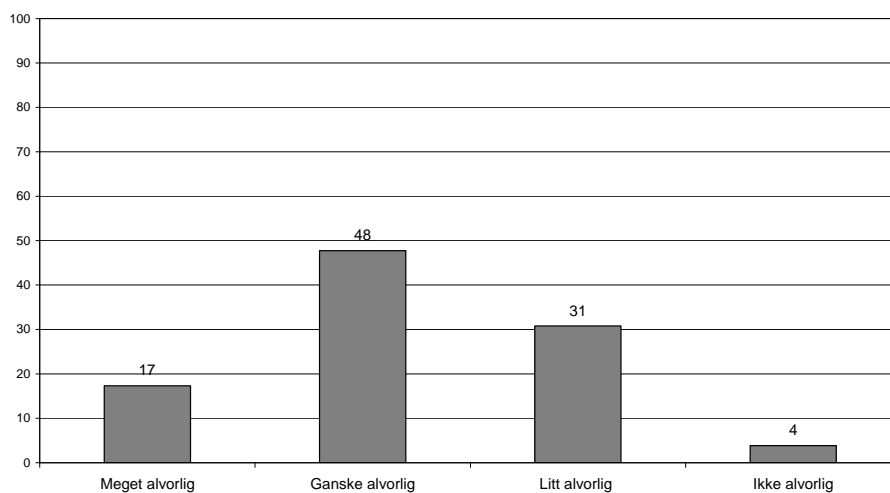
drikkevannskilde, var de som i størst grad også søkte ytterligere informasjon hos Oslo kommune eller andre offentlige etater enten på nett eller via telefon. 10 % av de usikre og 7 % av de som ikke kjente til drikkevannskilden sin, ringte til Oslo kommune (eller andre offentlige tjenester). Andelen som ringte blant dem som kjente drikkevannskilden sin, var 3 %. Videre ser vi at 51 % av de usikre og 40 % av de som ikke visste, besøkte kommunens hjemmesider, mens 28 % blant dem som hadde kunnskap om drikkevannskilden sin, gjorde det. Materialet viser også forskjell mellom kvinners og menns søken etter informasjon: 90 % av kvinnene fulgte for eksempel aktivt med på nyhetene på radio/TV, mens 83 % av mennene gjorde det samme ¹⁴.

3.4 Reaksjoner på at det var funnet parasitter i drikkevannet

Hvordan reagerte Oslos befolkning på nyheten om at springvannet kunne være farlig? I undersøkelsen vår spurte vi hvor alvorlig man betraktet situasjonen, og hvor engstelig man var for sin egen eller sine nærmestes helse.

Våre data viser at hele 65 % av de spurte vurderte situasjonen som "meget alvorlig" (17 %) eller "ganske alvorlig" (48 %). 31 % av de spurte vurderte situasjonen som "litt alvorlig", det vil si at de brydde seg ikke noe særlig om den (figur 3-2).

Andelen kvinner som betraktet situasjonen som meget eller ganske alvorlig, var 74 %. Til sammenligning var det samme tallet for menn 56 %. Hvis alder tas i betraktning, finner vi en større andel som vurderte situasjonen som meget eller ganske alvorlig i alderskategoriene 30-39 (67 %) og 55 og over (71 %). I alderskategorien 15-29 fant vi 61 % som betraktet situasjonen som meget eller ganske alvorlig. I alderskategorien 41-54 var det 60 %. Våre data viser at beboerne som ble forsynt av Maridalsvannet, i større grad enn de som fikk vann fra Skullerud-anlegget, betraktet situasjonen som "meget eller ganske alvorlig" (68 % mot 59 %).

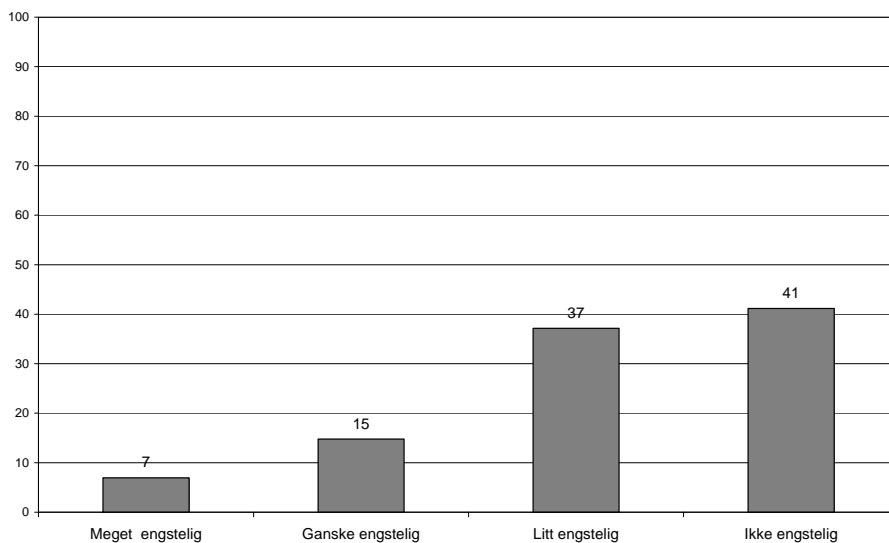

Figur 3-2 Hvordan vurderte du situasjonen i det store og det hele? Prosent, N=864.

¹⁴ p<0.01 – testet med kij-kvadrattest

Vi spurte også om respondentene var engstelige for sin egen eller sine nærmestes helse. Nærmere en fjerdepart av alle de spurte oppgir at de var "meget engstelig" eller "ganske engstelig" for sin egen og sine nærmestes helse. Hele 41 % svarte "ikke engstelig", mens 37 % svarte "litt engstelig" (figur 3-3).

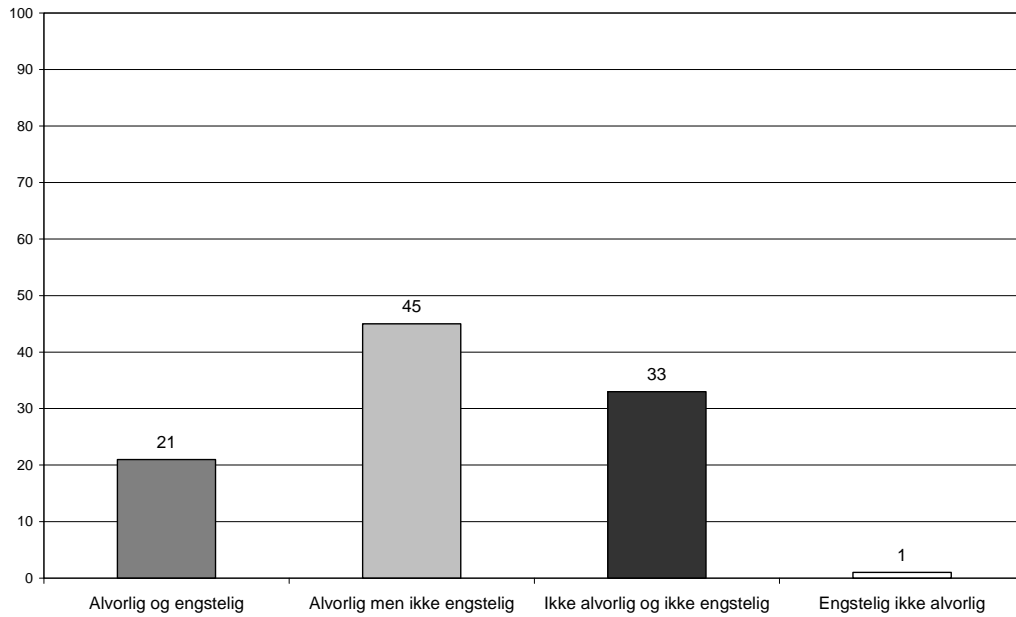
Andelen kvinner som var meget eller ganske engstelige, var 28 %. Til sammenligning var det samme tallet for menn 16 %. Personer på 55 år og over var de mest engstelige (28 %). Andelen som var meget eller ganske engstelig, var 16 % blant de i alderskategorien 15-29, 22 % blant de mellom 30-39 og 19 % blant de mellom 40-54. Det hadde ingen betydning hvilket renseanlegg man fikk vannet fra i forhold til hvor engstelig man var.

Figur 3-3 Hvor engstelig var du for din og dine nærmestes helse? Prosent, N=842.

Vi finner en høy prosentandel som oppga at de vurderte situasjonen som "meget alvorlig" eller "ganske alvorlig", men en vesentlig lavere andel som var "meget engstelige" eller "ganske engstelige". Hvis vi slår sammen de to variablene, finner vi ut at 21 % av Oslos innbyggere vurderte situasjonen som alvorlig, og samtidig var engstelig for sin egen eller sine nærmestes helse (figur 3-4). 33 % mente at situasjonen ikke var alvorlig og var heller ikke engstelig. Den største gruppen utgjorde 45 %, disse betraktet situasjonen som alvorlig, men var ikke engstelige. Disse resultatene tyder på at folk tok situasjonen alvorlig, men at de ikke var spesielt engstelige. Oppsummert kan dette tolkes som at de konkrete tiltakene som ble foreslått iverksatt, bidro til at folk følte at de mestret situasjonen og dermed ikke fryktet for sin egen og andres helse ¹⁵.

¹⁵ Disse aspektene blir diskutert i neste kapittel.

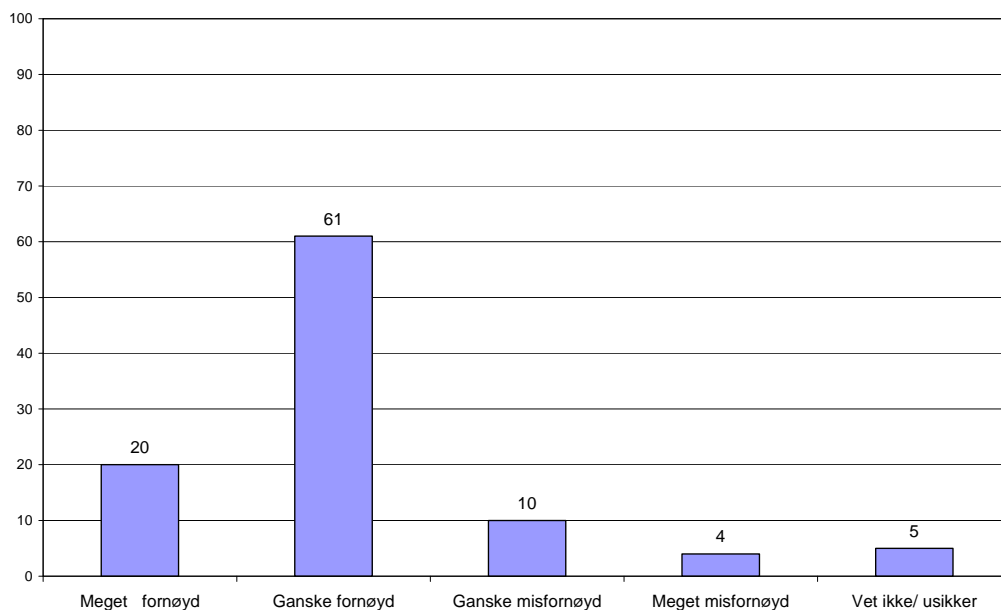

Figur 3-4 Hvor alvorlig vurderte du situasjonen, og hvor engstelig var du for din og dine nærmestes helse? Prosent, N=842.

3.5 Vurdering av mottatt og innhentet informasjon

Som vi har sett, var Oslos befolkning opptatt av drikkevannssaken siden de fulgte godt med på nettaviser, TV og radio. Hvordan vurderte de kvaliteten på informasjonen de fikk? Mente de at de hadde blitt godt nok informert?

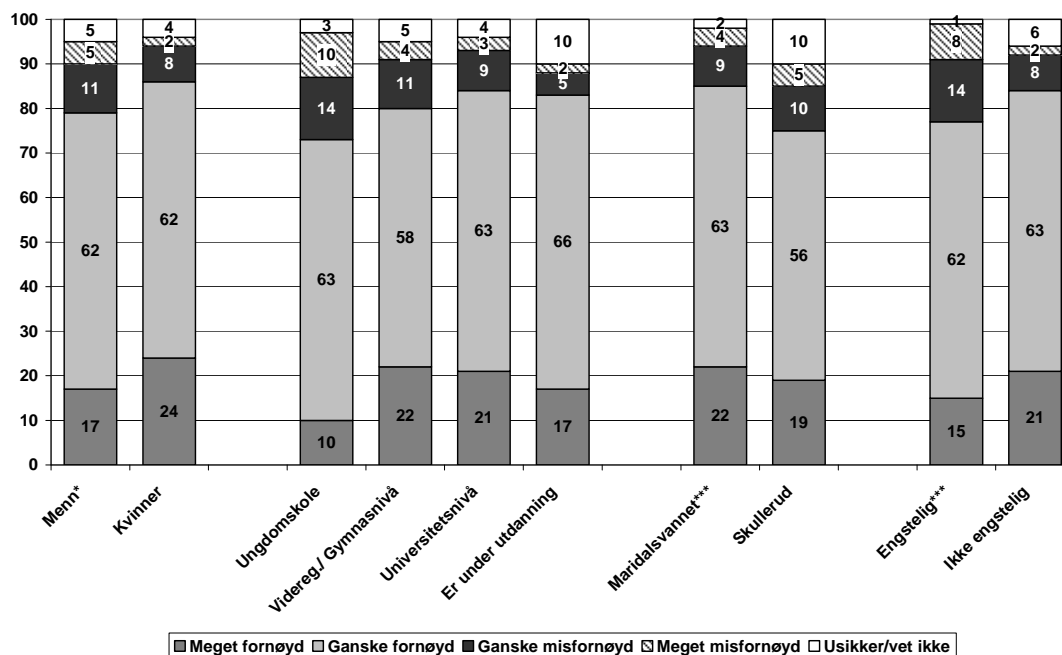
En stor del av Oslos befolkning var fornøyd med informasjonen de fikk under drikkevannssaken. Som vi ser av figur 3-5, var 81 % meget eller ganske fornøyd, mens 14 % var meget eller ganske misfornøyd.

Figur 3-5 I hvilken grad var du fornøyd med informasjonen du fikk for å håndtere situasjonen? Prosent, N=864.

Hvem var mest fornøyd? Og fantes det spesielle grupper som var misfornøyd?

Figur 3-6 viser at de som fikk vann fra Maridalsvannet, var mer fornøyd med informasjonen de fikk enn de som fikk vann fra Skullerud-anlegget. Videre finner vi at kvinner var mer fornøyd enn menn. Blant de som hadde ungdomskole-/folkeskoleutdanning og videregående utdanning, finner vi en høyere andel som var misfornøyd. Vi finner også en høyere prosent av misfornøyd blant dem som var engstelige.

Figur 3-6 I hvilken grad man var fornøyd med informasjonen etter kjønn, utdanning, vannkilde og om en var engstelig eller ikke¹⁶. Prosent, N=863.¹⁷

3.6 Noen oppsummerende kommentarer

Alt i alt viser våre data at de fleste av Oslos innbyggere ble raskt informert, og at de var fornøyd med informasjonen de fikk.

De fleste ble informert tidlig på dagen, og i løpet av dagen spredte informasjonen seg til omtrent alle. Den eldste og den yngste aldersgruppen ble informert om saken av svært ulike kilder; for de eldste var media den viktigste kilden, mens det for de yngste var familie, venner og bekjente samt jobb og skole. Størsteparten av befolkningen fulgte aktivt med på nyhetene gjennom media, og det var i tillegg en stor andel som søkte ytterligere informasjon på offentlige hjemmesider (bl.a. Oslo kommunes). En mindre gruppe ringte til offentlige etater, der hovedtemaet stort sett var usikkerhet rundt hvilket renseanlegg man var tilknyttet.

Innbyggerne var stort sett fornøyd med informasjonen de fikk, og de som forsynes med vann fra Maridalsvannet, var mer fornøyd med informasjonen enn de som får vann fra Skullerud.

¹⁶ Engstelig/ikke engstelig: "Hvor engstelig var du for din og dine nærmestes helse?" **Engstelig**=Meget engstelig + Ganske engstelig (182), **Ikke engstelig**=Litt engstelig + Ikke engstelig (659)

¹⁷ Engstelig/ikke engstelig: "Hvor engstelig var du for din og dine nærmestes helse?" **Engstelig**=Meget engstelig + Ganske engstelig (182), **Ikke engstelig**=Litt engstelig + Ikke engstelig (659)

Befolkningens kjennskap til drikkevannskilden sin i forkant av drikkevannssaken var overraskende lav, spesielt blant dem som var tilknyttet Skullerud. I etterkant av saken er det bare en liten andel (8 %) som ikke kjenner til hvilken drikkevannskilde de er tilknyttet.

Drikkevannssaken ble betraktet som alvorlig, men likevel var det kun et lite antall som svarte at de var meget eller ganske engstelige for sin egen og sine nærmestes helse. Vi velger å tolke dette som at de forholdsreglene man selv kunne ta, bidro til å øke følelsen av kontroll over situasjonen, og at man dermed ikke fryktet helseproblemer som følge av drikkevannet.

Så langt har vi sett at informasjonen nådde de fleste av Oslos innbyggere ganske raskt, og at et stort antall var fornøyd med informasjonen de fikk. I neste kapittel skal vi se nærmere på hvordan de faktisk fulgte rådene som ble gitt, og hvordan innbyggerne vurderte situasjonen.

4 Oslobeboernes vurdering og håndtering av situasjonen med infisert vann

Onsdag morgen (17. oktober) våknet folk i Oslo opp til følgende melding:

Ikke drikk vannet i Oslo. Folk i Oslo blir bedt om umiddelbart å koke drikkevannet på grunn av funn av parasitter.

På Aftenpostens nettsider samme dag kan vi lese:

"Tirsdag fant Vann- og avløpsetaten i Oslo kommune parasitter i drikkevannet på tre steder i Storo-området, som får drikkevann fra Oset vannrenseanlegg, som forsyner 80 % av Oslos beboere med vann. Etter drøftinger med Mattilsynet og Helse- og velferdsetaten ved kommuneoverlegen og smittevernoverlegen er det tatt beslutning om at innbyggerne umiddelbart anbefales å koke vann i minst tre minutter som skal brukes til drikke, matlaging eller tannpuss, opplyste Vann- og avløpsetaten i en pressemelding ved 6-tiden onsdag morgen."¹⁸

Vårt forbruksmønster av springvann er preget av rutinemessige og standardiserte praksiser (Gronow & Warde 2001). Det gjelder alt fra skylling av frukt og grønnsaker til trakting av kaffe, tannpuss og vann til kjæledyr. Etter opplysningene om at det var funnet parasitter i Oslo-vannet, ble det plutselig ikke så enkelt lenger. Dette kommer blant annet frem av nettpratene Aftenposten arrangerte den 17. oktober.¹⁹ Her er noen av de mange spørsmålene Aftenpostens fagekspert mottok den dagen "vannalarmen" gikk i Oslo:

"Nå blir jeg litt forvirret. Du sier at vannkoker er greit, andre sier at det ikke holder. Det er vel svært få vannkokere som holder det gående i 3 minutter? Hva er korrekt?"

"Hvordan er det med vasking av klær og oppvask i henholdsvis vaskemaskin og oppvaskmaskin. Blir oppvasken infisert med bakterien, slik at en ikke bør for eksempel drikke av et glass vasket i oppvaskmaskinen?"

"Er det greit å vaske opp i vannet fra springen?"

"Kan man vaske frukt og grønnsaker med vannet? Eller må jeg koke vannet først?"

"Kan jeg dusje?"

"Kan man dusje og pusse tenner? Må man rense vannkokere, kjøpe nye tannbørster etc.?"

"Som restaurantdriver lurte jeg på følgende; er det trygt å drikke traktekaffe, espresso fra maskin? Hva med kokte grønnsaker som har blitt avkjølt i kaldt vann? Isbiter? Hva ville DU gjort i forhold til gjester i dag?"

"Har to valper som er 5 måneder. Kan de drikke vannet?"

"Hva med kaffe fra typisk jobbautomat?"

¹⁸ <http://www.aftenposten.no/nyheter/oslo/article2052121.ece?service=print>

¹⁹ <http://tux1.aftenposten.no/nettprat/langeland171007/>

Det er altså liten tvil om at mange Oslo-borgere fikk sine hverdagslige rutiner snudd på hodet i disse oktoberdagene. I dette kapittelet vil vi se nærmere på hvordan de berørte Oslo-borgerne håndterte situasjonen: Hvor engstelige ble de for sin egen og sine nærmestes helse? I hvilken grad brydde de seg om å følge helserådene som ble gitt av myndighetene? Hva gjorde de helt konkret hjemme på kjøkkenet og badet? Og hvor strevsomt syntes de endringene i de daglige rutinene var?

4.1 Berørte Oslo-borgeres bekymring for sin egen og sine nærmestes helse

"Hvor stor sannsynlighet er det for at man skal bli alvorlig syk pga av denne parasitten?"

"Hei Er gravid i uke 30 og lurer på om det kan ha skadet fosteret at jeg har drukket vannet i Oslo? Blir litt bekymret..."

"Hvorfor får noen så alvorlige ettervirkninger av sykdommen? Har det med personens immunforsvar, slik at syke og gamle er mest utsatt?"

"Finnes det noen kur dersom man er blitt smittet av parasittene?"

"Hvor farlig er egentlig denne parasitten, og hvilke sykdommer forårsaker den? Hvor kommer "udyret" fra?"

"Kan symptomene på parasitten være andre enn diaré?"

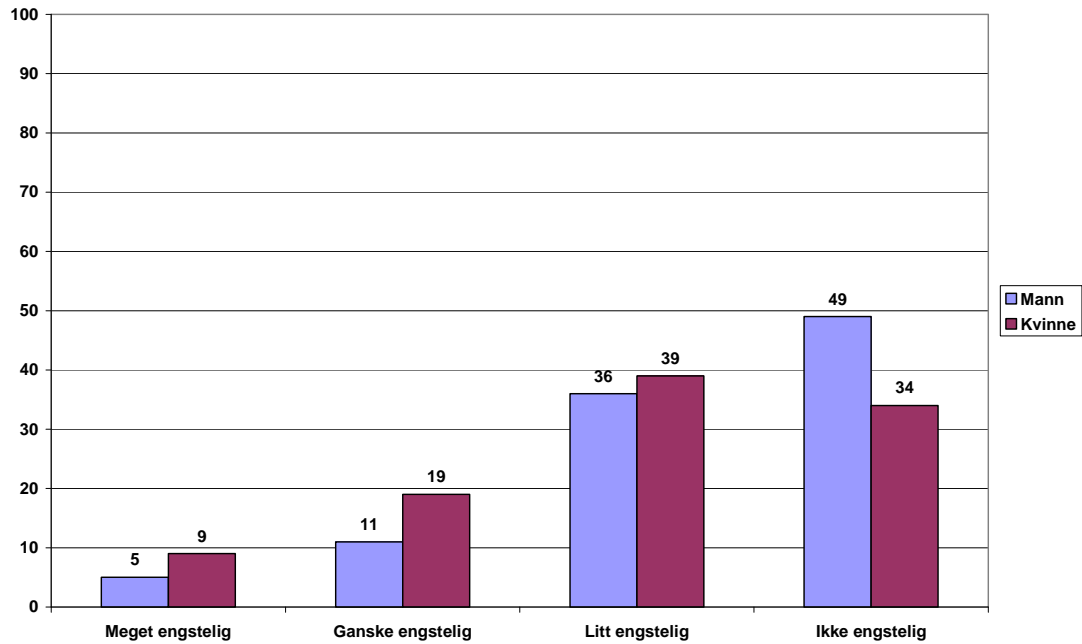
"Hvis man får parasitten – er eneste mulighet for å bli kvitt den antibiotika? Og burde man da få antibiotika selv om man ikke har symptomer, men f.eks. påvist parasitt."

"Jeg var skikkelig dårlig i hele forrige uke. Blitt litt bedre etter helgen. Trodde jeg var matforgiftet, men ingen rundt meg har blitt det. Kan jeg ha blitt smittet? Eller ville ikke symptomene ha kommet så tidlig?"²⁰

Som det har kommet frem tidligere i denne rapporten, var det kun 4 % av Oslo-borgerne som ga uttrykk for at nyheten om helseskadelig springvann ikke var noe man brydde seg om i det hele tatt. Det var i det hele tatt mange som ga uttrykk for at de opplevde situasjonen som meget eller ganske alvorlig (64 %). Når spørsmålsstillingen ble endret til i hvilken grad man var engstelig for sin egen eller sine nærmestes helse, endret bildet seg. Det var langt færre som ga uttrykk for å være meget eller ganske engstelige (22 %) for sin egen eller sine nærmestes helse som en følge av parasittene som ble funnet i vannet. Ordet engstelig brukes gjerne synonymt med "angst for" eller "bekymret for". Det relativt lave antallet engstelige er trolig et uttrykk for at folk erfarte at de kunne ta sine forholdsregler for å unngå eventuell smitte.

Det var imidlertid nokså stor forskjell på hvordan kvinner og menn oppfattet situasjonen. Det var langt flere kvinner (28 %) enn menn (16 %) som uttrykte at de var meget eller ganske engstelige. Videre var det langt flere menn (49 %) enn kvinner (34 %) som ga uttrykk for at de ikke var engstelige (figur 4-1).

²⁰ <http://tux1.aftenposten.no/nettprat/langeland171007/>

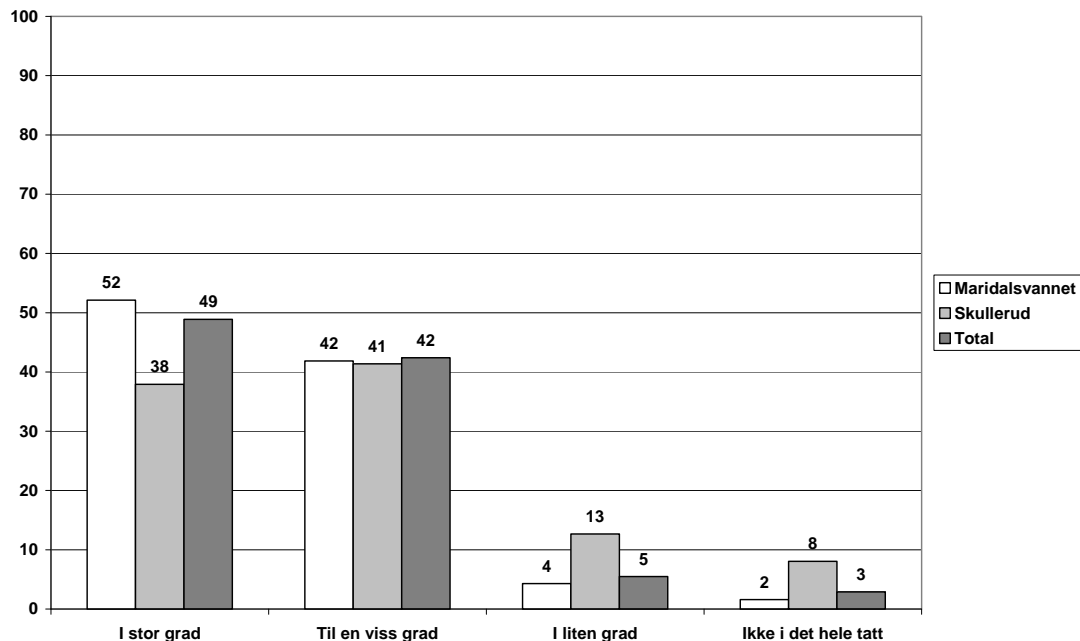

Figur 4-1 Hvor engstelig var du for din og dine nærmestes helse? Etter kjønn, prosent, N=842.

Når våre resultater viser at kvinner generelt var mer engstelige for negative helseeffekter enn menn, føyer dette seg bare inn i mønsteret med at kvinner er mer opptatt av helsespørsmål enn menn. Det er også flere studier som viser at kvinner generelt er mer bekymret for ulike risikofaktorer knyttet til mat og drikke enn menn (Bugge 1995; Bugge & Lavik 2007).

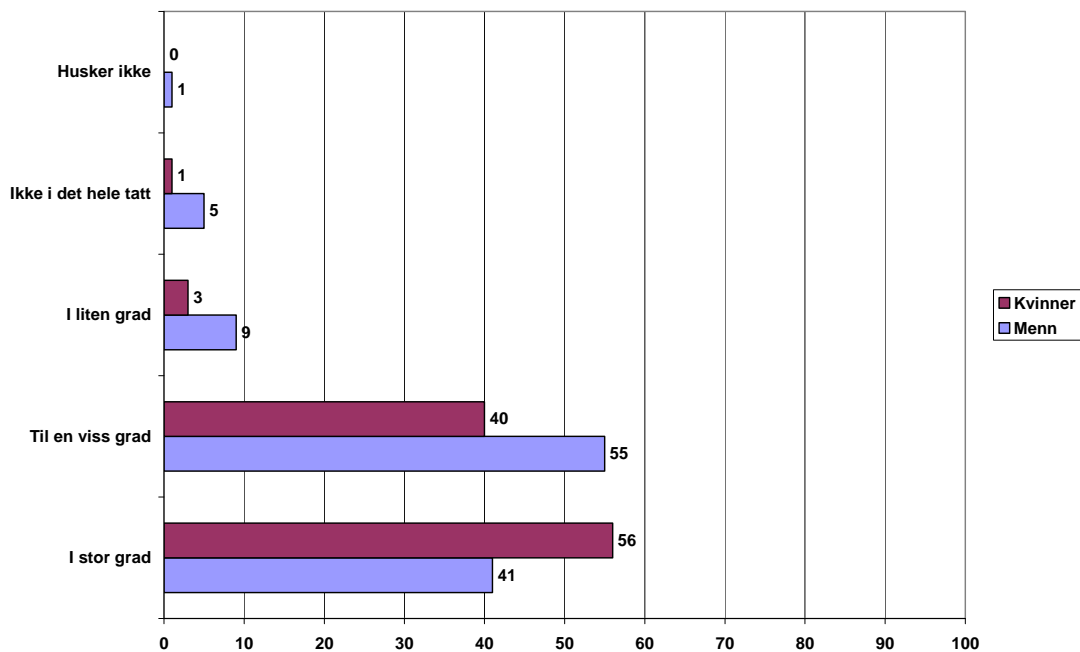
4.2 Berørte Oslo-innbyggers håndtering av situasjonen under selve vannsaken

Da vannsaken ble offentlig kjent, ble det opplyst at det å få i seg springvann kunne medføre helseproblemer, og publikum ble oppfordret til å ta ulike former for forholdsregler, for eksempel koke vann som skulle brukes til drikke, tannpuss og vasking av frukt og grønt, i omtrent tre minutter. Under dette punktet ser vi nærmere på hvordan de berørte Oslo-borgerne fulgte oppfordringene offentlige myndigheter hadde gitt.

Figur 4-2 I hvilken grad du fulgte rådene som du fikk gjennom radio, TV, aviser eller på nettet? Etter drikkevannskilde. Prosent.²¹

At Oslo-innbyggerne oppfattet situasjonen som relativt alvorlig, kommer tydelig frem av tallene for hvorvidt man fulgte rådene som ble gitt publikum via massemedier og Internett. 91 % mente at de i "stor grad" eller "ganske stor grad" fulgte rådene som ble gitt via disse mediene. Kun 3 % oppga at de ikke fulgte rådene i det hele tatt. Ikke helt urimelig var det flere som fulgte rådene i "stor grad" blant dem som fikk vann fra Maridalsvannet enn de som fikk fra Skullerud (figur 4-2).

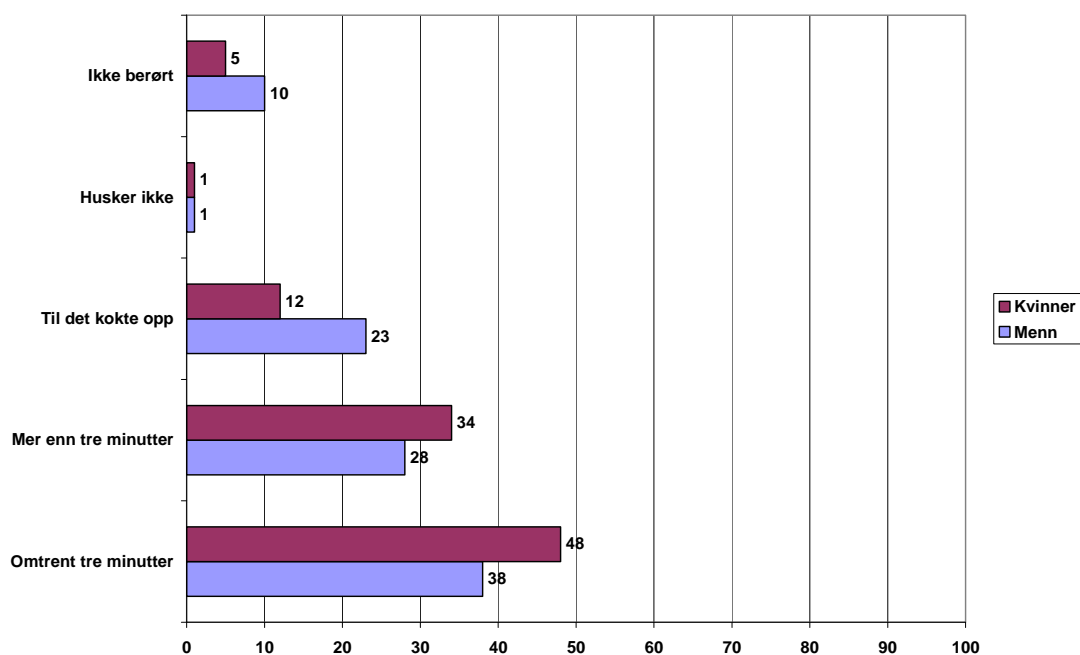

Figur 4-3 I hvilken grad fulgte du rådene som du fikk gjennom radio, TV, aviser eller på nettet? Etter kjønn, prosent, N=806.

²¹ Sig p<.002. Maridalsvannet N=633, Skullerud N=87, Total=804. Annet og vet ikke er ikke vist i figur.

Kvinner (56 %) var ikke overraskende betydelig mer tilbøyelige til å svare "i stor grad" enn det som var tilfellet for menn (41 %) (figur 4-3). Alder hadde også betydning. De eldste (55+) fulgte rådene i "stor grad" oftere enn de yngste (15-29 år): 54 % mot 37 %, mens de yngste oftere enn de eldste fulgte rådene "til en viss grad": 50 % mot 30 % (ikke vist i figuren).

De offentlige myndighetene ba innbyggerne om å koke vann i omtrent tre minutter. 44 % av Oslos innbyggere valgte å følge denne oppfordringen. 31 % valgte å koke vannet i mer enn tre minutter, mens 17 % kokte vannet til det kokte opp. Det var flere kvinner (48 %) enn menn (39 %) som fulgte oppfordringen om å koke vannet i omtrent tre minutter. Det var også flere kvinner (34 %) enn menn (28 %) som kokte vannet i mer enn tre minutter. Videre var det langt flere menn (23 %) enn kvinner (12 %) som kun kokte vannet til det kokte opp (figur 4-4).

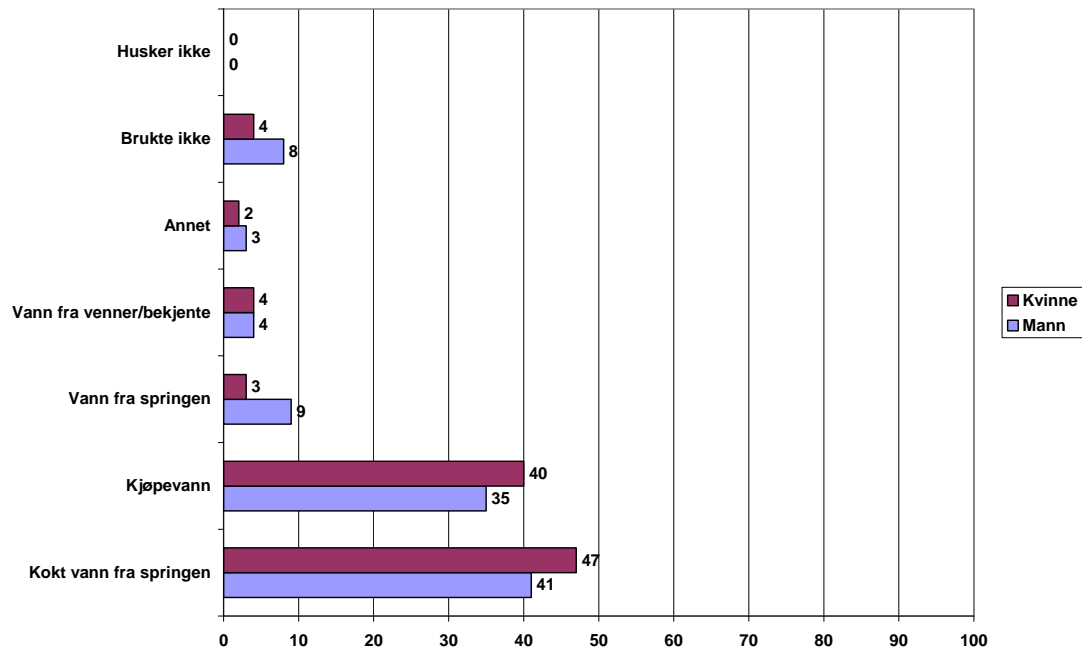

Figur 4-4 Hvis du kokte vann, hvor lenge kokte du vannet? Etter kjønn, prosent, N=806.

I flere av medieoppslagene ble det antydnet at Oslo-innbyggerne måtte innstille seg på å bruke alternative vannkilder i en lengre periode. Det var likevel relativt få som "hamstret" vann. 80 % av de berørte Oslo-innbyggerne oppga at de ikke hadde kjøpt vann i store mengder.

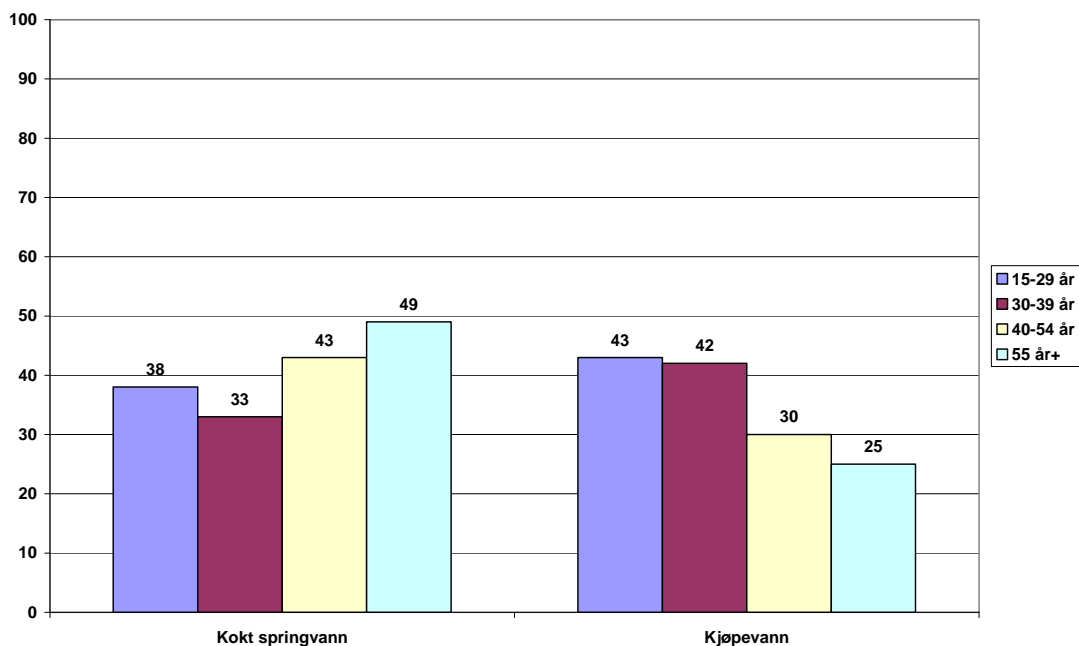
4.2.1 Kald og varm drikke

På en vanlig dag drikker om lag 85 % av Oslos befolkning vann fra springen (Norske Spisefakta 2006). Måten Oslo-innbyggerne endret vanene sine på da vannalarmen gikk, viser tydelig at de tok opplysningene om det helseskadelige vannet på alvor. Det var kun 6 % av de berørte Oslo-innbyggerne som fortsatte å drikke springvann. Det var flere menn (9 %) enn kvinner (3 %) som drakk vann fra springen i denne perioden. De fleste valgte å koke springvannet før de drakk det (45 %). Det var også relativt mange som valgte å kjøpe drikkevann (38 %). Til vanlig er det til sammenligning 8 % av osloborgerne som drikker flaskevann med eller uten kullsyre daglig (Norske Spisefakta 2006).

Figur 4-5 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av vannsaken, hvilken type vann brukte du til kalde drikker (vann, saft osv.)? Etter kjønn. N=800.

Våre tall viser at det var flere kvinner enn menn som valgte å koke og kjøpe drikkevann (figur 4-5).

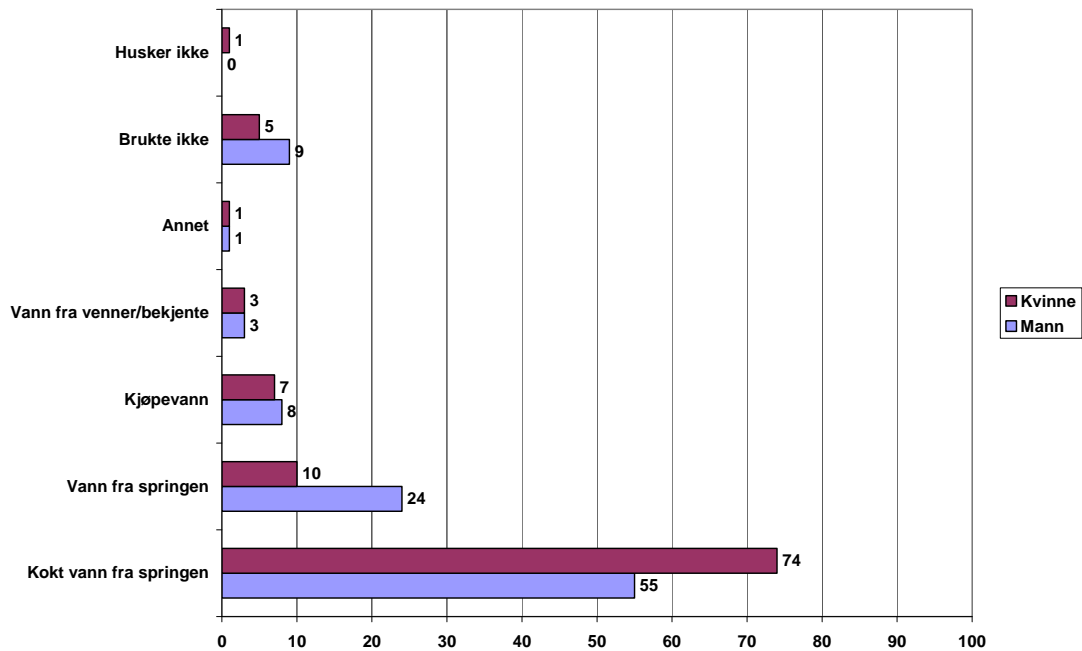

Figur 4-6 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av vannsaken, hvilken type vann brukte du til kalde drikker (vann, saft osv.)? Etter alder. Prosent. N=800.²²

Som det kommer frem av figur 4-6, var det langt flere av de unge (15-29 år) som valgte å kjøpe vann til kald drikke enn blant de eldste (55 år eller mer). Det var 43 % av de unge som

²² Svarkategoriene "vann fra springen", "vann fra venner/bekjente" og "annet/brukte ikke/husker ikke" er ikke vist i denne figuren. Sammenhengene både kokt spring og alder, og kjøpevann og alder er sig for $p < .05$

kjøpte vann, mot 25 % i den eldste aldersgruppen. De eldste brukte i større grad kokt springvann enn de i den yngre aldersgruppen (figur 4-6).

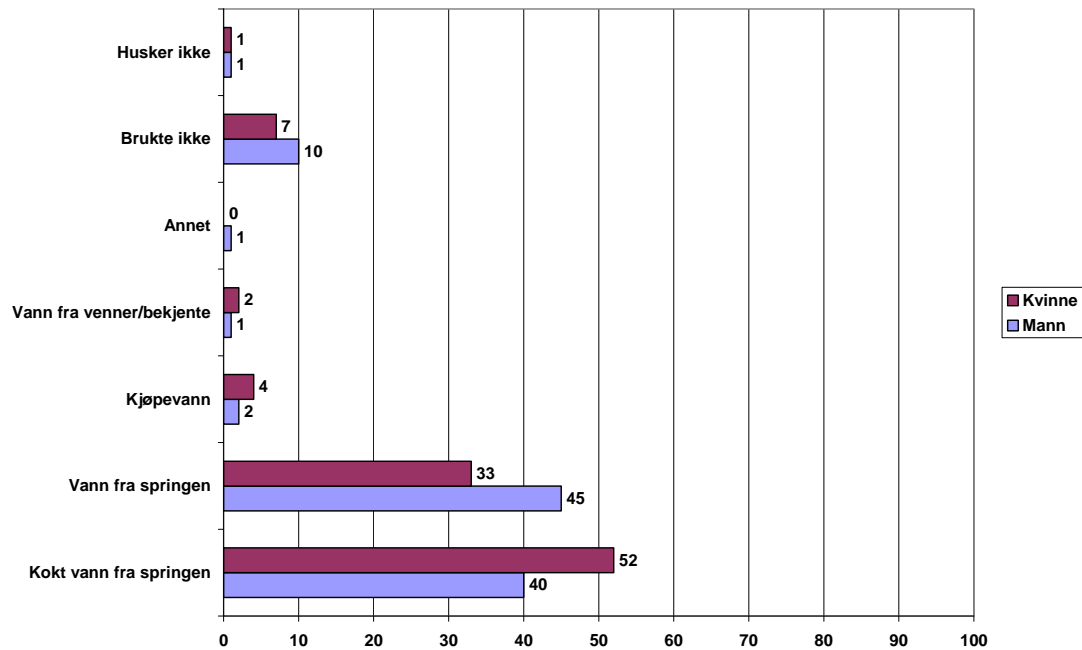

Figur 4-7 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av vannsaken, hvilken type vann brukte du til varme drikker (traktekaffe, te osv.)? Etter kjønn, prosent, N=793.

Mange valgte også å bruke kokt springvann til å trakte kaffe og lignende. 65 % brukte kokt springvann til dette. Det var langt flere kvinner (74 %) enn menn (55 %) som valgte dette. Videre var det langt flere menn (24 %) enn kvinner (10 %) som brukte vann fra springen til slik drikke. Kun 7 % brukte kjøpevann til tilberedning av varm drikke (figur 4-7).

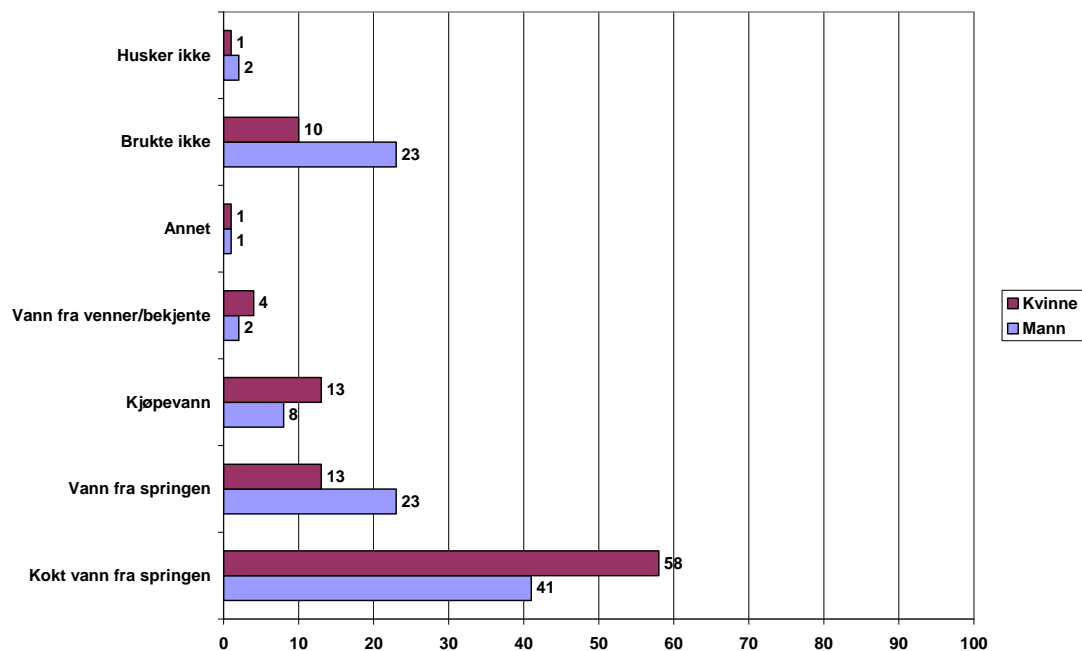
4.2.2 Tilberedning av mat

De fleste brukte også kokt springvann til å koke poteter, ris, fisk og annen mat (47 %). Det var imidlertid også mange som valgte å bruke ukokt springvann (39 %). Igjen ser vi at kvinner og menn hadde nokså ulik praksis. Det var langt flere kvinner (52 %) enn menn (40 %) som brukte kokt springvann til matlaging. Videre var det flere menn (45 %) enn kvinner (33 %) som brukte ukokt springvann til dette (figur 4-8).

Figur 4-8 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av vannsaken, hvilken type vann brukte du til koking av poteter, ris, fisk og annen mat? Etter kjønn, prosent, N=772.

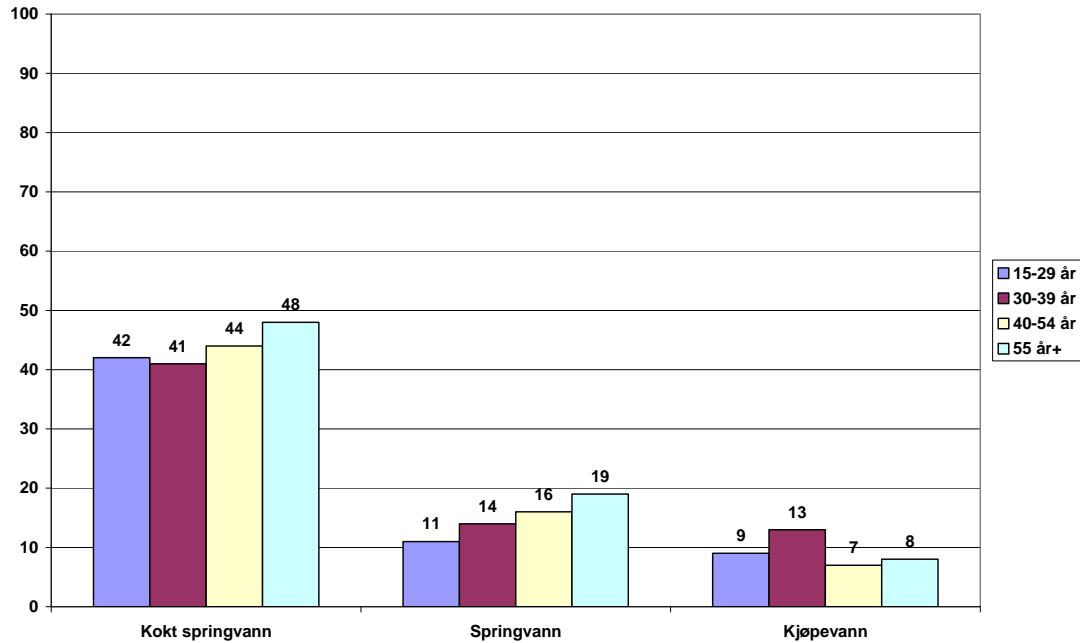
Det vanligste var å bruke kokt vann til å skylle frukt og grønnsaker (50 %). Det var langt færre som brukte ukokt springvann til dette (17 %). Igjen ser vi at kvinner i større grad fulgte forholdsreglene som ble anbefalt av myndighetene, enn menn. Det var henholdsvis 58 % av kvinnene og 41 % av mennene som brukte kokt springvann til skylling av frukt og grønnsaker. Langt flere menn (23 %) enn kvinner (13 %) brukte ukokt springvann til dette. Det bør også bemerkes at langt flere menn (23 %) enn kvinner (10 %) ikke brukte vann til skylling av frukt og grønnsaker (figur 4-9).

Figur 4-9 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av vannsaken, hvilken type vann brukte du til å skylle frukt og grønnsaker? Etter kjønn, prosent, N=762.

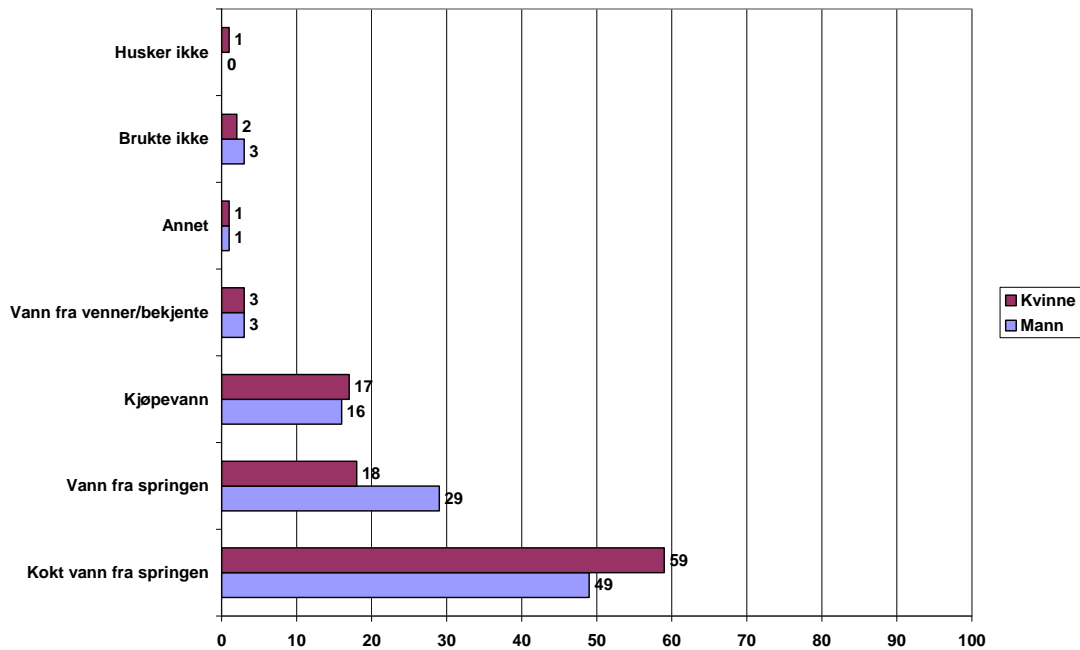
Den eldste aldersgruppen (48 %) var mer tilbøyelig enn de andre aldersgruppene (41-44 %) til å skylle frukt og grønnsaker i kokt springvann. De eldste (19 %) var langt mer tilbøyelige til å skylle frukt og grønnsaker i springvann enn de yngste (11 %). Videre var det særlig i aldersgruppen 30-39 år at man skylte frukt og grønnsaker i kjøpevann (figur 4-10).

Figur 4-10 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av vannsaken, hvilken type vann brukte du til å skylle frukt og grønnsaker? Etter alder, prosent, N=762.

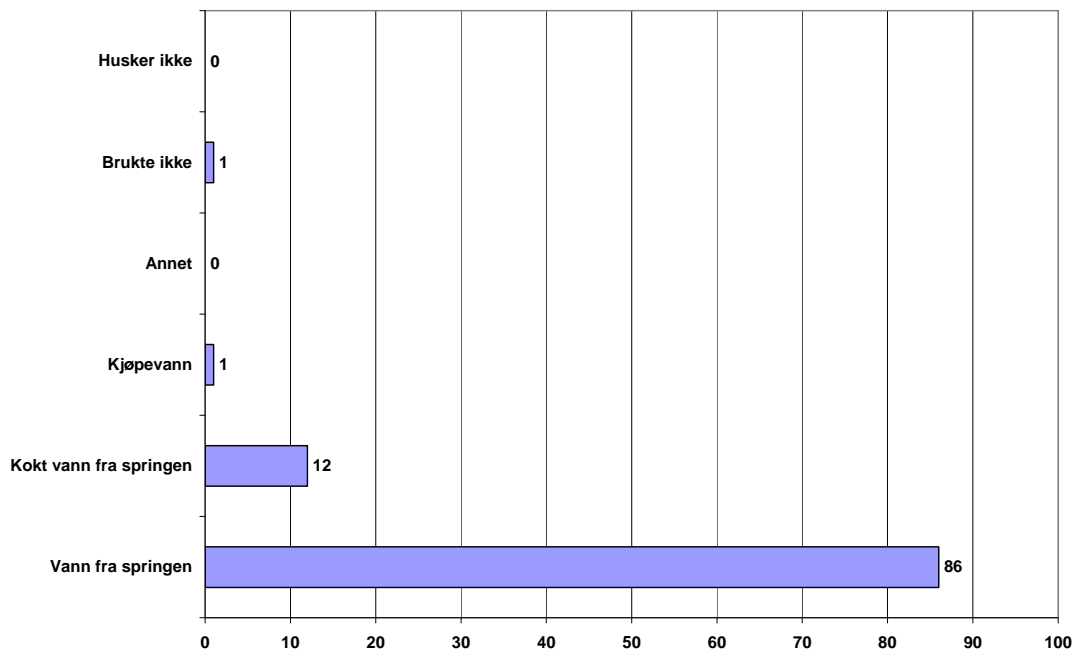
4.2.3 Personlig hygiene

De fleste valgte å bruke kokt springvann til tannpuss (55 %). 23 % brukte springvann og 16 % brukte kjøpevann. Det var flere kvinner (59 %) enn menn (49 %) som brukte kokt springvann. Videre var det flere menn (29 %) enn kvinner (18 %) som brukte springvann (figur 4-11).

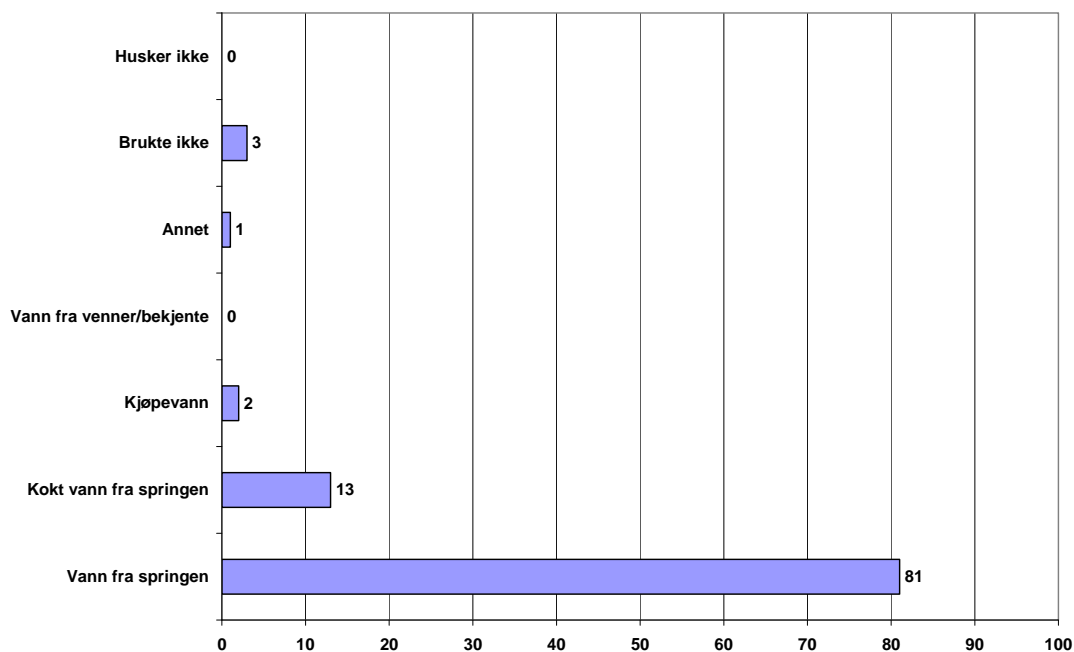
Figur 4-11 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av vannsaken, hvilken type vann brukte du til tannpuss? Etter kjønn, prosent, N=770.

Som det kommer frem av figur 4-12, oppfattet de berørte Oslo-innbyggerne håndvask som relativt uproblematisk. Det var kun 13 % som valgte å bruke kokt vann eller kjøpevann til dette formålet. De aller fleste (86 %) vasket hendene i vann fra springen. Det var helt ubetydelige forskjeller mellom kvinner og menn (figur 4-12).

Figur 4-12 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av vannsaken, hvilken type vann brukte du til vask av hender? Prosent, N=792.

De samme tendensene gjaldt ved ansiktsvask. 15 % brukte kokt springvann eller kjøpevann til dette. De aller fleste (81 %) brukte springvann til ansiktsvask (figur 4-13).

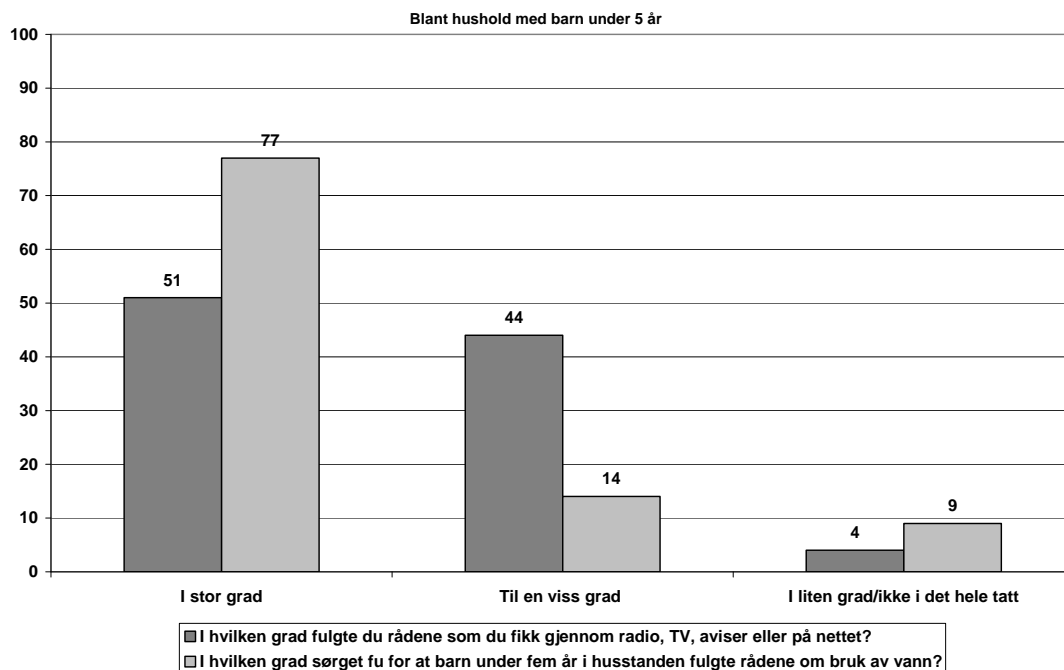

Figur 4-13 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av vannsaken, hvilken type vann brukte du til vask av ansikt? Etter kjønn. Prosent, N=792.

Ikke overraskende tok folk langt strengere forholdsregler for vann til kald drikke enn det som var tilfellet for de andre formålene. Det var kun 6 % som valgte å drikke vann fra springen i denne perioden. Til sammenligning var det altså 23 % som brukte vann fra springen til tannpuss.

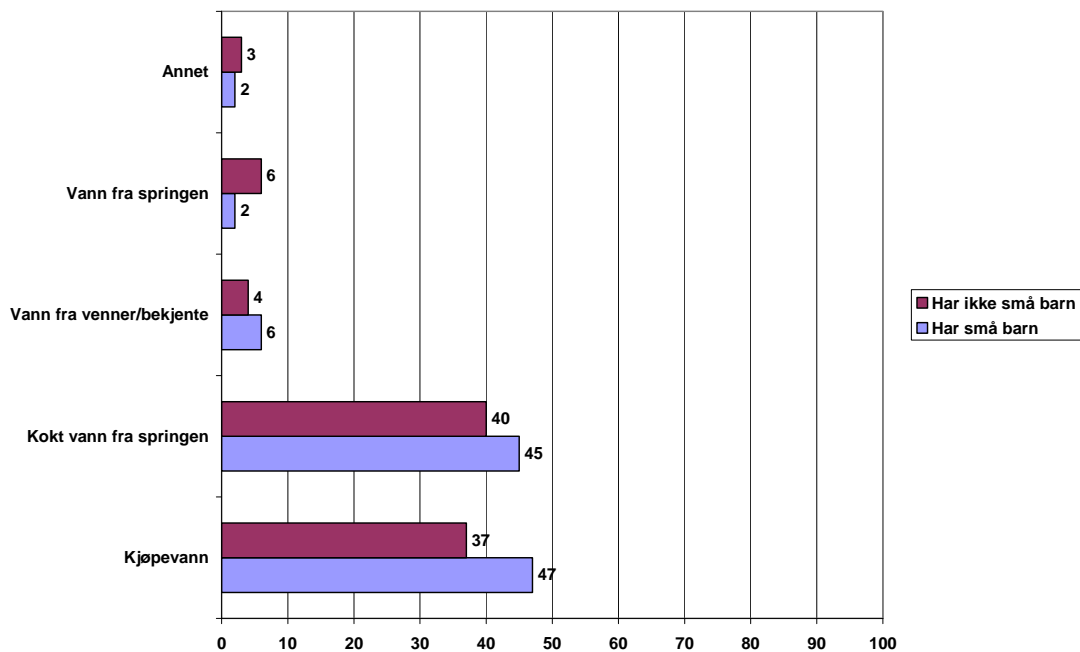
4.3 Småbarnsfamiliers opplevelse og håndtering

Det er lite som tyder på at personer i husstander med småbarn oppfattet situasjonen som mer kritisk enn personer uten barn eller med større barn. De var for eksempel ikke mer tilbøyelige til å uttrykke engstelse for sine nærmestes helse enn personer uten barn / med større barn. Det var heller ingen forskjell mellom de med barn under 5 år og resten når det gjaldt i hvilken grad de fulgte rådene de fikk via radio, TV, aviser og nettet. Da de med barn under fem år derimot ble spurt "*I hvilken grad sørget du for at barn under fem år i husstanden fulgte rådene om bruk av vannet?*", svarte hele 77 % i "stor grad", mens 51 % blant dem med barn under 5 år svarte i "stor grad" da de ble spurt generelt om hvorvidt de fulgte rådene. På direkte spørsmål om hvorvidt de tok hensyn til barn under 5 år, svarte altså de fleste positivt på dette (figur 4-14).

Figur 4-14 I hvilken grad fulgte du rådene du fikk gjennom radio, TV, aviser eller på nettet? I hvilken grad sørget du for at barn under fem år i husstanden fulgte rådene om bruk av vannet? Blant husstander med barn under 5 år. Prosent. ²³

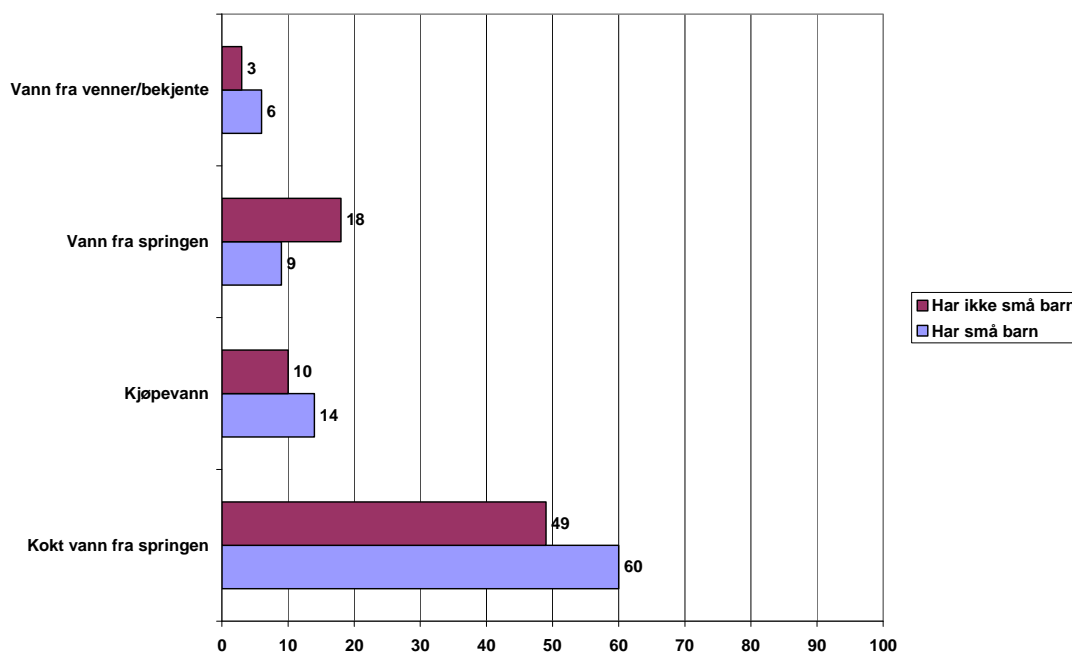
Familier med barn under fem år var imidlertid mer påpasselige enn andre når det gjaldt bruk av vann til kald drikke. Småbarnsfamilier var altså mer tilbøyelige til å velge kjøpevann til kald drikke enn andre husholdningstyper. 47 % av de med barn under 5 år valgte dette, mot 37 % av de uten barn eller med større barn. De var også mindre tilbøyelige til å bruke springvann til kald drikke enn andre husholdningstyper (figur 4-15).

Figur 4-15 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av vannsaken, hvilken type vann brukte du til kalde drikker (vann, saft osv.)? Etter husholdstype, prosent, N=842.

²³ Til husstander med barn under 5 år: "I hvilken grad fulgte du rådene som du fikk gjennom radio, TV, aviser eller på nettet?" N=90, "I hvilken grad sørget du for at barn under fem år i husstanden fulgte rådene om bruk av vannet?" N=97

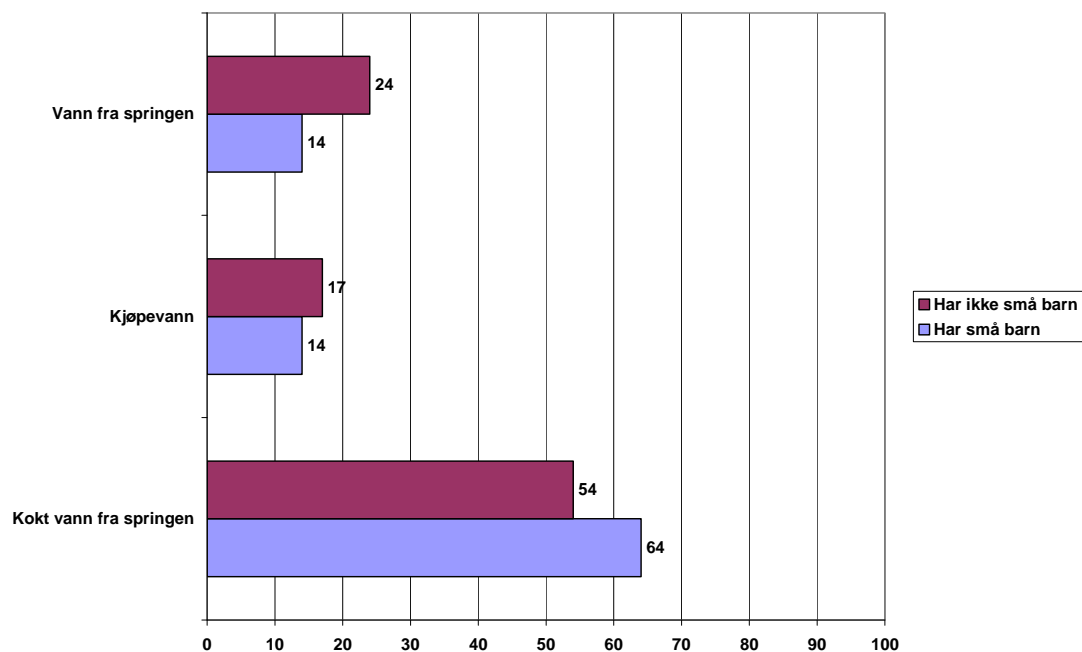
Husholdninger med små barn var mer tilbøyelige til å bruke kjøpevann ved koking av for eksempel poteter, ris, fisk og lignende enn husholdninger uten barn. 7 % av de med små barn hadde brukt kjøpevann til koking av mat som poteter og fisk, mot 3 % i andre husholdningstyper. Det var helt ubetydelige forskjeller mellom husholdningstypene når det gjaldt bruk av kokt springvann og vann fra springen.²⁴ Når det gjaldt skylling av frukt og grønnsaker ble forskjellene mellom husholdningstypene tydeligere. Det var langt flere uten små barn som brukte springvann til dette formålet. 18 % av personer i husholdninger uten barn brukte springvann, mot 9 % av personer i husholdninger med små barn. Videre var det langt flere småbarnsfamilier (60 %) som brukte kokt vann fra springen enn blant dem uten barn (49 %) (figur 4-16).

Figur 4-16 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av vannsaken, hvilken type vann brukte du til å skylle frukt og grønnsaker? Etter husholdningstype, prosent, N=760.

Når det gjaldt bruk av vann til tannpuss endret bildet seg noe. Det var altså færre med småbarn som brukte kjøpevann til dette. Det var imidlertid flere småbarnsfamilier som brukte kokt vann (64 %) enn blant dem uten barn (54 %). Videre var det langt færre med små barn (14 %) som brukte vann fra springen til å pusse tenner i enn det som var tilfellet for dem uten barn (24 %) (figur 4-17).

²⁴ $p < 0.05$ – testet med kji-kvadrattest.

Figur 4-17 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av vannsaken, hvilken type vann brukte du til tannpuss? Etter husholdningstype, prosent, N=768.

Når det gjaldt bruk av de ulike vanntypene til håndvask, var forskjellene helt ubetydelig. Når det gjaldt ansiktstvask, var imidlertid småbarnsfamilier noe mer tilbøyelige til å velge kjøpevann (6 %) enn de uten små barn (1 %). De fleste småbarnsfamilier valgte imidlertid å bruke springvann til ansiktstvask (75 %). Tallet var noe høyere for de uten barn (82 %).²⁵

Til slutt må det nevnes at småbarnsfamilier ga uttrykk for å følge helserådene som ble gitt via mediene i noen større grad enn de uten barn. 4 % av dem med små barn ga uttrykk for at de i liten grad eller ikke i det hele tatt fulgte rådene, mot 9 % av dem uten barn.²⁶

4.4 Noen oppsummerende kommentarer

Samlet sett viser tallene våre at de aller fleste osloboerne som ble berørt av drikkevannsaken, valgte å følge helsemyndighetenes råd. For de fleste formål var bruk av kokt springvann det mest utbredte, for eksempel kald og varm drikke, skylling av frukt og grønnsaker, tilberedning av mat og tannpuss. Når det gjaldt kjøpevann, var dette mest utbredt når det gjaldt kald drikke (38 %). Det var kun 6 % som brukte springvann til kald drikke i denne perioden. De fleste brukte imidlertid springvann til ansikts- og håndvask.

Et generelt trekk var at menn oppfattet situasjonen som mindre alvorlig enn kvinner. Menn uttrykte også mindre bekymring for sin egen og sine nærmestes helse enn kvinner. Videre fulgte de i mindre grad opp helserådene som myndighetene ga under vannsaken. Tallene viste også at flere menn brukte springvann til for eksempel kald og varm drikke, tannpuss og skylling av frukt og grønnsaker enn det som var tilfellet for kvinnene. Mye tyder altså på at menn er en langt mer utsatt gruppe enn kvinner når slike situasjoner oppstår.

Selv om menn var mindre tilbøyelige til å følge helserådene enn kvinner, viser imidlertid tallene tydelig at de aller fleste inntok en aktiv holdning på sitt eget kjøkken og bad i disse

²⁵ P<0.05 – testet med kji-kvadrattest.

²⁶ P<0.05 – testet med kji-kvadrattest.

oktoberdagene i 2007. Ifølge Giddens (1991) er et trekk ved det moderne individ nettopp dette, at det er blitt stadig vanskeligere å forholde seg passivt til ekspertenes råd. Det blir gjerne til at man enten velger aktivt å følge oppfordringene som blir gitt av ekspertene – for eksempel å koke vannet i tre minutter – eller at man aktivt velger å vende ryggen til oppfordringen. Våre tall viste altså at 91 % fulgte rådene aktivt, mens bare 3 % (aktivt) lot være. Det bør helt avslutningsvis også nevnes at eldre mennesker var flinkere enn yngre til å følge helserådene som myndighetene hadde gitt.

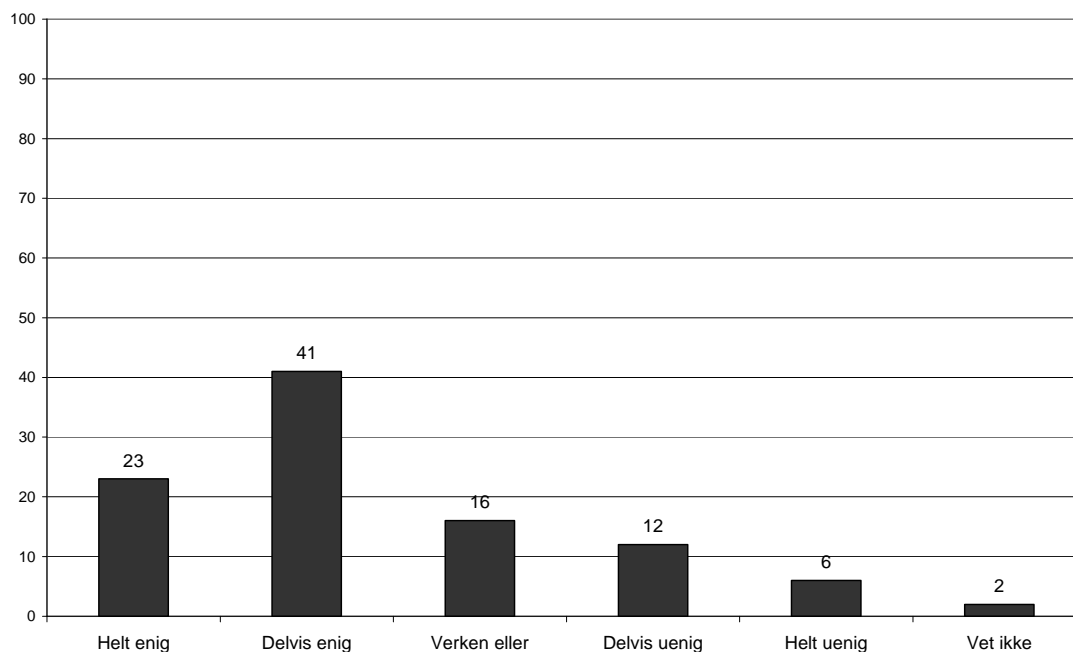
5 Tillit til myndighetene og til vannet

Situasjoner som drikkevannssaken setter offentlige myndigheter på prøve. Helse­risiko må vurderes, informasjon må spres og tiltak må planlegges og settes i gang. I dette kapittelet skal vi se nærmere på hvordan Oslos beboere vurderte måten myndighetene håndterte situasjonen på: Følte de at myndighetene hadde kontroll? Hadde befolkningen tillit til informasjonen de fikk? Og ble det én måned etter hendelsen vurdert som trygt å drikke vann fra springen igjen?

5.1 Hadde myndighetene situasjonen under kontroll?

Studier viser at én måte å opprettholde tilliten på når uventede situasjoner oppstår, er at de ansvarlige står frem som tydelige og sikre, og at de har kontroll (Jacobsen og Kjærnes, 2003; Kjærnes, Harvey & Warde, 2007; Berg, 2006).

I undersøkelsen vår ble respondentene bedt om å gi en vurdering av i hvilken grad myndighetene hadde kontroll over situasjonen. Dataene viser at Oslos befolkning i ganske stor grad oppfattet det slik at offentlige myndigheter hadde oversikt over situasjonen: 23 % av respondentene var helt enige i påstanden om at de offentlige myndighetene hadde situasjonen under kontroll, mens 41 % var delvis enige (figur 5-1). Det er ingen forskjell på hvordan kvinner og menn oppfattet situasjonen, eller i forhold til alder og utdanning. Det hadde heller ingen betydning hvilket renseanlegg man fikk vannet fra.

Figur 5-1 Hvor enig eller uenig er du i påstanden "Jeg følte at offentlige myndigheter hadde situasjonen under kontroll og visste hva de skulle gjøre". Prosent, N=865.

Våre data tyder på at vurderingen av myndighetenes kontroll over situasjonen kunne ha hatt betydning for hvordan drikkevannssaken ble oppfattet: Usikkerhet rundt myndighetenes evne til å håndtere situasjonen kan føre til økt engstelse blant folk. I undersøkelsen vår går det nemlig frem at flere er engstelige for sin egen og sine nærmestes helse blant dem som mente at myndighetene ikke hadde kontroll: 34 % mot 18 % blant dem som mente at myndighetene hadde kontroll²⁷.

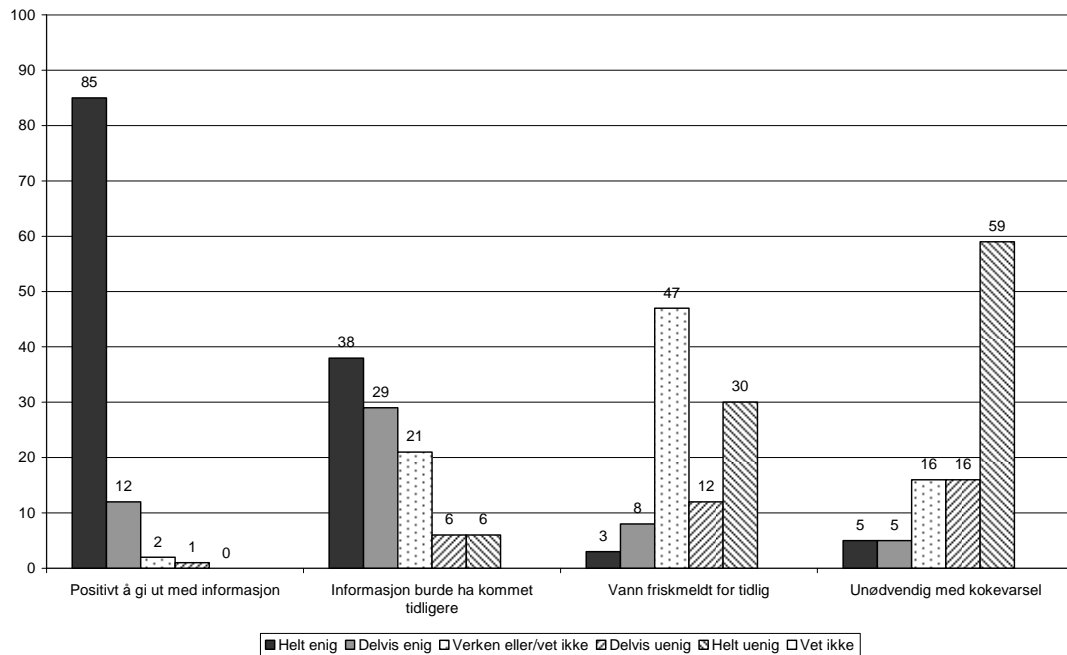
I dagene da drikkevannssaken pågikk, diskuterte man i media om informasjonen om parasittfunnet burde ha kommet tidligere, eller om vannet ble friskmeldt for tidlig. Noen stilte også spørsmål ved om det egentlig var nødvendig å gå ut med kokevarsel og med informasjonen om parasittene siden faren ikke var så stor.

At myndighetene slo alarm selv om det viste seg at helsefaren ikke var stor denne gangen, ble vurdert som positivt av omtrent alle respondentene: 85 % var helt enig i påstanden, mens 11 % var delvis enig (figur 5-2). De fleste mente i tillegg at det var nødvendig å gå ut med kokevarsel (figur 5-2.). Dette tyder på at befolkningen betraktet det som viktig å bli informert, til tross for at faren var liten og for at rådene betydde ekstra besvær i hverdagen.

Mens de fleste var enige i at kommunen skulle slå alarm, var det derimot langt færre som mente at spørsmålet om informasjonen kunne ha blitt spredt enda tidligere (figur 5-2). Mange kunne ha ønsket det (38 % var helt enige og 29 % delvis enige), samtidig som en ganske stor andel finner det vanskelig å ha noe formening om dette (21 %)²⁸.

²⁷ $p < 0.001$ testet med kji-kvadrattest.

²⁸ Det er mulig at respondentene ble påvirket til å svare negativt på dette ettersom dette var et mye omtalt tema i mediene de første dagene etter at kokeanbefalingen ble opphevet.

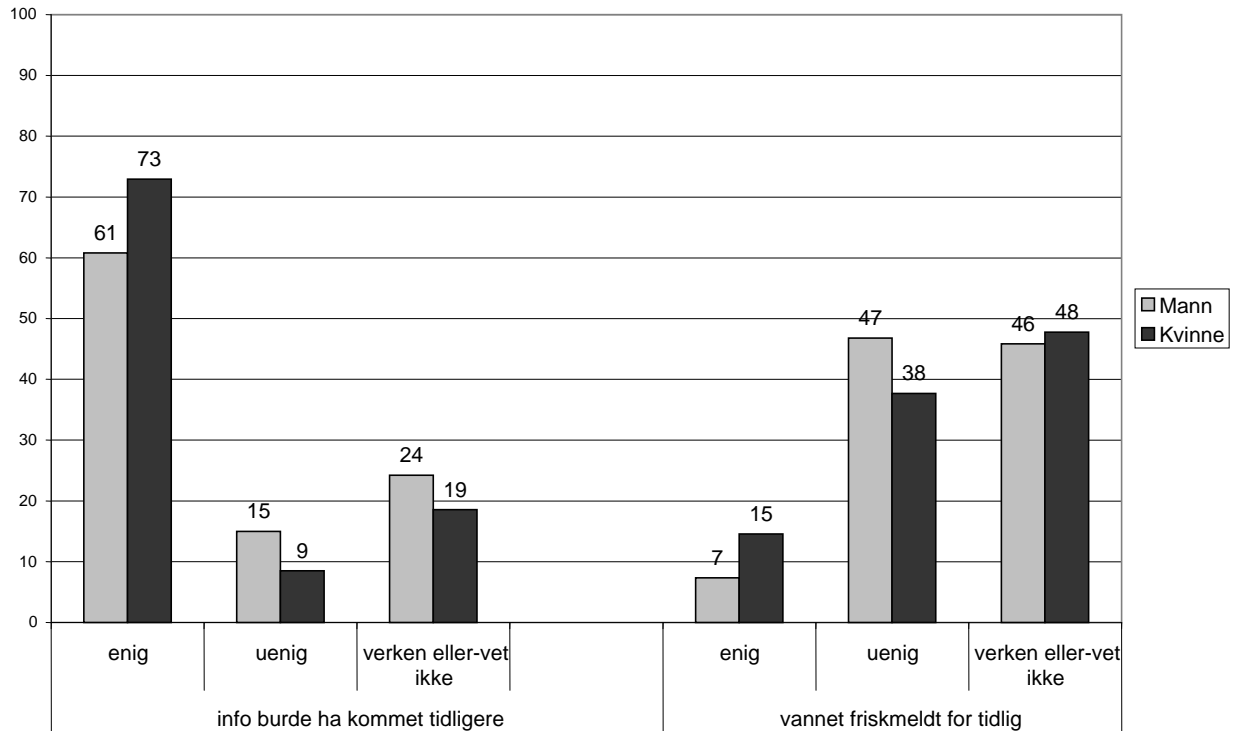

Figur 5-2 Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander? Om en rekke påstander knyttet til myndighetenes håndtering av situasjonen. Prosent, N=868.

Videre finner vi at en stor andel fant det vanskelig å ha en klar formening om vurderingen av om vannet ble friskmeldt for tidlig (figur 5-2): 47 % svarte at de verken var enige eller uenige, eller at de ikke visste. Dette kan tyde på at mange finner det vanskelig å vurdere saker som betraktes som tekniske, og at denne typen beslutning bør overlates til dem som har mer kunnskap (for eksempel eksperter).

Vurderingen av om at det var positivt å informere om parasittfunnet varierte ikke i forhold til kjønn, alder eller utdanning, "alle" var enige om dette. Også i forhold til om det var nødvendig å gå ut med kokevarsel finner vi ingen betydelig forskjell blant de ulike gruppene. Derimot finner vi en betydelig forskjell både ut fra kjønn og utdanning (men ikke alder) for noen av de andre påstandene.

Flere kvinner enn menn mente for eksempel både at informasjonen burde ha kommet tidligere (73 % mot 61 %), og at vannet ble friskmeldt for tidlig (15 % mot 7 %) (figur 5-3).

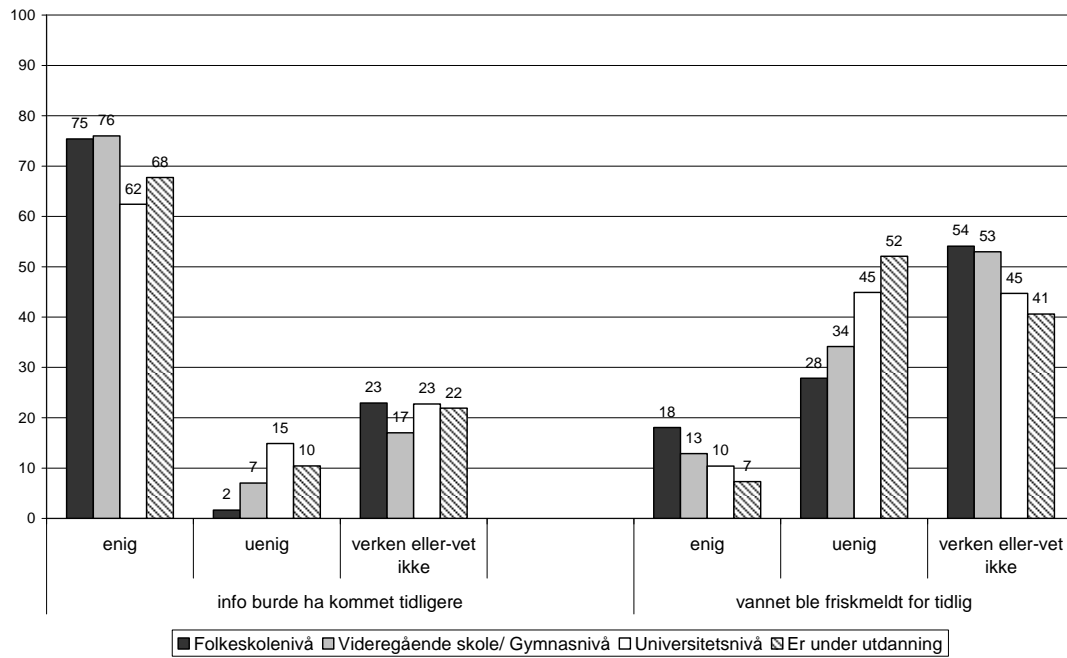

p<0.01 testet med Kji-kvadrattest)

Figur 5-3 Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander? "Informasjon om parasittene burde ha kommet tidligere" og "Vannet ble friskmeldt for tidlig". Etter kjønn. Prosent. N=868 ²⁹.

Videre fant vi at de som hadde folkeskole og lignende eller videregående utdanning, mente at informasjonen burde ha kommet tidligere og at vannet ble friskmeldt for tidlig, i større grad enn de som hadde universitetsutdanning, eller som var under utdanning. Videre er andelen som svarte "vet ikke" eller som ikke hadde noen klar formening, høyere blant dem som hadde folkeskole og lignende eller videregående utdanning (figur 5-4).

²⁹ Enig="Helt enig + "Delvis enig". Uenig="Delvis uenig"+ "Helt uenig"

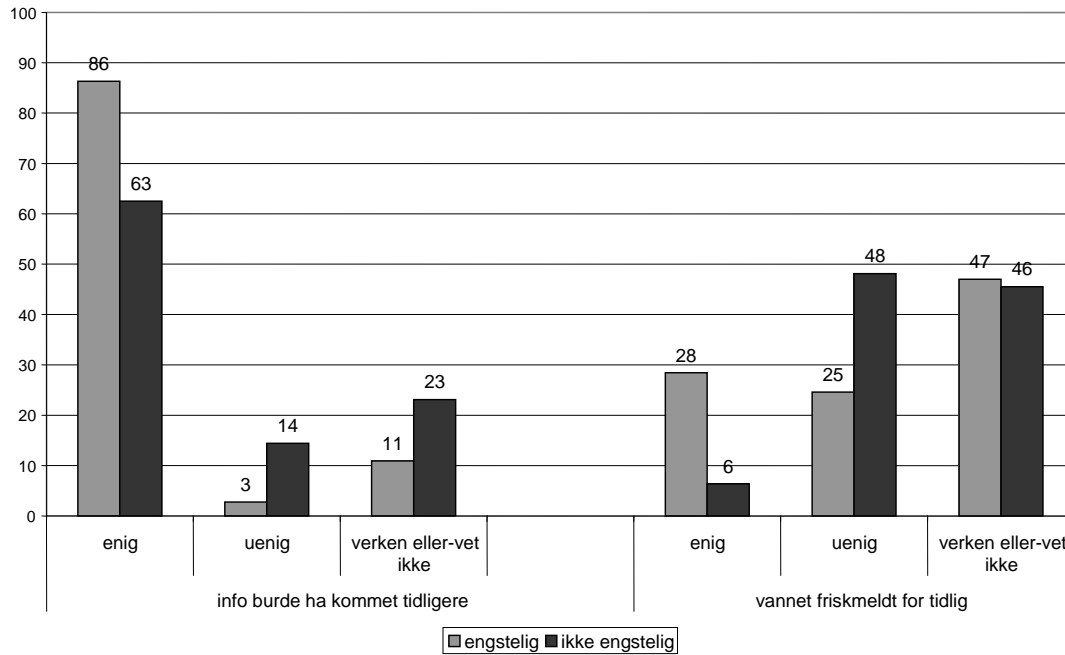

$p < 0.01$ testet med Kji-kvadrattest – begge sammenhengene

Figur 5-4 Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander: "Informasjon om parasittene burde ha kommet tidligere" og "Vannet ble friskmeldt for tidlig". Etter utdanning. Prosent. N=868.³⁰

Til slutt kan vi nevne at myndighetenes håndtering ble vurdert forskjellig ut fra hvor engstelige respondentene var (figur 5-5). Blant de som var engstelige, mente for eksempel 89 % at informasjonen burde ha kommet tidligere, mot 63 % av dem som ikke var engstelige. I tillegg mente 28 % av de som var engstelige, at vannet ble friskmeldt for tidlig, mot 6 % av de som ikke var engstelige.

³⁰ De to påstandene: Enig="Helt enig + "Delvis enig". Uenig="Delvis uenig"+ "Helt uenig"

$p < 0.01$ testet med Kji-kvadrattest – begge sammenhengene

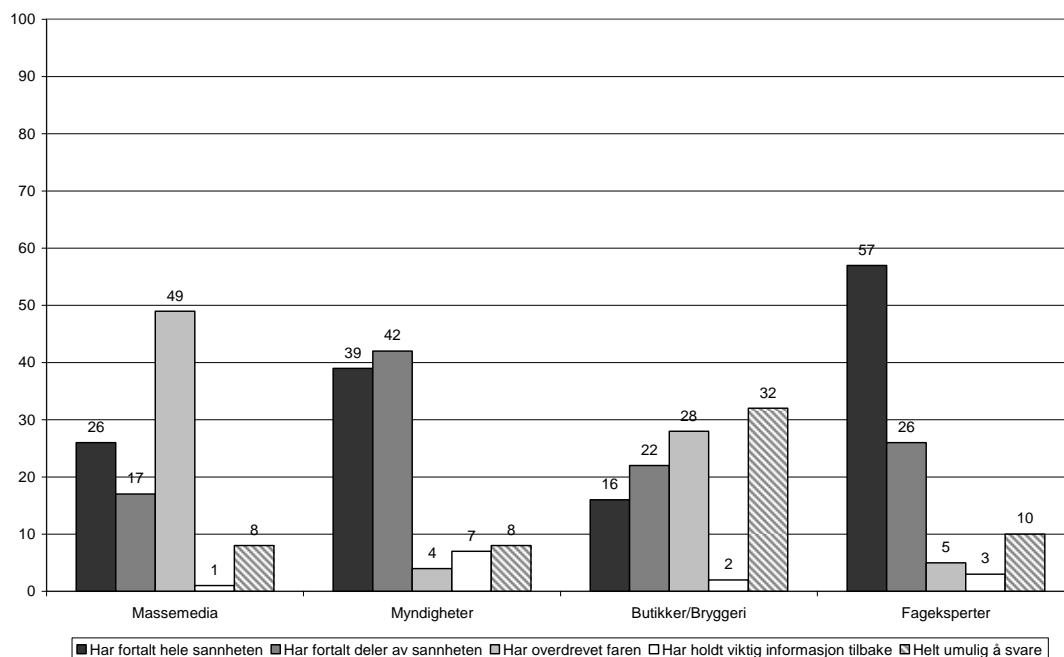
Figur 5-5 Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander: "Informasjon om parasittene burde ha kommet tidligere" og "Vannet ble friskmeldt for tidlig". Etter engstelighet. Prosent. N=842. ³¹

5.2 Tillit til informasjon

To viktige aspekter i en kritisk situasjon er at man blir fortalt sannheten, og at viktig informasjon ikke skjules. Disse tingene kan også betraktes som gode indikatorer på tillit (Kjærnes, Poppe og Lavik, 2005; Berg, 2006). Her tar vi opp spørsmål som hvordan Oslos innbyggere vurderte håndteringen av informasjon fra flere av aktørene i drikkevannssaken: myndigheter, massemedia, bryggerier, butikker og uavhengige eksperter ³². Fortalte de hele sannheten eller bare deler av den, ble faren overdrevet, eller holdt noen av disse aktørene viktig informasjon tilbake?

³¹ **Engstelighet:** Engstelig="Meget engstelig"+"Ganske engstelig". Ikke engstelig="Litt engstelig"+"Ikke engstelig".

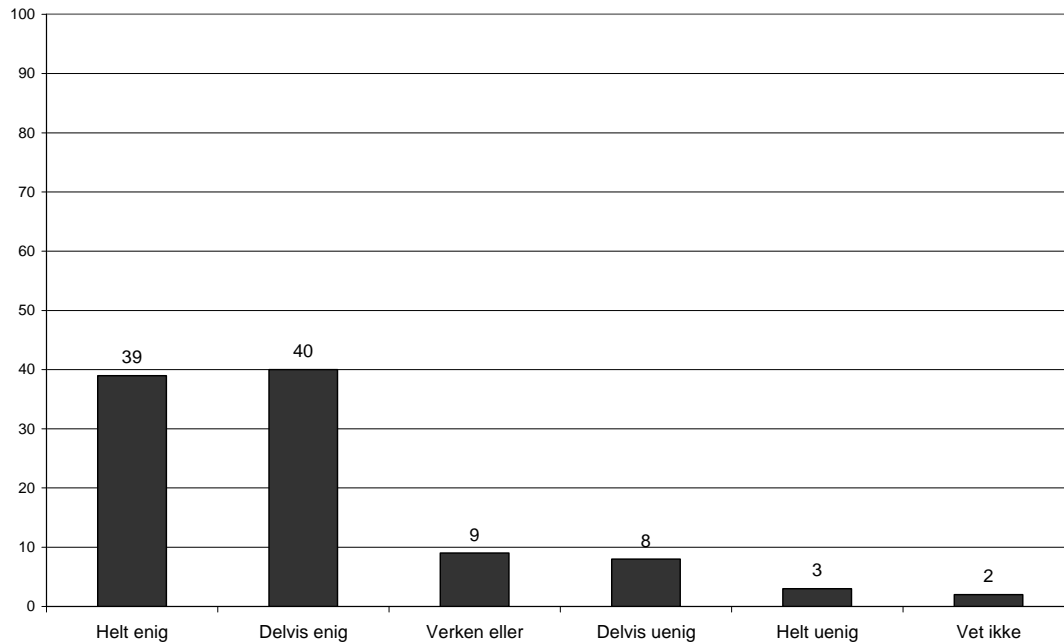
³² Lignende spørsmål ble brukt i flere tidlige undersøkelser (Kjærnes, Poppe og Lavik; Kjærnes og Lavik; Berg, 2006)

Figur 5-6 I løpet av "drikkevannssaken" i Oslo, tror du at følgende har fortalt deg hele sannheten, deler av sannheten, holdt informasjon tilbake eller overdrevet? Prosent, N=868.

Hovedinntrykket fra oppsummeringsfiguren (figur 5-6) er at de fleste mente at viktig informasjon ikke ble holdt tilbake. Vurderingen av hvem som fortalte hele sannheten, fortalte deler av sannheten eller overdrev, varierte likevel til en viss grad for de ulike aktørene. Uavhengige fagekspert er de som oftest betraktes å ha fortalt "hele sannheten". Det er også en stor andel som mente at myndighetene har fortalt sannheten, men ikke nødvendigvis hele. Det er imidlertid få som mente at de har holdt viktig informasjon tilbake. Massemedia ble derimot oftere oppfattet som overdrevne. Mange hadde ingen klar formening om hvilken type informasjon butikker og bryggerier gav.

Alt i alt viser dataene at folk hadde tillit til informasjonen de fikk. Spesielt bemerkelsesverdig er det at svært få mente at offentlige myndigheter holdt tilbake viktig informasjon. Men stoler de på at de vil bli fortalt sannheten også i fremtiden?

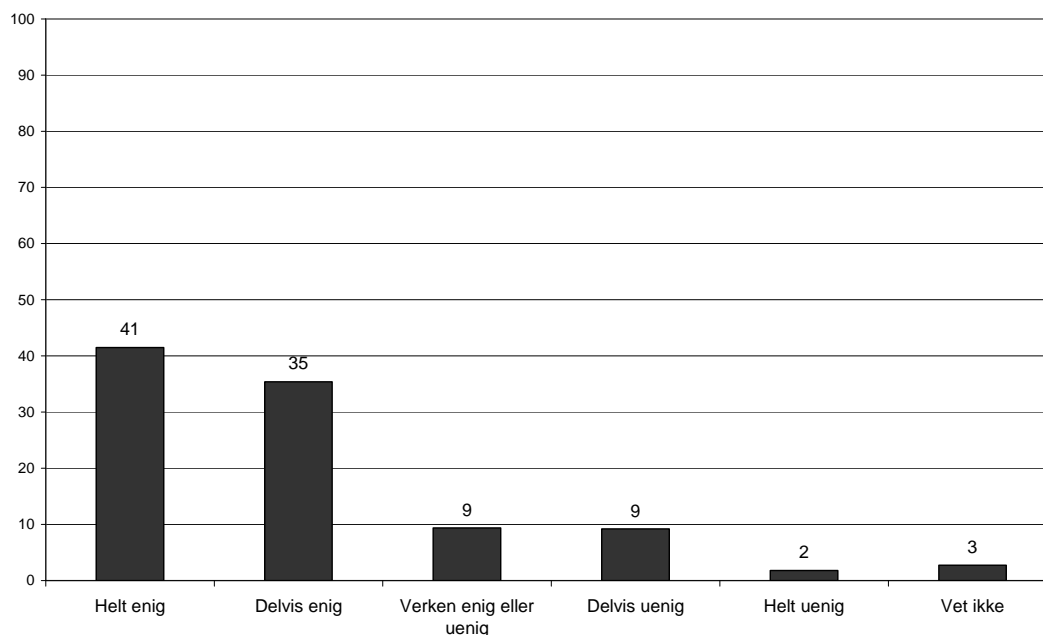
Figur 5-7 Hvor enig eller uenig er du i påstanden: "Jeg stoler på at myndigheter i fremtiden vil gi meg informasjon om problemer med drikkevannet". Prosent, N=865.

På utsagnet om man stolte på at myndighetene i fremtiden vil gi informasjon om problemer med drikkevannet svarte 39 % at de var "helt enig" og 40 % at de var "delvis enig". 11 % var "delvis uenig" eller "helt uenig" i dette. Det finnes ikke forskjeller i denne vurderingen i forhold til kjønn, alder eller utdanning. Dataene viser imidlertid at de som i løpet av drikkevannssaken var engstelige for sin egen eller sine nærmestes helse, i mindre grad tror at de vil bli fortalt sannheten i fremtiden: blant de engstelige var det 20 % som trodde at myndighetene vil gi informasjon i fremtiden, mot 42 % blant de ikke engstelige.

5.3 Tillit til vannet: Er vannet i Oslo trygt å drikke?

Hvilke konsekvenser hadde drikkevannssaken når det gjelder tilliten til vannet? Stoler Oslos befolkning på at vannet er trygt å drikke?

Figur 5-8 Hvor enig eller uenig er du i påstanden: "Vannet fra springen i Oslo er trygt å drikke". Prosent, N=865.

I undersøkelsen stilte vi spørsmålet: "Hvor enig er du i at vannet fra springen i Oslo er trygt å drikke?" (figur 5-8). Som figuren viser, var det 41 % som var helt enig og 35 % som var delvis enig i at vannet i Oslo er trygt å drikke (til sammen 76 %). Derimot finner vi at 11 % var delvis eller helt uenige i dette. 12 % hadde ingen klar formening (verken enig eller uenig eller visste ikke).

Er tilliten til vannet stor eller lav? Dette resultatet må betraktes i lys av at undersøkelsen ble gjennomført en knapp måned etter drikkevannssaken. Siden det ikke finnes tidligere undersøkelser om vann som vi kan sammenligne dataene våre med, er det vanskelig å vurdere dette resultatet.

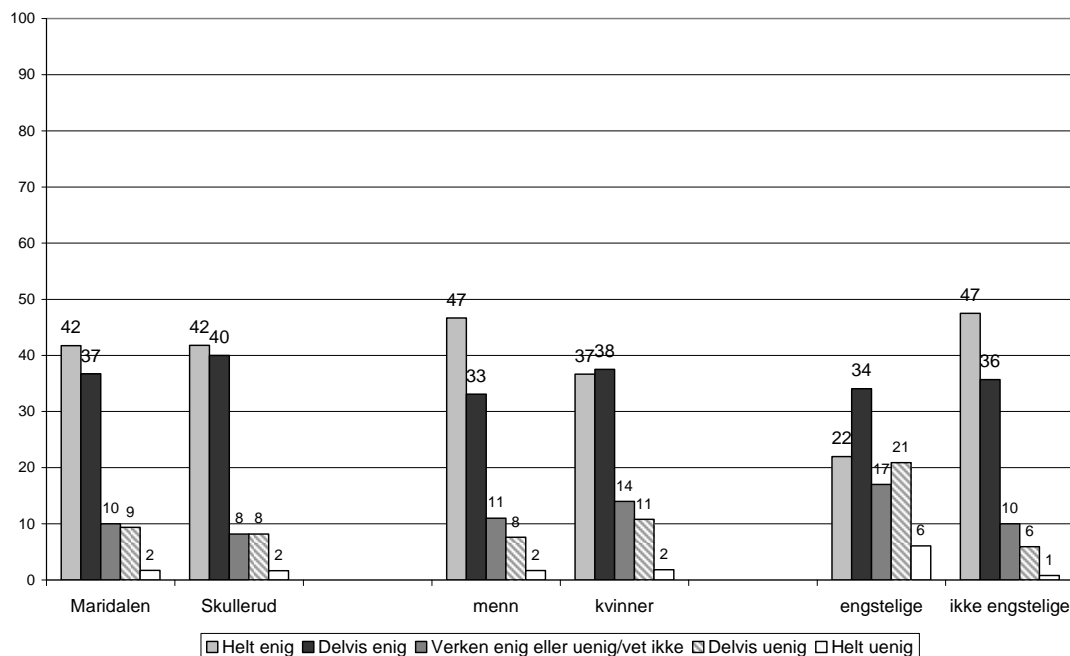
For å ha en målestokk for å vurdere dette svarresultatet refererer vi til en tidligere undersøkelse om tillit til mat (Jacobsen, 2003). På spørsmål om hvor trygg ulike typer mat er, svarte 60 % at økologisk oksekjøtt var svært trygt³³ å spise, 57 % vurderte ferske tomater som svært trygge, mens 40 % ga samme vurdering av vanlig oksekjøtt. Videre vurderte 18 % pølser som svært trygge, mens bare 5 % følte seg trygge på å spise hamburger fra gatekjøkken. Ferskt oksekjøtt fra ferskvaredisken i et supermarked ble vurdert som svært trygt av 24 % av respondentene³⁴ (Jacobsen, 2003). Sett i forhold til disse funnene ser vi at tilliten til vannet er på samme nivå som for vanlig oksekjøtt. Den er høyere enn tilliten til pølser, men lavere enn tilliten til økologisk kjøtt eller tomater. Selv om man må være forsiktig med å trekke konklusjoner på grunnlag av denne sammenligningen, kan det være grunn til å spørre seg om dette er tilfredsstillende.

Hvem mente at vannet er trygt å drikke? Og hvem var mest skeptisk? Litt overraskende varierte ikke oppfatningen av vanntrygghet etter hvilket renseanlegg man fikk springvann fra. I etterkant av drikkevannssaken var de som ble mest rammet (de som fikk vann fra Maridalsvannet), ikke mer skeptiske til vannet enn de som fikk det fra andre anlegg. Andre data som vil bli presentert senere i analysen, tyder likevel på at det hadde litt å si. Videre

³³ Svarkategorien "svært trygg" for mat kan sammenlignes med "helt enig" på spørsmålet om vannet er trygt å drikke.

³⁴ Studien ble gjennomført i etterkant av den såkalte Meny-skandalen, hvor gamle, frosne varer ble brukt i butikkens egen produksjon.

finner vi enkelte forskjeller i forhold til kjønn (figur 5-9): Færre kvinner enn menn svarte at de var helt enige i at vann fra springen er trygt å drikke (37 % mot 47 %). Den største forskjellen i vurderingen av vanntrygghet finner vi i forbindelse med hvor engstelige man var for sin egen eller sine nærmestes helse under drikkevannssaken (figur 5-9): Blant de engstelige var andelen som var helt enige i at vann fra springen var trygt å drikke, 22 % mot 47 % blant dem som ikke var engstelige.

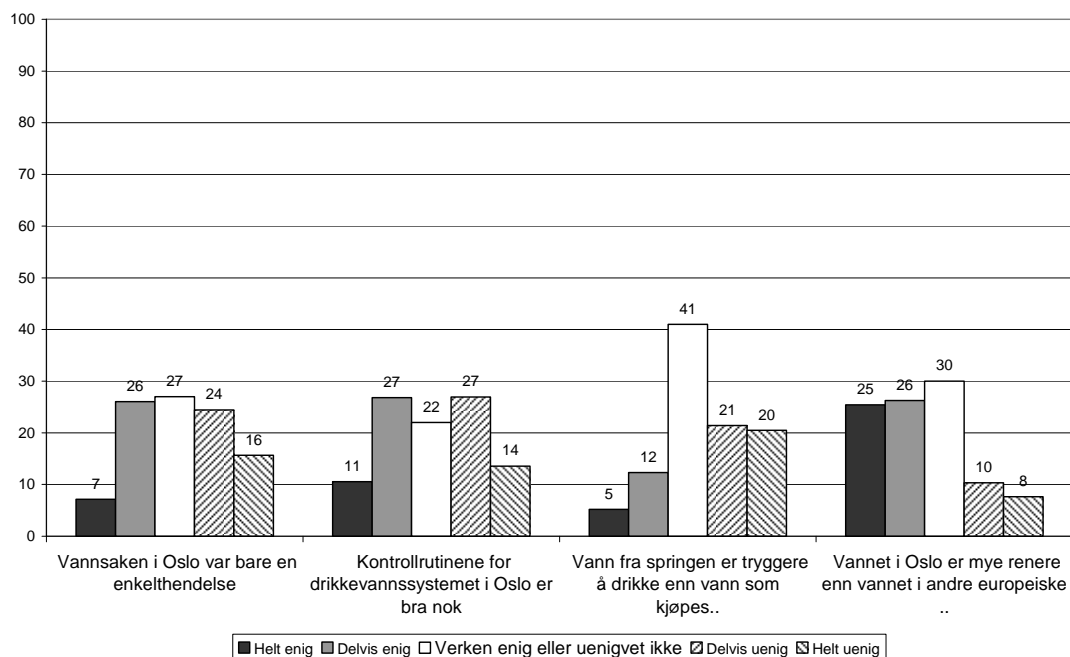
Figur 5-9 Hvor enig eller uenig er du i følgende påstand: "Vannet fra springen i Oslo er trygt å drikke". Etter renseanlegg, kjønn og engstelighet. Prosent, N=865.³⁵

For å vurdere tilliten til vannet blant Oslos befolkning stilte vi flere spørsmål knyttet til kontrollrutiner og vannkvaliteten: Var funnet av parasitter i vannet en enkelthendelse? Er kontrollrutinene bra nok? Er vann fra springen tryggere enn det som kjøpes i butikkene? Er vannet i Oslo tryggere enn i andre europeiske byer?

Hovedinntrykket fra figur 5-10 (hvis vi bare tar i betraktning de som var helt enige i de ulike påstandene) er at vurderingen av vanntryggheten i den norske hovedstaden har et klart forbedringspotensial. Kun 5 % mente at det var en enkelthendelse, 11 % mente at kontrollrutinene er gode nok, og 5 % mente at vannet fra springen er tryggere enn kjøpevann. Andelen som mente at vannet i Oslo er tryggere enn i andre europeiske byer, var 22 %.

Vurderingen blir mer positiv når vi også tar med andelen som var delvis enige i de nevnte påstandene, likevel er andelen som hadde en kritisk holdning til Oslo-vannet (de som var delvis eller helt uenige), større enn de som hadde en positiv holdning, med unntak av sammenligningen av vann i Oslo og i utlandet.

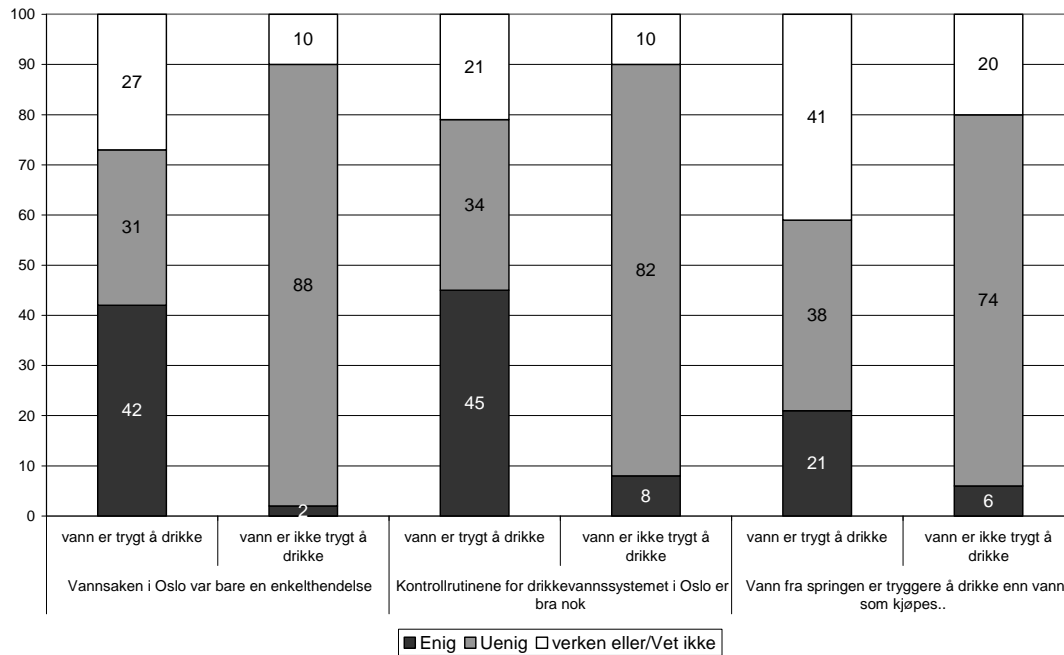
³⁵ **Engstelighet:** Engstelig="Meget engstelig"+"Ganske engstelig". Ikke engstelig="Litt engstelig"+"Ikke engstelig".

Figur 5-10 Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander om drikkevannet i Oslo. Prosent, N=864.

De beboerne som ble mest berørt av drikkevannssaken i Oslo, var klart mer kritiske vedrørende kontrollrutiner: 43 % av de som bodde i områdene som ble forsynt av Maridalsvannet, var uenige i at kontrollrutinene var bra nok, mot 29 % blant dem som fikk vann fra Skullerud-anlegget. I tillegg var de som fikk vann fra Maridalsvannet, i større grad uenige i at vannet fra springen er tryggere enn kjøpevann: 46 % mente at vann fra springen ikke er tryggere enn kjøpevann, mot 24 % av de som fikk vann fra Skullerud-anlegget.

Holdningene til hvor trygt vannet i Oslo er, varierer – ikke overraskende – for de ulike påstandene (figur 5-11). De som i mye større grad ikke trodde at vannet i Oslo er trygt å drikke, mente at parasittfunnet ikke var en enkelthendelse, at kontrollen ikke er god nok, og at vannet fra springen ikke er tryggere enn kjøpevann (5-11). Men også blant dem som mente at vannet i Oslo er trygt å drikke, finner vi en betydelig andel som mente at parasittfunnet ikke var en enkelthendelse, som var kritiske til kontrollrutinene, og som var uenige i at vannet fra springen er tryggere enn kjøpevann.

$p < 0.01$, testet ved Kji-kvadrattest

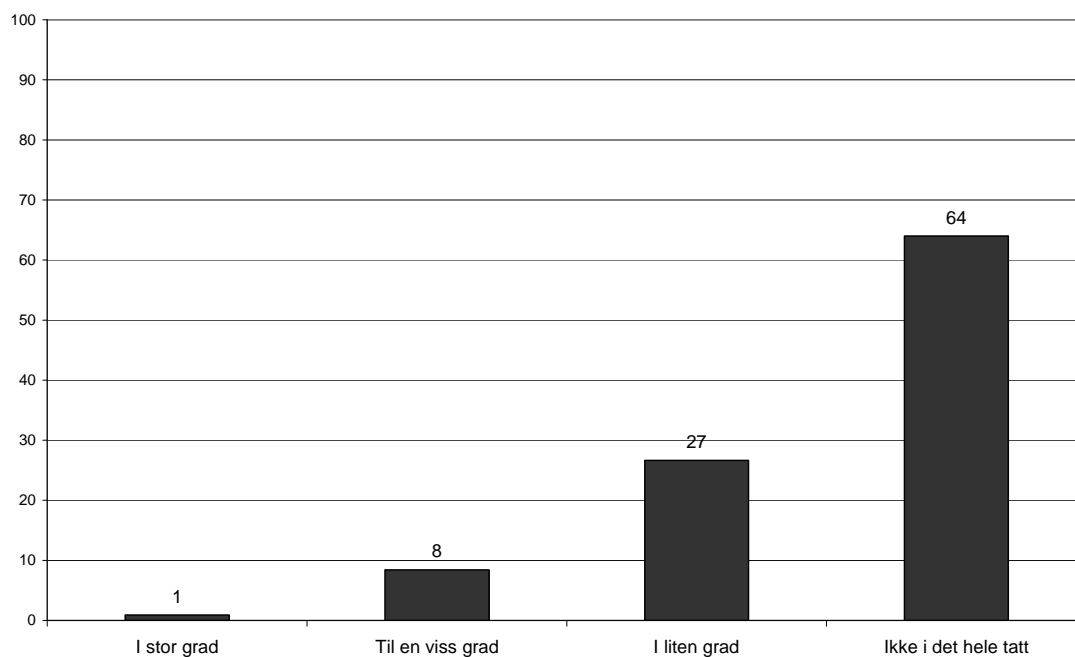
Figur 5-11 Hvor enig eller uenig er du i ulike påstander om hvorvidt vannet i Oslo er trygt å drikke. Prosent, N=770³⁶.

En siste indikator som kan brukes til å vurdere tilliten til vannet blant Oslos befolkning, er spørsmålet om innkjøp av et vannfilter hjemme. Av de spurte hadde 3 % et vannfilter eller rensesanlegg hjemme, mens 92 % ikke hadde det. 2 % ønsket å gå til innkjøp av et rensesanlegg eller vannfilter, mens 83 % ikke ønsket det. Den mest interessante gruppen her er de 15 % som kanskje ønsker eller ikke vet om de ønsker å kjøpe et slikt filter. Tilbøyeligheten til å skaffe seg vannfilter varierte ikke i forhold til hvilket rensesanlegg respondentene fikk vannet fra. Blant de som mente at vannet i Oslo ikke er trygt å drikke, fant vi en større andel som vurderte dette alternativet i forhold til dem som mente at vannet er trygt å drikke (36 % mot 8 %).

5.4 Endring i vaner

Selv om drikkevannssaken i Oslo ikke hadde noen store konsekvenser når det gjaldt liv og helse, representerte saken et brudd med det vi tar for gitt i dagliglivet. Som vi har sett i det forrige kapitlet, endret mange vanene sine i den tiden kokeanbefalingen gjaldt. Til slutt i dette kapitlet om tillit vil vi se nærmere på om de endrede rutinene ble opprettholdt også i etterkant av drikkevannssaken. Gikk folk tilbake til sin vanlige bruk av drikkevannet? Eller ble de mer skeptiske?

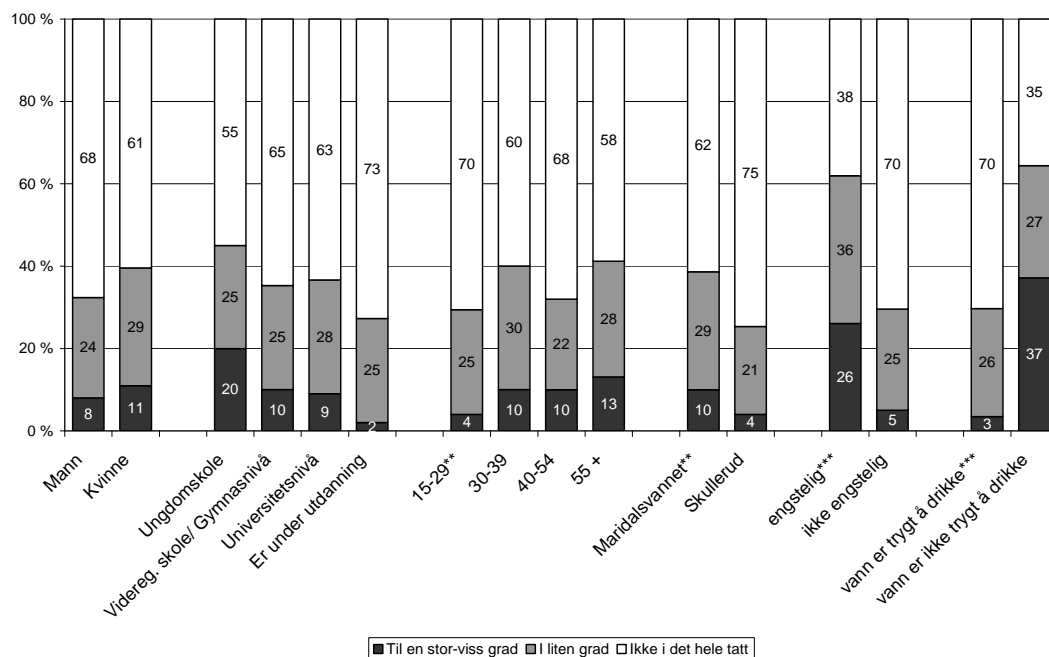
³⁶ De som svarte at de ikke visste om vann fra springen var trygt å drikke eller ikke hadde noen formening om det, er utlatt i figuren. **Vann er trygt å drikke**="helt enig+delvis enig", **vann er ikke trygt å drikke**="delvis enig+helt uenig" i påstanden: *Vannet fra springen i Oslo er trygt å drikke*. Enig og uenig i de ulike påstandene er som følger: **Enig**="Helt enig"+"Delvis enig", **Uenig**="Delvis enig"+"Helt uenig", **Verken eller/Vet ikke**="Verken enig eller uenig"+"Vet ikke".

Figur 5-12 I hvilken grad har ditt forbruk av vann endret seg etter drikkevannssaken? Prosent, N=864.

En måned etter drikkevannssaken svarte omtrent 36 % av Oslos befolkning at de hadde endret forbruket sitt av vann i mer eller mindre grad. De som har endret forbruket i liten grad, utgjør 27 %, mens de som har endret det i stor eller til en viss grad, utgjør 9 %. 64 % hadde ikke forandret vanene sine i det hele tatt.

Hvem endret vanene sine mest?

Figur 5-13 I hvilken grad har ditt forbruk av vann endret seg etter drikkevannssaken? Etter kjønn, utdanning, alder, og etter anlegg, engstelighet og hvor trygt vann er å drikke³⁷. Prosent, N=864.³⁸

Figur 5-13 viser endring i vaner hos ulike grupper. Den største forandringen i forbruket av vann finnes blant dem som mente at vann fra springen ikke er trygt å drikke. Videre finner vi større endringer blant de som var engstelige. I tillegg har de som får vann fra Maridalsvannet, i større grad endret vanene sine enn de som får vann fra Skullerud-anlegget.

Flere data fra undersøkelsen vår tyder på at kvinner ble mest berørt av denne hendelsen, og at de i større grad enn menn forandret rutineene sine under drikkevannssaken. Det finnes likevel ingen betydelig forskjell mellom menn og kvinner når det gjelder endring i forbruket av vann en måned etter vannsaken. Videre finner vi ingen betydelig forskjell i forhold til utdanning. Alder har derimot en viss betydning: De som var 55 år og eldre, og de som var mellom 30 og 39 år, forandret vanene sine i noen større grad enn de andre.

Hvordan hadde vanene endret seg? Til slutt i spørreskjemaet ba vi respondentene om å beskrive hvordan de hadde endret vanene sine i etterkant av drikkevannssaken. Én av ti respondenter ga utfyllende informasjon. I hovedsak gikk endringene ut på at man oftere enn før kjøper vann, eller oftere koker vannet og drikker annen drikk. Noen sa at de har begynt å kjøpe vann, en vane de ikke hadde før drikkevannssaken, som eksempel:

Det drikkes mer kjøpevann i husstanden.

Drikker nesten bare kokt vann eller flaskevann.

Jeg ser på fargen på vannet og koker ofte drikkevannet og setter det i kjøleskapet.

³⁷ De som verken var enige eller uenige i at vannet er trygt å drikke, vises ikke i figuren. Blant disse har 50 % ikke forandret vanene sine, 30 % har forandret vanene sine i liten grad, mens 20 prosent har forandret vanene sine til en viss eller i stor grad.

³⁸ ** signifikant ved kji-kvadrattest $p < 0.05$; *** signifikant ved kji-kvadrattest $p < 0.001$

5.5 Noen oppsummerende kommentarer

I dette kapitlet har vi beskrevet hvordan Oslos befolkning vurderte myndighetenes håndtering av drikkevannsaken, hvilken tillit befolkningen hadde til informasjonen de fikk, og hvordan de vurderte vanntryggheten i etterkant av vannsaken.

I sin helhet viser dataene våre at befolkningen hadde tiltro til at myndighetene hadde kontroll over situasjonen. Spesielt ble det satt pris på åpenhet, og informasjonen ble også vurdert som troverdig. Undersøkelsen viser at føre-var-tiltaket med å koke vannet i noen dager fikk bred støtte.

Den positive oppfatningen endrer seg noe når vi ser på tilliten til vannet i etterkant av vannsaken. Flere uttrykker en viss skepsis til kontrollrutinene samt til vanntrygghet generelt. Selv om de fleste anga at de ikke hadde endret vanene sine i etterkant av vannsaken, finnes det en gruppe av befolkningen som har endret vanene sine: noen kjøper mer vann, noen koker fortsatt vann, og noen få har vurdert å skaffe seg et vannfilter.

6 Oppsummering og avsluttende kommentarer

I denne rapporten har vi belyst ulike sider ved hvordan Oslos innbyggere opplevde "drikkevannsaken" og reagerte på den.

Studiens hovedfunn kan oppsummeres slik:

- Vannsaken ble betraktet som alvorlig, men ikke som en krise.
- De fleste fulgte rådene de fikk om forholdsregler ved bruk av springvann, kvinner i større grad enn menn.
- Informasjonen som ble gitt om saken fra ansvarlige myndigheter, ble vurdert som tilstrekkelig og stort sett troverdig.
- Oslos innbyggere hadde generelt inntrykk av at offentlige myndigheter hadde kontroll over situasjonen.
- Media hadde en uvurderlig rolle i formidlingen av informasjon om saken.
- Tilliten til at det er trygt å drikke vann fra springen, har et forbedringspotensial.

At vannsaken i Oslo ble betraktet som alvorlig, kommer frem på flere måter. På direkte spørsmål oppga en stor andel av respondentene at de oppfattet situasjonen som meget eller ganske alvorlig. En mindre, men ikke ubetydelig gruppe var engstelig for sin egen eller sine nærmestes helse. Svarprosenten, som var høyere enn vanlig i meningsmålinger gjennomført med den samme metoden, viser at interessen blant Oslos befolkning var stor. Få benyttet svarkategorien "husker ikke" på spørsmål om hvordan de håndterte situasjonen. At minnet var såpass sterkt en måned etter hendelsen indikerer at dette var en sak som gikk sterkt inn på folk flest.³⁹

Og sist, men ikke minst: At situasjonen ble betraktet som alvorlig blir tydelig ved at et flertall fulgte rådene som ble gitt om hvordan man skulle forholde seg for å redusere helserisikoen. Et stort flertall av husholdningene kokte springvannet disse dagene før de brukte det til drikke og tannpuss.

Våre funn kan vanskelig tolkes som at situasjonen ble oppfattet som en krise. Det var lite som tydet på en panikkartet tilstand i befolkningen. Våre data viser at mange (20 %) garderte seg ved å kjøpe flaskevann i butikkene, men medias reportasjer og billedbruk kunne gi inntrykk av at denne andelen var langt større. At situasjonen ikke ble opplevd som en krise, må forstås blant annet i lys av at ingen ble rapportert syke av parasitter i drikkevannet. Men også andre aspekter enn de helsemessige er av betydning for hvordan en situasjon blir oppfattet. Det bidro åpenbart til å dempe frykt og opplevelsen av en krise at ansvarlige myndigheter framsto som troverdige og med kontroll over situasjonen, og at det ikke var grunnlag for å mistenke at viktig informasjon ble holdt tilbake. Myndighetenes håndtering av vannsaken og samarbeidet mellom myndighetene og massemedia om spredning av informasjon til befolkningen ser ut til å ha motvirket "den store kollektive angsten". At mange fulgte rådene,

---

³⁹ Vannsaken varte fra 17. til 21. oktober, mens undersøkelsen vår ble gjennomført i dagene 17. til 21. november.

kan også betraktes som et tegn på tillit til myndighetene. Forbrukerne stolte på at anbefalingene var tilstrekkelige til å takle den vanskelige situasjonen. I rapporten vår har vi på grunnlag av dette foretrukket å bruke begrepet "vannsaken" i stedet for "vannkrisen" eller "vannskandalen", som i flere tilfeller ble brukt av media.

Undersøkelsen viser betydelige kjønnsforskjeller i håndteringen av situasjonen. Kvinner var generelt sett mer nøye med å følge rådene fra myndighetene enn menn. De lot i større grad enn menn være å bruke vannet direkte fra springen til både drikke og personlig hygiene. Funnet bekrefter tendenser i andre studier til at kvinner og menn har forskjellige holdninger til og handler ulikt når det gjelder sin egen helse. Mye tyder altså på at menn er en langt mer utsatt gruppe enn kvinner når slike situasjoner oppstår.

Selv om mange av respondentene ga uttrykk for at de mener media overdrev i sin dekning av vannsaken, er det liten tvil om at blant annet radio og aviser hadde en uvurderlig rolle i formidlingen av viktig informasjon til Oslos befolkning. Nyheten om funnet av parasitter i drikkevannet nådde de fleste allerede tidlig om morgenen den 17. oktober. Media var også den viktigste kilden til å formidle anbefalingene om behandling og bruk av springvannet. Våre data viser at de fleste la stor vekt på at relevant informasjon kom frem så tidlig som mulig. Dette gjelder også advarsler, selv om det var usikkerhet rundt hvor stor helsefaren var.

Vurdert under ett kan oppfatningen og håndteringen av selve dagene da vannsaken pågikk, ses på som en positiv erfaring som det er mulig å trekke lærdom av. Tilsynelatende ble ingen mennesker alvorlig syke av vannet i den aktuelle perioden. Nødvendig informasjon nådde raskt frem til forbrukerne. Råd om forholdsregler ble fulgt opp, og myndighetene fremsto som troverdige. Det kan være grunn til å konkludere med at vannsaken i Oslo til syvende og sist var et positivt eksempel på håndtering av en alvorlig situasjon.

Undersøkelsen avdekker imidlertid et forhold som vi mener det er viktig at relevante myndigheter vurderer – tilliten til springvannet blant Oslos befolkning.

Har vannsaken i Oslo ført til at forbrukerne har fått lavere tillit til vannet i springen? Mangelen på tilsvarende tall for tiden før vannsaken gjør det ikke mulig å gi et klart svar på dette spørsmålet. Men undersøkelsen vår viser at 41 % av respondentene mente at det er trygt å drikke vann fra springen. Det er grunn til å vurdere om dette er godt nok.

Andelen som uttrykker tillit til vannet i Oslos kraner, er i tråd med data fra andre undersøkelser om mattrygghet. Men det er grunn til å minne om at springvann har en særstilling i forhold til andre næringsmidler: mens det er mulig å bytte kjøttleverandør hvis man ikke lenger har tillit til produktet, har man ikke samme mulighet når det gjelder springvann. Den enkelte forbruker kan ikke velge å få vann fra et annet vannverk. Så hvilke alternativer finnes det hvis man ikke lenger oppfatter vannet som trygt?

I undersøkelsen vår oppga mange respondenter at de har endret drikkevanene sine etter vannsaken. Mange mente at kontrollrutinene ikke var gode nok, og mange mente at vann fra springen er mindre trygt enn kjøpevann. En liten, men ikke ubetydelig andel vurderer innkjøp av et vannfilter. Flere studier fra andre land viser en økende tendens til å erstatte springvann med kjøpevann (Wilk, 2006). Også i Norge var det allerede før vannsaken en økning i forbruket av kjøpevann (Bugge, 2007). Men dette kan hovedsakelig knyttes til "helsebølgen", hvor sentrale elementer er at brus erstattes av vann, kostholdet legges om med økt bruk av grønnsaker og reduksjon av fett og sukker, økt fysisk aktivitet osv. Spørsmålet er om en eventuell fremtidig økning i forbruket av kjøpevann kan være et tegn på økt mistillit til vannet i springen. Endringer i tilliten til vannet og i forbruket av kjøpevann er problemstillinger som det kunne ha vært interessant og følge med på utvikling av.

Tilgang til rent og trygt vann er et sentralt gode. Det er ikke en selvfølge i alle land, men i Norge bør forutsetningene ligge til rette for å sikre godt drikkevann til alle.

Litteratur

- Beck, Ulrich (1992). *Risk society. Towards a new modernity*. London: Sage
- Berg, Lisbet (2006). *Trassig tillit? Forbrukertillit under e. coli-skandalen*. SIFO-rapport nr. 7-2006. Oslo: Statens institutt for forbruksforskning.
- Bryggeri- og drikkevareforeningen, Årsstatistikk 2003*.
- Bugge, Annechen (2006). *Å spise middag: en matsosiologisk analyse*. Oslo: Tapir Akademisk Forlag.
- Bugge, Annechen (2007). *Ungdoms skolematvaner: refleksjon, reaksjon eller interaksjon*. SIFO-rapport nr. 4-2007. Oslo: Statens institutt for forbruksforskning.
- Bugge, Annechen & Lavik, Randi (2007). *Å spise ute – hvem, hva, hvordan, hvorfor og når*. SIFO-rapport nr. 6-2007. Oslo: Statens institutt for forbruksforskning.
- Bye, Elin (1999). *Bruk av drikkevarer – hvem, hva og hvor?* SIFO-rapport nr. 8-1999, Lysaker.
- Giddens, Anthony (1991). *Modernity and self-identity: self and society in late modern age*. Stanford: Stanford University Press.
- Gronow, Jukka & Warde, Alan (2001). *Ordinary Consumption*. London: Routledge.
- Jacobsen, Eivind & Kjærnes, Unni (2003). *Sikker mat til forbrukerne – et privat eller offentlig ansvar?* Eivind Jacobsen, Reidar Almås & Jahn Petter Johansen (red.) Den politiserte maten, 245-274. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Jacobsen, Eivind (2003). *Tillit til maten i kjølvannet av Menyskandalen: Ferskdisk eller ferdigpakket?* SIFO-rapport nr. 7-2003. Oslo: Statens institutt for forbruksforskning.
- Kjærnes, Unni, Popper, Christian & Lavik, Randi (2005). *Trust, Distrust and Food Consumption: A Survey in Six European Countries*. SIFO-rapport nr. 15-2005. Oslo: Statens institutt for forbruksforskning.
- Kjærnes, Unni, Harvey, Mark & Warde, Alan (2007). *Trust in Food. A comparative and institutional analysis*. London: Palgrave.
- Kjærnes, Unni & Lavik, Randi (2007). *Farm animal welfare and food consumption practices results from surveys in seven countries*. Unni Kjærnes, Mara Miele og Joek Roex (red.) Welfare Quality Reports No.2 (2007). Attitudes of Consumers, Retailers and Producers to Farm Animal Welfare. Cardiff University: Cardiff.

Lavik, Randi & Kjørstad, Ingrid 2008. *Kjøtt, Holdning og endring 1997-2004*. SIFO-rapport nr. 5-2005. Oslo: Statens institutt for forbruksforskning.

Norske Spisefakta (2006). Oslo: Synovate MMI

Torjusen, Hanne (2004). *Tillit til mat i det norske markedet: Hvordan oppfatter forbrukerne trygg mat?* SIFO-rapport nr. 11-2004. Oslo: Statens institutt for forbruksforskning.

Wales, Corinne, Harvey, Mark & Warde, Alan (2007). *Recuperating from BSE: The shifting UK institutional basis for trust in food*, *Appetite* 47(2):187-195.

Wilk, Richard (2006). *Bottled Water. The pure commodity in the age of branding*. *Journal of Consumer Culture* 6(3):303-323.

Vedlegg

Vedlegg 1

Spørreskjema

Vedlegg 2

Åpne spørsmål

	Project 82533
	Schema ID

ID: cawi_start

START Starttidspunkt

A a: sys_timestartf c

Starttidspunkt .....

STARTDATO Dato

A a: sys_date c

Dato .....

UKE Uke

A a: sys_week c

..... R: *

UKEDAG Ukedag

A a: sys_dayofweek c

..... R: *

BROWSER Browser

A a: cawi_useragent c

Other, note ..... +

WEBID answer from \@cawi_webid c

Web id

A a: cawi_webid c

.....

PROSJEKT answer from \@cawi_prosjekt c

Prosjektnummer

A a: cawi_prosjekt c

.....

LISTE answer from \@cawi_liste

Listegrunnlag

A:
cawi_liste
c

Ordinært basetrekk (eBase) 1

Kundeliste 2

Vervet på CATI 3

Vervet fra eBase 4

KJONN	answer from \@cawi_kjonn	
Kjønn		A: cawi_kjonn c
Mann		1
Kvinne		2
ALDER	answer from \@cawi_alder c	
Alder		
A a: cawi_alder c		
FYLKE	answer from \@cawi_fylke	
Fylke		A: cawi_fylke c
Østfold		01
Akershus		02
Oslo		03
Hedmark		04
Oppland		05
Buskerud		06
Vestfold		07
Telemark		08
Aust-Agder		09
Vest-Agder		10
Rogaland		11
Hordaland		12
Ubenyttet		13
Sogn og Fjordane		14
Møre og Romsdal		15
Sør-Trøndelag		16
Nord-Trøndelag		17
Nordland		18
Troms		19
Finnmark		20
UTD	answer from \@cawi_utd	
Utdanning		A: cawi_utd c
(INNTIL 8 ÅRS SKOLEGANG)		
Folkeskolenivå		1
(9-10 ÅRS SKOLEGANG)		
Ungdomsskole/ Realskolenivå		2
(11-13 ÅRS SKOLEGANG)		
Videregående skole/ Gymnasnivå		3
(MER ENN 12 ÅRS SKOLEGANG + STUDIER)		
Universitetsnivå		4
Er under utdanning		5

INNT	answer from \ @cawi_innt	
Husstandsinntekt		A: cawi_innt c
Inntil kr 100.000		01
Kr. 100.-199.000		02
Kr. 200.-299.000		03
Kr. 300.-399.000		04
Kr. 400.-499.000		05
Kr. 500.-599.000		06
Kr. 600.-799.000		07
Kr. 800.-999.000		08
Kr. 1 mill. + ...		09
Vil ikke oppgi		10
Vet ikke		11
POSTNR	answer from \ @cawi_postnr c	
Postnummer		
A a: cawi_postnr c		<input type="text"/>
SENTRALITET		
answer from \ @cawi_sentralitet c		
Sentralitet		A: cawi_sentralitet c
Stor by		1
Mindre by		2
Tettsted		3
På landet		4
PERSONER	answer from \ @cawi_personer	
Personer i husstanden		A: cawi_personer c
1 person		1
2 personer		2
3 personer		3
4 personer		4
5 personer		5
6 personer		6
7 personer		7
8 personer		8
9 personer eller flere		9
SIVILSTAND	answer from \ @cawi_sivilstand c	
Sivilstand		A: cawi_sivilstand c
Gift/Samboende/par		1
Samboende med venner		2
Enslig		3
Bor hos foreldre		4

BARN	answer from \@cawi_barn c
Hvor mange hjemmeboende barn under 18 år er det i husstanden?	
A a: cawi_barn c	<input type="text"/>

ID: hoved	
1 ☐	1

Onsdag 17. oktober våknet Oslos befolkning til nyheten om at det var funnet en parasitt i drikkevannet og man ble rådet til ikke å drikke vann rett fra springen, men koke vannet. I denne undersøkelsen som Synovate MMI utfører for Statens institutt for forbruksforskning (SIFO), ønsker vi å vite hvordan du opplevde situasjonen og hvilke tanker du har omkring den.

Q1	Hvilket drikkevann får din husstand vannet sitt fra?	R: *
	Maridal vannbehandlingsanlegg	1
	Skullerud vannbehandlingsanlegg	2
	Annet	3
	Vet ikke	4

Q2	Visste du hvilken drikkevannskilde du hadde før drikkevannssaken oppsto?	R: *
	Ja	1
	Nei	2
	Var ikke sikker	3

Q3	Hvordan fikk du først vite om problemer med parasitter i drikkevann?	R: *
	KUN ETT SVAR	
	Via media	1
	Fra familiemedlemmer	2
	På jobben, skolen	3
	Fra venner og bekjente	4
	Annet	5
	Husker ikke	6

Q4	Når fikk du vite det?	R: *
	KUN ETT SVAR	
	Samme dag (onsdag 17. oktober) tidlig om morgenen	1
	Samme dag da jeg kom på jobb/skolen	2
	Senere på kvelden	3
	Dagen etter	4
	Husker ikke	5

Q5	Hvordan vurderte du situasjonen i det store og det hele?	R: *
	Meget alvorlig	1
	Ganske alvorlig	2
	Litt alvorlig (brydde meg ikke noe særlig om det)	3
	Ikke alvorlig (brydde meg ikke i det hele tatt)	4
	Husker ikke	5

Q6 Hvor engstelig var du for din og dine nærmestes helse?		R: *		
Meget engstelig				1
Ganske engstelig				2
Litt engstelig				3
Ikke engstelig				4
Husker ikke				5
Ikke berørt				6

Q7 I dagene da "drikkevannssaken" pågikk:.....		R: *		
ETT SVAR I HVER LINJE		Ja	Nei	Husker ikke
Ringte du eller andre i din husstand til Oslo kommune (eller andre offentlige tjenester) for å få ytterligere opplysninger?	1	2	3	1
Gikk du eller andre i din husstand til Oslo kommunes hjemmesider (eller andre offentlige tjenester) for å få ytterlige opplysninger?	1	2	3	2
Fulgte du aktivt med på nyhetene på radio/TV/nettavisar?	1	2	3	3
Kjøpte du vann i butikker i store mengder?	1	2	3	4
Hentet/fikk du vann fra familien/bekjente som bodde i ikke berørte områder i store mengder?	1	2	3	5

Q8 Hvis du bor, jobber eller har vært i områdene som ble berørt av "vannssaken", hvilken type vann brukte du til det følgende...		R: *							
	Vann fra springen	Kokt vann fra springen	Kjøpevann	Vann fra venner/bekjente som bodde i ikke berørte områder	Annet	Ikke berørt	Brukte ikke	Husker ikke	
Kalde drikker (vann, saft, osv)	1	2	3	4	5	6	7	8	1
Varme drikker (traktekaffe, te osv)	1	2	3	4	5	6	7	8	2
Koking av poteter, ris, fisk og annen mat	1	2	3	4	5	6	7	8	3
Skylle frukt og grønnsaker	1	2	3	4	5	6	7	8	4
Tannpuss	1	2	3	4	5	6	7	8	5
Vask av hender	1	2	3	4	5	6	7	8	6
Vask av ansikt	1	2	3	4	5	6	7	8	7
Drikkevann til kjæledyr	1	2	3	4	5	6	7	8	8

Q9 Hvis du kokte vann, hvor lenge kokte du vannet?		R: *	
Til det kokte opp			1
Omtrent tre minutter			2
Mer enn tre minutter			3
Husker ikke			4
Ikke berørt			5
Kokte ikke vann			6

Q10	I hvilken grad fulgte du rådene som du fikk gjennom radio, TV, aviser eller på nettet?	R: *
I stor grad	1	
Til en viss grad	2	
I liten grad	3	
Ikke i det hele tatt	4	
Husker ikke	5	
Ikke berørt	6	
Q11	Har du barn under fem år i din husstand?	R: *
Ja	1	
Nei	2	
Q12	I hvilken grad sørget du for at barn under fem år i husstanden fulgte rådene om bruk av vannet?	F: \Q11=1 R: *
I stor grad	1	
Til en viss grad	2	
I liten grad	3	
Ikke i det hele tatt	4	
Q13	Kan du gi en utdypende kommentar mht oppfølgingen av barn under fem år?	F: \Q11=1
NOTER	++	
Other, note	++	
Other, note	++	
Q14	I hvilken grad var du fornøyd med informasjonen du fikk for å håndtere situasjonen som hadde oppstått?	R: *
Meget fornøyd	1	
Ganske fornøyd	2	
Ganske misfornøyd	3	
Meget misfornøyd	4	
Usikker/vet ikke	5	
Vannet i Oslo er nå friskmeldt		
Q15	I hvilken grad har ditt forbruk av vann endret seg etter drikkevannssaken?	R: *
I stor grad	1	
Til en viss grad	2	
I liten grad	3	
Ikke i det hele tatt	4	
Q15B	På hvilken måte er rutineene endret?	F: \Q15=1:2
NOTER	++	
Other, note	++	
Other, note	++	

Q16	Har du vannfilter eller renseanlegg hjemme?						
						R: *	
Ja						1	
Nei						2	
Vet ikke						3	
Q17	Planlegger du å skaffe vannfilter eller renseanlegg hjemme?						
						F: Q16=2 R: *	
Ja						1	
Nei						2	
Kanskje						3	
Vet ikke						4	
Q18	Hvor enig eller uenig er du i følgende påstander?						
						R: *	
	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	
Det er positivt at kommunen sa fra om parasittfunn selv om det viste seg at helsefaren ikke var så stor denne gang	1	2	3	4	5	6	
Informasjonen om parasittene burde kommet tidligere	1	2	3	4	5	6	
Vannet ble friskmeldt for tidlig	1	2	3	4	5	6	
Det var unødvendig å gå ut med kokevarsel for drikkevannet	1	2	3	4	5	6	
Jeg stoler på at myndighetene i fremtiden vil gi meg god informasjon om problemer med drikkevannet	1	2	3	4	5	6	
Jeg følte at offentlige myndigheter hadde situasjonen under kontroll og visste hva de skulle gjøre	1	2	3	4	5	6	
Q19	I løpet av "drikkevannssaken" i Oslo, tror du at følgende har fortalt deg hele sannheten, deler av sannheten, holdt informasjon tilbake, eller overdrevet?						
						R: *	
	Har overdrevet faren	Har fortalt hele sannheten	Har fortalt deler av sannheten	Har holdt viktig informasjon tilbake	Helt umulig å svare		
Presse, aviser, TV og radio	1	2	3	4	5	1	
Myndigheter	1	2	3	4	5	2	
Butikker/Bryggerier	1	2	3	4	5	3	
Fagekspertene innenfor for eksempel vann, helse, parasitter mm.	1	2	3	4	5	4	
Q20	Hvor enig eller uenig er du med de følgende påstander?						
						R: *	
	Helt enig	Delvis enig	Verken enig eller uenig	Delvis uenig	Helt uenig	Vet ikke	
Vannsaken i Oslo var bare en enkelthendelse	1	2	3	4	5	6	
Vannet fra springen i Oslo er trygt å drikke ..	1	2	3	4	5	6	
Vannet i Oslo er mye renere enn vannet i andre europeiske byer	1	2	3	4	5	6	
Kontrollrutinene for drikkevannssystemet i Oslo er bra nok	1	2	3	4	5	6	
Vann fra springen er tryggere å drikke enn vann som kjøpes i butikken	1	2	3	4	5	6	

Q21 Har du avslutningsvis andre kommentarer eller synspunkter vedrørende "vannsaken" i Oslo så kan du gjøre det her.

NOTER _____ ++

Other, note _____ ++

Other, note _____ ++

ID: cawi_slutt_NY

KOMPLETT

ok ..... **1.**

R: 1
A:
sys_range
c

SCREENED

ok ..... **1.**

F: !
\komplett=
1
R: 1
A:
sys_range
c

SLTID Sluttidpunkt

A a: sys_timenowf c

R: *

1

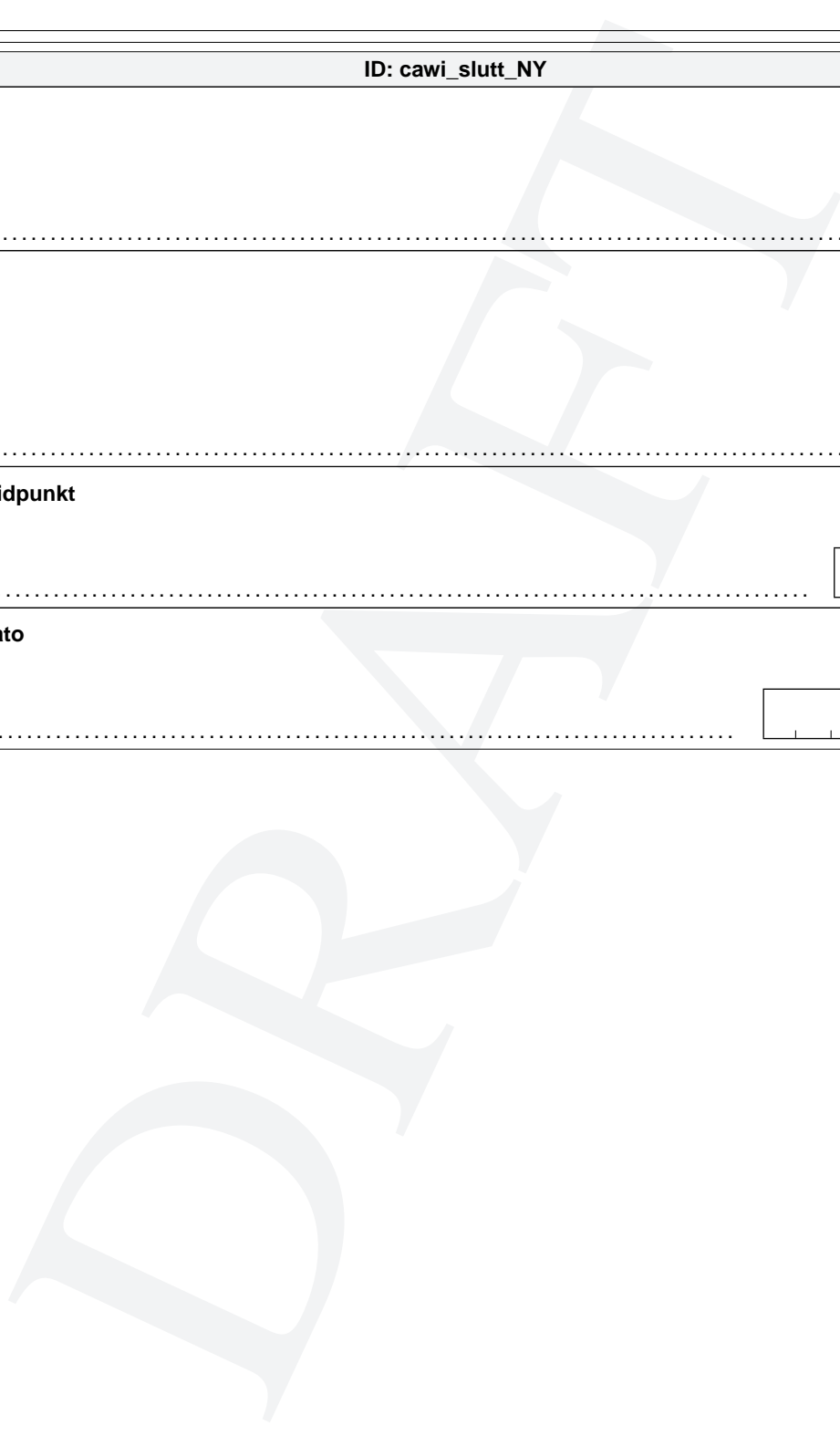
SLDATO Dato

A a: sys_date c

R: *

1

-
-

SVAR PÅ ÅPNE SPØRSMÅL

I spørreskjemaet ble det lagt inn å tre åpne spørsmål som respondentene kunne benytte seg av for å utdype sine kommentarer: Et i forbindelse med oppfølgingen av barn under fem år i de dagene vannsaken pågikk; Et annet knyttet til endring i rutiner; og et siste, om generelle kommentarer om vannsaken. Disse kommentarene ble samlet og presenteres i følgende vedlegget.

Utdypende kommentar mht oppfølgingen av barn under fem år

Viktig med oppfølging og info i barnehager.

Vi såg til at barn ikke fikk mulighet til annet vann en kokt i barnehagen.

Vi sluttet å koke vannet i tre min etter at veiledningen ble endret.

Vi pusset tennene i vann fra springen.

Vi pratet mye med barna om hvorfor de ikke kunne drikke vannet og at vannet.

Vi kokte vannet, både til tannpuss og stell forøvrig. Vi kokte litervis med vann som ble tatt med til barnehagen. De var veldig opptatt av "bakteriene i vannet".

Vi kokte vannet han skulle drikke og han dusjet ikke badet, han pusset tenner i kokt vann.

Vi gjorde det klart hvor det "friske" vannet var og at vannet i springen var sykt.

Vi bor i et område som ikke var berørt, men barnehagen var på tur i sentrum og hadde da med seg medbrakt vann.

Vi bor i et område som får fra Skullerud, men var påpasselige da vi oppholdt oss i berørte områder og var glade for at det ikke gjaldt oss i dagliglivet.

Var ikke berørt, og heller ikke i barnehagen, han er så liten at vi sørger for alt han drikker.

Var ikke berørt av dette hjemme, da vi får vann fra annen vannkilde enn den parasittbefengte. Sjekket med barnehagen at barna fikk riktig behandlet vann, og sørget for at mitt barn kun fikk kjøpevann når vi var i berørte områder.

Var ekstra nøye med vannhygiene til minstemann (2 år).

Treåring i barnehage i Oslo. Undersøkte at barnehagen visste og fulgte forhåndsregler. Spedbarn hjemme. Når besøk hos venner i Oslo sørget vi for å følge forskrifter. Kokte vann lenge osv.

Til alt barnet skulle spise/drikke ble det brukt kjøpevann eller "lånt vann".

Tannpuss, ikke drikke av badevannet.

Sørget for at han bare fikk kokt vann / kjøpevann i munnen (drikke, tannpuss).

Små barn er mer ømfintlige for bakterier osv. Diaré er farlig for små barn. De blir lettere syke.

Serverte kun kokt/ kjøpt vann, pusset tenner i samme type vann. Fulgte med litt bedre enn vanlig. Informerte om hvordan det var fornuftig å oppføre deg.

Sendte med vann i barnehagen - sa at han ikke skulle drikke vannet.

Sendte med kokt vann til barnehagen, brukte kokt vann til tannpuss, fikk kun kokt vann evt kjøpe vann til drikke.

Sendte med ekstra vann i barnehage for å være sikker.

Reduserte bading hjemme, tannpuss m kjøpevann, kokte vann til vasking.

Pusset tenner med kokt vann, passet på at de ikke fikk vann i munnen ved dusjing.

Pusse tenner i kokt/kjøpevann og drikke annet enn vann.

Passet på at vannet barnet ble vasket med var kokt, eller var kjøpevann. Drakk bare kjøpevann.

Passet på at han ikke fikk i seg springvann.

Passet på at de pusset tennene i kjøpe vann.

Passet på at de ikke drakk bade vann. Pusset tennene i kokt vann, kokte vann til drikking osv.

Passet på at barna ikke drakk ukokt vann, ga heller juice. Snakket med eldstemann på 6 år om saken, men yngstemann på 2 år måtte passes på i forhold til bading, ikke drikke badevannet. Barna fikk kokt vann til tannpuss.

Mer påpasselig med vannet hun brukte enn det jeg brukte, da jeg som voksen tåler mer.

Kokte vann minimum 3 minutter, pusset tenner i kjøpe vann.

Kokte også badevann.

Kokte drikkevannet, men badet og vasket i springvannet.

Kokte alt vann som han var i kontakt med i mer enn 3 minutter.

Kokte alt vann hun drakk, men hun badet i vann fra springen.

Kokte alt vann han skulle drikke eller til tannpuss, badet mindre pga han svelger vann.

Kokte all vann han skulle drikke og i dusjen (tok ikke bad likevel vi har badekar).

Kokte vann til babygrøt og tannpuss, men ikke for kroppsvask. Bading som vanlig.

Koke vann til barnet + kjøpevann. For liten til at det gikk an å forklare noe.

Jeg har to barn, på 7 og 4. Var like påpasselige med begge. Er liv redd for at barna skal bli sjuke.

Ikke drikke vann fra springen, Obs ved tannpuss, håndvask og bading.

Ikke berørt hjemme. Barnehagen tilhører Ullevål sykehus, der de hadde alt under kontroll.

Ikke berørt da vi bor der det ikke var problem.

Hun er så liten at jeg gir henne vann, hun tar ikke selv så jeg hadde kontroll med hva hun får i seg. D.v.s. at jeg enten kokte vannet i mer enn 3 min eller at hun fikk kjøpevann. Samme gjaldt for tannpuss. Vasking av hender og kroppsvask gjorde vi som før.

Hun er bare 5 mnd, men fikk ikke bade og ble vasket i vann som var kokt. Ellers drikker hun bare morsmelk, så den biten gikk greit.

Han fikk kun kjøpevann å drikke og fikk kokt vann til å pusse tennene i.

Han er ikke med på jobb, vi bor utenfor Oslo.

Går i bhg med vann fra Skullerud.

Gav barnet mitt kjøpevann. Men badet og dusjet det i vanlig vann fra springen.

Ga dem bare kokt vann til mat, drikke og tannpuss. Barn på 20 mnd fikk likevel mye van i seg under badingen. Glemte helt at ha da kunne blitt syk.

Fortalte at badevannet ikke skulle inn i munnen. Barnehagen kokte alt vannet de brukte fra første stund.

Fikk ikke lov å bade i badekaret, da hun drikker bedevann, tannpuss kun med kokt vann og håndvask med kokt vann.

Eldstebarn fikk god oppfølging gjennom barnehage om at vannet var ”giftig”.

Det ble STRENGT forbudt å selv forsyne seg med vann for 3-åringen.

De vasket seg, dusjet og badet i vannet som vanlig. Tannpuss i kokt vann fra springen. Drikkevann enten kokt i mer enn tre minutter eller kjøpevann.

De fikk kokt vann eller vann hentet fra vannspring til ikke-berørte områder.

Datteren min er 5 år og de fikk kokt vann i barnehagen. Hjemme var vi ikke berørt.

Brukte kun vann som vi fikk fra andre vannkilder.

Brukte kun kokt vann til alt, mat, tannpuss, vask etc. Kjøpte vann til å ha i sekk og med på tur.

Brukte bare vann på flaske til han på alle områder.

Bor ikke i Oslo så ikke helt vitsen i å gjøre noen videre oppfølging.

Ble tilbudt kokt, avkjølt vann som tørstedrikk. Drikker melk til måltid. Hun badet i vanlig springvann, men fikk ikke ha leker som kunne føre til at hun drakk av badevannet. Pusset tenner i kokt, avkjølt vann.

Barnet var fem måneder og fikk morsmelk. drikker kun flaskevann, og alt utstyr ble vasket opp i kokt vann - ikke oppvaskmaskin.

Barnet oppholdt seg ikke i Oslo.

Barnet er 10 måneder gammelt og fikk ikke vann som ikke var kokt i over 5 minutter i mat eller som drikke.

Badet ikke og kokte alt vann.

Alt som ble drukket var vann som var kokt min 3 minutter.

Alt av vann brukt i matlaging og til drikke ble kokt i tre minutter. Vi brukte også vann vi fikk fra andre utenfor området, men dette ble også kokt på samme måte.

Vi brukte kokt vann fra springen til oss selv og kokt vann fra andre til barnet. All vann ble kokt lenge eller.

Jeg var bekymret for om barnehagen kom til å holde samme standard som meg selv når det gjaldt koking av vannet.

På hvilken måte er rutiner endret?

Bruker mer kjøpevann.

Drikker mer kjøpe vann.

Drikker ikke så mye vann fra springen lenger, bruker mer kjøpevann.

Drikker meg juice.

Vi koker vannet.

Jeg bruker mer kjøpevann.

Drikker mindre vann fra springen. Kjøper noe mer vann.

Har vurdert å gå til anskaffelse av vannfilter.

Nå når drikkevannet er ”friskmeldt”; hender det at kjøper flaskevann i butikkene.

Lar vann renne litt, sjekker farge, lukt og smak - altså mer bevisst bruker.

Sørger for å ha kjøpevann på flasker. Forskjellige typer juice i kjøleskapet.

Kjøper drikkevann.

Drikker mer kjøpevann.

Kokte drikkevannet i 14 dgr. lenger enn nødvendig infor ga beskjed om.

Drikker ikke kranvann lenger, koker opp og har i kjøleskapet til drikker.

Kjøper vann. Stoler ikke på info fra det offentlige. Vet at det er dårlige vannledninger der jeg bor.

Kommer til å kjøpe vann i lang tid.

Jeg synes vannet lukter og smaker annerledes enn før, og stoler IKKE på at det er trygt.

Det drikkes mer kjøpevann i husstanden.

Drikker ikke vann fra springen, men kjøper vann. Det kommer jeg til å fortsette med.

Mer opptatt av vannkvalitet og koker vannet i større grad enn før.

Er litt skeptisk til drikkevann fra springen, det var jeg ikke før.

Mer kjøpevann og brus.

Drikker mer juice og annet behandlet drikke.

Mer kjøpevann.

Drikker nesten bare kokt vann eller flaskevann.

Jeg har alltid drukket kjøpevann. Nå gjør mannen min det også. Drakk forresten litt vann fra springen til piller etc. Har sluttet med det!

Jeg drikker mindre vann. Hender jeg koker det.

Mer bevisst når jeg drikker vann fra spring.

Føler meg mer usikker på så kalt ”godt norsk”.

Kjøper mer vann.

Jeg ser på fargen på vannet og koker ofte drikkevannet og setter det i kjøleskap.

Koker drikkevann.

Enda mer kjøpevann.

Eg har stort sett aldri drokket springvann i Oslo dei 9 siste mnd, men etter dette er eg totalt avholdene.

Drikker mer kjøpevann.

Tenker over hvor jeg drikker vann fra kran nå. Gjorde ikke det tidligere. Er oppmerksom på hvilken hygiene det kan være det stedet hvor jeg drikker springvann.

Svelger ikke vann ved tannpuss, og passer på at vann til drikking er kokt.

Kjøper drikkevannet. Imsdal og annet kjøpevann.

Vi koker drikkevannet enda.

Vi har tatt i bruk vannfilter igjen.

Syntes fortsatt det er litt ekkelt og kjøper mer vann enn jeg gjorde tidligere.

Drikker mer vann med kullsyre enn springvann.

Mer skeptisk til å drikke vann rett fra springen. Koker mer enn før.

Mer kjøpevann enn før.

Mer flaskevann.

Koker vannet mer enn 3 minutter.

Koker vann til mat og drikke, og ellers kjøper mer drikkevann.

Koker alltid drikkevann.

Kjøpte inn vann.

Kjøper mer vann på flaske.

Kjøper mer vann med kullsyre, samt gått over til juice etc.

Kjøper mer vann i butikken.

Kjøper mer vann.

Kjøper mer drikkevann, ble noe skeptisk til kranvann.

Kjøper mer drikkevann.

Kjøper drikkevann.

Kjøper vann.

Jeg drikker ikke vann fra springen, men koker det og setter det i kjøleskap, eller drikker kjøpevann.

Henter vann utenfra Oslo!

Hender jeg kjøper vann på flaske. Det gjorde jeg ikke før.

Har kjøpt vannfilter og bruker mer kjøpevann.

Er mer bevisst. Kommer muligens til å anskaffe vannfilter.

Drikker vann fra springen.

Drikker mindre vann fra springen.

Drikker mer kokt vann.

Drikker mer kjøpt vann.

Drikker litt mindre vann fra springen.

Drikker kun flaskevann.

Drikker kjøpevann eller medbrakt "Skullerudvann"; når jeg jobber/er i områder med vann fra Maridalen.

Drikker ikke fra springen lenger. Tapper ikke vann for å ha med ut eller på tur.

Bruker mest mulig kjøpevann.

Benytter mer kjøpevann.

Avslutningsvis kommentarer eller synspunkter vedrørende "vannsaken"

Vi har utrolig dårlig vannkvalitet.

Skremmende at det blir varslet fra GE fredag om endringer i bakterienivået og at det først blir sendt ut melding onsdag. Myndighetene bør selv teste vannet hver dag.

Vann er viktig - det merket man fort når det ikke var så lett tilgjengelig. I andre deler av verden er ikke tilgjengeligheten så bra som her og vi er bortskjemte.

Dårlig oppdatering av VAVs nettsider - der sto det at vannet i Oslo var trygt på et sted, mens det sto om kokepåbudet et annet sted...

Tydelig at systemet er sårbart, men absolutt en trygghet i at slikt blir oppdaget, identifisert og stedbestemt raskt.

Det var vanskelig å finne ut om vårt område var berørt eller ikke.

Jeg er tryggere nå som jeg vet hvor god rensing det er på Skullerud.

Det kom frem informasjon i mediene om at renseanleggene rundt Oslo er antikvariske. Dette vet selvsagt myndighetene, og jeg mener det er deres ansvar å sikre drikkevannet til byens befolkning FØR det oppstår en uheldig situasjon slik som var tilfellet.

Det vil vel fortsatt være farligere å drikke springvann så lenge rensingen av Maridalsvannet ikke er godt nok. det vil også være fare for lekkasjer i rørsystemet (fra kloakk til vannrør) etter rensing, noe kildevann unngår hvis det tappes på forsvarlig måte.

Overdrevent fra medier. vann er kokt når det når kokepunktet, hjelper ikke noe mer med 3 minutter...

Friske mennesker ville nok ikke blitt syke av så små konsentrasjoner. Men med Bergenssaken i friskt minne kan man ikke forutsi sikkert hvor mange som ville kunne bli syke.

Synes kommunen taklet saken godt og ga god informasjon.

Burde varsles med sirener, de fleste drikker vann før de hører nyheter om morgenen.

Synes de burde gått ut tidligere med advarsel. Heller en gang for mye enn en gang for lite.

Det er synd at media overdimensjonerer saken slik at folk blir redde!

Ille å vite at parasitter kan finnes i drikkevannet fordi det ikke finnes god nok renseanlegg. Men kan ikke leve med frykten hva om... heller. Har dårlig tro på myndighetenes virksomhet.

Media trekker frem hysteriske reaksjoner som hamstring av vann og "overforsiktig" adferd.

Vanskelig å få klare svar.

Var det nødvendig å fokusere så mye på og å gjøre oppmerksom på hvor lite som skal til for å ramme hele Oslos drikkevannskilde?

Føler dette ble ”hauset” voldsomt opp, men synes allikevel at det er bedre å være føre var, i hvert fall for oss med små barn er det en trygghet i at vi får beskjed om det er en mulig fare. For oss voksne tror jeg faren var minimal.

Tror ikke vannet var annerledes i lang stund før saken kom opp.

Sånn som jeg forstod det, var det blitt tatt en vannprøve 1-2 uker før svaret kom. D.v.s. si at vi fortsatt drakk vannet, før vi fikk beskjed om parasittene. Flere jeg kjenner fortsatte å drikke vannet, uten å koke det først.

Jeg har stor tiltro til at etaten klarer å holde vannet rent og informere byens beboere dersom noe er galt.

Det var kjedelig, men sånt skjer vel.

Det hadde vært fint å vite hva som skjer videre med vannrensanlegget i Maridalen. Når vil det bli sikkert, trygt og moderne?

Viktig at det nye rensanlegget kommer på plass. Helsestasjonene bør være tidligere på å informere om problemene i Oslo, slik at foreldre med små barn kan få informasjon om at de bør koke vanne lenger enn de første tre mnd.

Er blitt mer oppmerksom på det dårlige ledningsnett for vann i Oslo. Holder det som meget sannsynlig at slike situasjoner vil oppstå op nytt. Lurer samtidig på om kommunen har noe erstatningsansvar overfor de som blir berørt?

Det må pålegges de ansvarlige myndigheter å ta vannprøver som også avdekker parasitter og farlige forhold ved drikkevannet. Dette må gjøres hyppig og resultatene må bli offentlig kjent. Trodde faktisk at HMS og intern kontrollrutiner fungerte bedre.

Synes et meste under vannsaken fungerte bra og har forståelse for at vannverket/myndighetene ventet til de var sikre på å gå ut med melding om å koke vannet. Etter min mening har media til en viss grad overvurdert det faktiske bildet.

Jeg bor på Stovner og mener at vannet som tappes fra springen er missfarget, det har en anelse brunfarge. Når man har dette vannet i en hvit kopp og sammenligner med flaskevann er det tydelig å se at flaskevannet er klarere.

Ikke annet enn at nok en gang viser pressen (tabloid avisene i særlig grad) seg som høyst upålitelig. Det er helt umulig å forholde seg til det de skriver. Krisemaksimering på sitt verste. Da vi ikke kan stole på pressen bør man finne andre måter å varsle.

Mangler reserve vannkilder, mangler omkoplingsmuligheter, dårlig info om nødvendig Drikkevannsleveranse til skoler, barnehager etc. i krisesituasjoner. Fraværende (+) beredskap mot sabotasje, bakteriologisk og kjemisk ”krigføring”.

Vi gikk inn på Oslo kommunes sider for å sjekke hvor vi får drikkevannet vårt fra, men oversikten hadde manglende opplysninger akkurat for vår adresse (og for et par andre naboer). Vi fant m.a.o. ikke ut om vi var berørt av ”vannsaken” eller ikke.

Vannverket burde legge ut på nettet med en gang, de områdene som var berørt. At sykehusene ikke fikk vite i tide er negativt, likeså eldre mennesker med redusert allmenntilstand. Tror også mange kunne spart seg å kjøpe vann, om det hadde blitt informert.

Jeg synes det er underlig at de åpner skiportene ned til Maridalsvannet før det er snø og is. Hvem som helst kan slippe kloakk/annen søppel uti vannet. Og dyrekadavre kan også lett havne der. Jeg har syklet forbi den åpne porten flere ganger i uka.

Det var ikke verre enn å være på ferie i land der man må ta forbehold om vannet. Nordmenn har jo ingen problem med å drikke vann og pusse tenner i flaskevann eller koke vann når man lager mat når man ferierer f. eks i Thailand. Man hamstrer heller ikke vann.

Man kunne ha lagt enda mer vekt på forskjellen mellom Oslo og Bergen (mange syke i Bergen, føre var i Oslo), men dette spiller ikke helt på lag med sensasjonsjournalistikkens natur. I etterkan virker hele saken oppblåst, men setter pris på at det tas grep.

Det som oppleves skandaløst er at de ansvarshavende myndigheter har visst om problemet og muligheten for at dette kunne oppstå uten å fremskynde bygging av et moderne rensesanlegg. I tillegg bidrar man til å skape hysteri.

Jeg synes det var svært kritikkverdig at sykehus, familiesentre o.l. med spedbarn og syke ikke fikk beskjed så fort mistanken oppsto. Vannet i Oslo har dårligere kvalitet enn tidligere, pga gamle vannrør, så når parasittmistanken kom burde de gått ut raskt.

Det tok ca. en uke før det ble kjent for allmennheten. Det var et privat firmas rutiner for vann som alarmerte kommunen. Ledningsnett i Oslo er altfor gammelt og dårlig vedlikeholdt. Altfor risikabelt med kloakkrør rett ved siden av vannrør.

Myndighetene må få byens vannforsyning på timeplanen og planlegge utskifting av ledningsnett snarest mulig. Her bør staten trå til med penger for å få dette i gang fortest mulig, eller så man sette i gang en kronerulling innen byen.

Jeg husker at det var uenighet om man skulle koke vannet, men jeg husker ikke hvem som sa hva. Det oppsto raskt rykter om at man måtte koke i fem minutter, at kaffetrakteren var trygg. Det tok tid før jeg fikk vite at man også måtte pusse tennene i kokt vann.

Det ble kanskje mer oppstyr enn nødvendig, selv om det ble funnet parasitter i drikkevannet. Man hadde drukket vann fra springen i flere uker før det ble varselet i mediene. Og om faren var så stor, lurer man på hvordan vannet ble friskmeldt så plutselig.

Opplever en usikkerhet om vi har tilstrekkelige kontrollrutiner. Også usikker på kvaliteten på vannet. Virker som andre byer i Europa har bedre kontrollrutiner. Mulig vi har blitt noe slappe fordi vi tradisjonelt er vant til å se Norge som et ”renere.

Alt for mye hysteri. Vi drar til Afrika og Asia og spiser mat skylt i lokalt vann verden rund.

Det nytter ikke å bare rense vannet før en kjører det ut på vannledningsnett når kvaliteten på vannledningene er så dårlige som de er.

Vi bor i Nydalen, Oslo. Vi merket at vannet var misfarget i flere dager før meldingen kom. Vi trodde at dette ikke var alvorlig, da det ikke gikk ut noen informasjon.

Det er ikke ofte vi har problemer med vannet i Oslo.

Det bør snarest gjøres alt som trengs for at vannet i hele Osloområdet skal være trygt.

Da det er usikkert om det ”rensede” vannet virkelig er rent når det kommer frem.

Jeg synes at det er veldig dårlig at myndighetene ikke ga ut informasjon med en gang de fikk informasjon om at det var noe galt. Hvis det som stod i avisene var sant så viste myndighetene om parasittene allerede før helgen.

Jeg ble sjokkert over at anlegget var så gammelt og utdatert! Er ikke sikker på om det vil hjelpe senere heller.

Det er en tankevekker hvor sårbare vi er med bare en hovedvannkilde i Oslo.

Burde tidligere også fokusert på vannkilder som ikke ble berørt.

Jordbruk rundt Maridalsvannet rimer ikke helt med rent drikkevann.

Det er ikke økonomi til å grave opp og legge nye vannrør.

I et land som Norge burde dette aldri ha skjedd.

Flere vannrenseanlegg i landet har ikke tilfredsstillende rensing av vannet. I tillegg er infrastrukturen for gammel og ødelagt i mange steder i landet.

Jeg bor i et "trygt" område og var kun affisert på jobb.

Ønsker større åpenhet fra myndighetene - ville ønske at de kunne ha varslet oss tidligere

Maridalsvannet er alt for ubeskyttet.

Jeg syns informasjon om parasittene burde kommet tidligere.

Tror det er noe skuespill om disse sakene. Forundret over at et menneske fikk stå fram og reklamere for vannfiltre.

Informasjonen fra kommunen om konkrete tiltak for den enkelte vedrørende.

Usikker på om vannledningene i Oslo er bra nok, kanskje for gamle.

Jeg håper at eldre fikk flaskevann, dunker med vann levert hjem til seg i denne krisen

Jeg er svært glad for- og fornøyd med - å få vannet fra Skullerud! Vi merket STOR forskjell da vi i to uker fikk vann fra Osen, da det nye UV-fileret ble montert på Skullereud. Vannet var misfarget og husets 8-åring nektet å ta karbad.

Må ikke vente til noen blir syke! De fikk beskjed lenge før.

Teknisk feil på ett skjema: Sto det var mulig med flere svar per linje, men det gikk ikke!

Opprusting av ledningsnett burde vært gjort for lenge siden.

Var det ikke litt tidlig å kalle dette en "dødsparasitt" når det raskt viste seg at "ingen" var syke?

Risikoen var betydelig overdrevet.

Med gamle rør ofte i samme rørgang som kloakkrør har jeg ingen tro på at drikkevannet i Oslo er bra. Vannreservatene ligger åpne og ofte flyter det av døde dyr og andre ting i vannet.

Hadde allerede rukket å drikke en liter vann på morgenen før jeg fikk med meg saken. Merket ingenting, noe som nok påvirket at jeg ikke tok saken så alvorlig.

Det burde bli gitt beskjed tidligere om akkurat hvilket renseanlegg bakterien ble funnet.

Det virker svært slurvete håndtert, ikke minst at sykehus og andre institusjoner.

Virker som vannverkets kontroller er for få. Vannet bør kontrolleres hver dag!

Hvorfor er kontrollrutiner og renseanlegg så dårlige at slike situasjoner overhodet kan oppstå?

Kommunen må være seg sitt ansvar bevisst å bytte ut dårlig ledningsnett.

Jeg drikker mye vann, og nesten aldri kjøpevann.

Det er uakseptabelt at parasittene ble oppdaget av et legemiddelfirma og ikke av kommunen.

Det bør kontrolleres ofte og det er ikke alle her i byen som har rent drikke vann.

Få media til å "roe ned" Den krisemaksimeringen de kommer med skremmer unødig. Myndighetene kan bli flinkere til å ha pressekonferanser på TV, der får folk se dem, og virkelighøre hva de mener.

Man burde ha informert tidligere hvilke husstander som var berørt.

Dette er en politisk skandale som fagfolkene er for feige til å påpeke.

Det skulle varslet om eventuell bakterie da det ble tatt vannprøver og positivt treff på en farlig bakterie.

Personlig synes jeg kort og konsis informasjon er lettest å forholde seg til.

Vannsaken har satt fokus på ledningsnettets tilstand. Dette er positivt.

Å kjøpe drikkevann i Norge/Oslo er unødvendig bruk av ressurser. Dersom "vannsaken" fører til at flere gjør det, er det synd.

Ville vært mer beroligende hvis myndighetene hadde konkretisert en opptrappingsplan for ledningsnettet.

Vi syntes det var skummelt, og skulle gjerne fått mer informasjon levert til de aktuelle husstandene.

Vi skattebetalerne som betaler kommuneskatt få redusert fremtidig skatt for å kom ikke kan drikkerensere kjøp av flaskevann.

Vi kunne fått beskjed tidligere.

Veldig forvirrende opplysninger fra myndighetene.

Varslet fra myndigheter kom lenge etter de selv var klar over fare.

Var i utlandet på den tiden.

Vannverket i Oslo bør jobbe bevist for å rense og UV filtrere vannet slik man er pålagt i private vannverk.

Vannet vi får fra Maridalsvannet er til tider udrikkelig grunnet smak av myr. Ofte må det brekkes med saft for å kunne drikkes.

Vannet må testes oftere.

Utrolig dårlig at vannkvaliteten i Oslo er så dårlig samt at ingen informasjon er blitt gitt i etterkant for hvordan dette skal unngås i ettertid.

Tror ikke vi har så rent og godt vann som myndighetene gir utrykk for.

Tror dette kunne vært unngått.

Tror det var mere parasitter i vannet i forkant av saken enn det de vil innrømme. Hadde følt det var noe feil med vannet før saken kom opp.

Tåpelig.

Synd at den kom, men glad for at krisen ikke varte lenge. Oslovannet er et veldig godt drikkevann.

Sykehus og innst. For eldre burde vært varslet dir. Fra myndighetene.

Største usikkerhet for meg er hvor rent vannet er i springen i mitt hjem til daglig, og hva vi kan risikere uten at det oppdages av de ansvarlige myndigheter.

STORM I VANNGLASS. Imsdal tjener grovt på dumme mennesker.

Sluttet å koke vannet tre minutter da jeg fikk beskjed om at vannkoker var OK.

Skremmende at vi har et mye dårligere rensesystem for drikkevann enn de andre landene i Skandinavia. Setter stor lit til det nye systemet som skal rense vannet i Oslo fra våren 08 av.

Sjokkerende at ikke sykehus/institusjoner ikke har bedre varslingsrutiner.

Selv var jeg bare berørt på jobb, og ikke privat. Fikk mye info via Oslo kommunes mailsystem, da jeg er kommuneansatt. Vanskelig å skille hva som var info fra media, off. internettsider og denne interne infoen. Syns kommunen taklet situasjonen bra.

Savnet gode, oppdaterte hjemmesider fra myndighetene.

Saken ble en skremselspropaganda får media til å tjene penger på.

Saken ble ”kjørt opp”. Jeg hadde drukket både vann og kaffe da jeg fikk nyheten. Skaden kunne dermed allerede ha skjedd.

På Internett bør det ligge et nøyaktig kart som klart viser grensene for hvor man får vannet fra. Nåværende kart er for unøyaktig i grenseområdene.

Problemet med å få rent drikkevann blir ikke løst med nytt rensesystem. Vi har fremdeles uheldig kobling av drikkevann- og kloakkrør.

Oslo kommune må raskest mulig modernisere rørene. Drikkevannet går parallelt med kloakken, og vi vet at kloakken lekker. Dette må være en prioritert oppgave.

Noe bør ta ansvar for situasjonen og trekke seg fra sin jobb.

Myndighetene burde ha sagt fra da de fikk vite om det. Problemet hadde jo allerede vært der noen dager før det kom ut i media.

Myndighetene bør alliere seg med produsenter av drikkevann.

Mye av min storiske ro hadde årsak i at jeg intuitivt følte at alt var helt trygt. Jeg drakk vann fra springen, selv om mine kollegaer var sinte på meg. Kjøpte vann siste dag pga dem, men dagen etterpå var vannet friskmeldt! :-)

Massemedia blåser som vanlig saken opp. Følte at hysteriet var unødvendig

Manglende informasjon fra ansvarlige tidsnok og om alvoret.

Man bør være forberedt på at drikkevann kan bli utsatt for terrorist anslag, hærverk

Lite informasjon i etterkant.

Kontrollrutinene er for dårlige. Når innbyggere allerede er blitt syke, så er jo skaden allerede skjedd. Vannet skal være kontrollert FØR det går til springen.

Kontrollen med ledningsnett bør styrkes. Tvilsomme strekninger må skiftes ut. Turbiditeten er til tider ikke akseptabel.

Kom hjem fra en flyreise og hadde ikke familien sendt sms hadde jeg ikke hørt noe om dette . Det kunne være et oppslag eller informasjon på flyplass ankomst utlandet.

Jeg ville vanligvis aldri fulgt rådene, men opplevde oppkast morgenen nyheten sprakk. Dette var pga 5 dagers sammenhengende alkoholforbruk, men jeg ble likevel litt skremt.

Jeg tror mye av de omgangssykene som går kan skyldes vannet. Jeg får sjelden disse. Jeg drikker alltid kjøpevann.

Jeg tror ikke jeg som forbruker får vite hele sannheten.

Jeg synes norske myndigheter har slått seg på brystet alt for lenge og fremhevet fortreffeligheten i norske matvarer og samtidig vært noe ufine overfor andre land. Nå viser det seg jo gang på gang at vi også har problemer.

Jeg leser mye aviser, men ser ikke mye TV og hører ikke på radio. Ergo er det vanskelig å få den informasjonen jeg trenger.

Jeg jobber i den bedriften som oppdaget parasittene, men først trodde vi at det bare var et problem i Storo-området. Oslo kommune burde ha gitt beskjed til oslos befolkning et par dager tidligere, men jeg har fortsatt tillit til Oslo kommune.

Jeg har det bestemte inntrykk at ledningsnettene i Oslo (drikkevann og avløp) er alt for dårlig. Det gjøres alt for lite for å vedlikeholde det. Fagfolk og politikere er for opptatt av å holde avgiftene nede.

Jeg hadde mavesyke, oppkast, diaré, feber i fem dager kort før varslingen, altså for sent

Jeg gikk inn på Oslo kommunes sider for å finne ut hvor jeg fikk vann fra. Der stod det feil, men det ble rettet opp i løpet av dagen.

Jeg bor ikke i Oslo for tiden, var heller ikke i Oslo under "vannsaken".

Jeg befant meg i utlandet da saken sto på, derfor lite berørt.

Ja, vi fikk faktisk diaré noen uker. Vi bor i Storo området. Hvorfor spør dere oss ikke om vi ble syke?

Ingen i media fortalte at Giardia dør ved 60-70 grader. Det var nødvendig for myndigheter å be om koking pga. mennesker med svakt immunforsvar, men media har vært altfor lite kritiske i forhold til hvilke forhåndsregler som er nødvendige.

Informasjonen kom alt for sent, virker ikke som om første advarslene ble tatt alvorlig.

Ifølge media var parasitten kun funnet i Maridalsvannet, men jeg så aldri noen oversikt over hvem som egentlig fikk vann fra Maridalsvannet. Etersom ikke alle i Slo får vannet sitt fra Maridalsvannet ble det mye unødig engstelse og vannkjøp.

I og med at det var funnet parasitter kun lokalt på Storo, kunne en kanskje vurdert å friskmelde vannet andre steder før.

Hvordan gjøre kjøpevann billigere? I Europa ellers er det utrolig mye billigere.

Hvis vi ikke hadde hatt radio, hvordan ville informasjonen til byens borgere vært tilgjengelig?

Hvis jeg har forstått det korrekt er det mulig å sikre seg mot den type parasitter ved å rense vannet bedre. Det burde informeres om fremdriftsplan for når alle vannverk vil ha denne rensingen på plass.

Her burde det være døgkontinuerlig overvåking.

Har bekjente i Bergen som ble rammet, så kjenner til følgene.

Har alltid følt meg sikker på at vannet i springen, som jeg drikker er sikkert. Stoler på at myndighetene og de som kontrollerer vannet fortsetter med å gjøre jobben sin!

Har "blandet" vann fra Maridalen og Langlivannet.

Hadde vært fin om dem kontrollere vannet oftere. Bare se på Danmark, har mye oftere kontroll.

Hadde vært betryggende med nøyaktig informasjon med EN gang. Eksempel: Første beskjed var å koke vannet tre minutter. Senere viste det seg at det var kun et generelt råd som ikke var tilpasset denne situasjonen.

Fiks vannet og få kontroller på lik linje som Stockholm og København ASAP!

Et ekstremt hysteri! verre enn fugleinfluensaen, men denne gangen tjente norske bedrifter på det, og ikke utenlandske medisinfirmaer.

Er ikke så sikker på at det er "vannsikre" skott mellom de forskjellige drikkevannskildene. Er det ikke sånn at i spesielle situasjoner overføres det store mengder vann mellom de forskjellige vannforsyningskildene?

Dette viser bare hvor sårbart systemet er, og at det er viktig med en kriseløsning for fremtiden.

Det virker som om man lette kan sette hele vannsystemet i Oslo ut av spill??

Det verste med hele saken var at informasjonen kom for sent, Hvis det hadde vært farlig vill veldig mange fått i seg parasittene før varselet kom.

Det verste med drikkevannet i Oslo er gamle rør til både drikkevann og kloakk. En dag skjer det noe der og da kan virkelig mange bli syke!

Det var veldig bra at det vart media rundt vann, det gjer folk medvitne om kor viktig ei rein vasskjelde er som livsgrunnlag. Drikk vatn i staden eller i tillegg til brus!

Det var vanskelig å finne frem til opplysninger om dette på siden til Oslo kommune.

Det var forvirrende at det også gikk ut beskjed om at ikke noe vann i Oslo var trygt selv om det først ble kjent at det bare gjaldt vann fra Maridalen.

Det kunne vært skrevet mer i avisene etter saken var over. Kokte vann en dag mer enn jeg måtte grunnet lite info om at vannet kunne drikkes.

Det kunne godt ha kommet tydeligere frem hvor det var trygt å drikke vann.

Det hørtes først ut som om hele Oslo hadde dårlig drikkevann. Det kom først i en bisetning at det ikke gjaldt alle i Oslo.

Det hele ble håndtert profesjonelt og korrekt. Bra jobb:)

Det går rykter om at det har vært et større kloakkutslipp fra et bygg i Nydalen. Dette hadde myndighetene fått informasjon om, og det burde vært tatt forholdsregler umiddelbart.

Det gikk flere dager før man visste, kunne lese om hvor man fikk vannet fra, slik at man visste med sikkerhet om man tilhørte Maridalen eller Skullerud. Oversikt og adresselister burde vært offentliggjort med en gang.

Det er tydelig av kontrollene må intensiveres! For lange intervaller og det må varsles omgående.

Det er skremmende at myndighetene visste om vannproblemene mange dager før Oslos beboere ble advart. Det førte til at jeg overhode ikke stoler på myndighetene.

Det er en skandale at kommunen ikke har installert uv-filter mot parasitter for lenge siden tatt i betraktning at politikerne har vist om faren i over 20 år. Så kan jo politikerne lure på hvorfor politikerforakten bare vokser.

Det bør være mulig å kople om til andre vannkilder enn Maridalsvannet.

Det burde vært mulig å få til en avtale med nabokommuner om vannforsyning fra andre vannverk i en krisesituasjon. Da burde alle berørte få tilbud om vannhenting fra tank.

Det ble et voldsomt mediehyperi. Men slikt er ikke lett å dempe. Men det burde vært fokusert mye mer at det bare ville være å reise til Bærum, øvrige Akershus eller deler av Oslo for å hente vann. De fleste jeg snakket med forsto ikke det.

Den var en bra vekker om at vi ikke kan ta noe som en selvfølgelighet. Kanskje mer opplysning om hva man kan ha i beredskap i hjemmet om tilsvarende og kanskje verre saker berører vårt drikkevann!

De som jobber med dette tar ansvar og vannet i Oslo er bra.

Burde vært gjort kjent tidligere fordi kommunen visste om problemene flere dager i forveien

Ble sjokkert over antall ganger dem undersøker vannet i Norge for parasitter og bakterier i forhold til andre land som f. eks Danmark.

Ble irritert over at mediene brukte vannsaken som et springbrett for å skape ”sensasjonoverskrifter”.

Bedre kontroll og systematisk utskifting av gamle og dårlige vannrør. Så kloakk ikke siver inn.

Be kommunen om å innskjerpe kontroll rutinene, oppdater vannanleggene, ledningsnett.

At vannkvaliteten må sjekkes oftere enn de gjorde før ”skandalen” Andre storbyer sjekker det flere ganger for dagen.

Antagelig veldig oppblåst.

Anbefalingen om å måtte koke vannet for å kunne pusse.